

MÓRAHALOM

MÓRAHALOM VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Projekt azonosító: DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002

MÓRAHALOM VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2015

Készült: Belügyminisztérium megbízásából
Projekt azonosító: DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002

Készítette: ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.
(konzorciumvezető)

MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.
(konzorcium tagja)

 TRENECON COWI

 mapi

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Projektvezető	Dócsné Balogh Zsuzsanna
Régiós koordinátor	Tendli Krisztina Csupor Viktória
Megyei koordinátor	Körtvélyesi Csaba Tendli Krisztina
Felelős tervező (Felelős tervező helyettes)	Eröss Viktória Gömöri Gábor
Településtervező	Balogh Tünde (TT/1, É 06-0006)
Műemlékvédelmi szakértő	Pap Ádám (É/1, TT/1 06-0094) Balogh Tünde (TT/1, É 06-0006)
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Rácz Mária (TK, SZT 06-0102)
Településtervezési közlekedési szakági szakértő	Körtvélyesi Csaba (Tkö 06-0504)
Településtervezési víziközmű szakági tervező	Ádány Mihály (TV 13-3027, 13-54466)
Településtervezési energiaközmű szakági tervező	Horváth Lajos (TE 16-0176)
Társadalompolitikai szakértő	Halász Levente Gömöri Gábor
Gazdaságfejlesztési szakértő	Kocsis Tamás Gömöri Gábor
Antiszegregációs szakértő	Bernáth Péter
Környezetvédelmi szakértő	Ádány Mihály

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDŐK:

Mórahalom Városi Önkormányzat

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS, ELŐZMÉNYEK	8
2	HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	12
2.1	A VÁROSI SZINTŰ HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	12
2.2	A VÁROSRÉSZI SZINTŰ HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	16
3	KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI	20
3.1	JÖVŐKÉP	20
3.2	A STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA	21
3.2.1	Városi szintű középtávú tematikus célok	21
3.2.2	Városrészi szintű területi célok	26
3.3	A TEMATIKUS ÉS A TERÜLETI CÉLOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK BEMUTATÁSA	30
4	A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK	33
4.1	AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE, A KIJELÖLÉS ÉS LEHATÁROLÁS INDOKLÁSA	34
4.2	AZ EGYES AKCIÓTERÜLETEKEN MEGVALÓSÍTANDÓ FEJLESZTÉSEK ÖSSZEFOGLALÓ BEMUTATÁSA	37
4.3	AZ AKCIÓTERÜLETEKEN KÍVÜL VÉGREHAJTANDÓ, A TELEPÜLÉS EGÉSZÉ SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS FEJLESZTÉSEK	43
4.3.1	Kulcsprojektek	43
4.3.2	Hálózatos projektek	45
4.3.3	Egyéb projektek	50
4.4	A TERVEZETT FEJLESZTÉSEK ILLESZKEDÉSE A STRATÉGIAI CÉLJAIHOZ	50
4.5	A FEJLESZTÉSEK ÜTEMEZÉSE	54
4.6	AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉSEK ÖSSZEHANGOLT, VÁZLATOS PÉNZÜGYI TERVE	60
5	ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM	66
5.1	A TELEPÜLÉS SZEGREGÁTUMAINAK ÉS SZEGREGÁCIÓ ÁLTAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEINEK BEMUTATÁSA	66
5.2	AZ ELMÚLT ÉVEKBEN MEGVALÓSÍTOTT, A SZEGREGÁTUMOKAT ÉRINTŐ BEAVATKOZÁSOK	69
5.3	ANTI-SZEGREGÁCIÓS INTÉZKEDÉSI TERV	70
5.3.1	A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések	70
5.3.2	A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések	76
5.3.3	A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések	77
6	A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI	78
6.1	KÜLSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK	78
6.1.1	Illeszkedés EU 2020 tematikus célkitűzéseire	80
6.1.2	Illeszkedés az országos és megyei területfejlesztési tervdokumentumokhoz	83
6.1.3	Egyéb helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való kapcsolat	88
6.2	BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK	91
6.2.1	A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata	91
6.2.2	A célok logikai összefüggései	99
6.2.3	A stratégia megvalósíthatósága	102
6.2.4	A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása ..	102
7	A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI	105
8	A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE	110
8.1	A CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSI ÉS NEM BERUHÁZÁSI JELLEGŰ ÖNKORMÁNYZATI TEVÉKENYSÉGEK	110
8.2	AZ ITS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK SZERVEZETI KERETEI	114

8.2.1	A városfejlesztés jelenlegi szervezeti rendszere	114
8.2.2	Az ITS megvalósításának intézményi háttere	117
8.3	A TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI JAVASLATOK	119
8.4	A PARTNERSÉG BIZTOSÍTÁSA AZ ITS KÉSZÍTÉSE ÉS MEGVALÓSÍTÁSA SORÁN	120
8.5	MONITORING RENDSZER KIALAKÍTÁSA	124
8.5.1	Az ITS intézkedéseivel kapcsolódó output és eredményindikátorok meghatározása.....	124
8.5.2	A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása	136
MELLÉKLETEK		139
1.	SZÁMÚ MELLÉKLET: A PARTNERSÉGI EGYEZTETÉS LÉPÉSEI	139

Táblázatjegyzék

1. táblázat: SWOT elemzés összefoglalása	15
2. táblázat: Városrészek funkciói.....	19
3. táblázat: A Városrészek és tematikus célok összefüggése	32
4. táblázat: 1-es számú akcióterület tervezett fejlesztései	37
5. táblázat: 2-es számú akcióterület tervezett fejlesztései	42
6. táblázat: Kulcsprojektek bemutatása.....	44
7. táblázat: Mórahalom városának tervezett hálózatos fejlesztései	45
8. táblázat: Mórahalom városának tervezett egyéb fejlesztései	50
9. táblázat: Stratégiai célok és projekttypusok kapcsolata	50
10. táblázat: Az integrált településfejlesztési stratégiákban megfogalmazott fejlesztések tervezett ütemezése.....	55
11. táblázat – TOP intézkedések	60
12. táblázat: A tervezett fejlesztések vázlatos pénzügyi terve	61
13. táblázat: A város KSH által kijelölt és város által jóváhagyott szegregátumainak és szegregációval veszélyeztetett területeinek státusza –a legsúlyosabb helyzetben lévő területek kiemelésével (témakörönként)	68
14. táblázat: Anti-szegregációs célú beavatkozások és azok eredményei (2007-2014) a városban	69
15. táblázat: Az anti-szegregációs terv horizontális céljai és alcéljai	70
16. táblázat: Az anti-szegregációs terv terület specifikus céljai és azok relevanciája az egyes szegregátumokban.....	71
17. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, horizontális intézkedései.....	73
18. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, szegregátum specifikus intézkedései	74
19. táblázat: Az anti-szegregációs terv intézkedéseinek ütemezése	75
20. táblázat: A potenciálisan szegregációs hatást gerjesztő fejlesztések és a hatások kivédésére teendő intézkedések	77
21. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések illeszkedése az EU tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz.....	80
22. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések illeszkedése az EU tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz.....	84
23. táblázat: A megyei területfejlesztési koncepció és a települési célok logikai összefüggései..	85
24. táblázat: A települési gazdasági program és a települési célok logikai összefüggései	89
25. táblázat A városi szintű középtávú tematikus célok és problémák kapcsolatai	92
26. táblázat: A városi szintű középtávú tematikus célok és adottságok kapcsolatai	93
27. táblázat: A városrészi szintű területi célok és problémák kapcsolatai	94
28. táblázat: A városrészi szintű területi célok és adottságok kapcsolatai	96
29. táblázat: A települési célok logikai összefüggései.....	100
30. táblázat: A beavatkozások logikai összefüggései	104
31. táblázat: A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai.....	106
32. táblázat: Tematikus célok eredményindikátorai	125
33. táblázat: Területi (városrészi célok) eredményindikátorai	127
34. táblázat: Az akcióterületi fejlesztések (beavatkozások) output indikátorai	128
35. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések output indikátorai	132

Ábrajegyzék

1. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában).....	17
2. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként	17
3. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként.....	18
4. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként	18
5. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként	19
6. ábra: Mórahalom városfejlesztési célrendszere 2014-2020-ig	31
7. ábra: ITS külső kapcsolatai a rendezési- és fejlesztési típusú tervekkel.....	79
8. ábra: Kockázatelemzés eredményei	109
9. ábra: A városfejlesztési intézményrendszer ábrázolása	116
10. ábra: A monitoring folyamatának összefoglalása	137

Térképjegyzék

1. térkép: Városrészeket ábrázoló térkép – városrészek lehatárolása.....	16
2. térkép: Akcióterületi lehatárolás a város egészére.....	34
3. térkép: 1-es számú akcióterület lehatárolása.....	35
4. térkép: 2-es számú akcióterület lehatárolása.....	36
5. térkép: 1-es számú akcióterület tervezett fejlesztései.....	37
6. térkép: 2-es számú akcióterület tervezett fejlesztései.....	42
7. térkép: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe.....	66

1 Bevezetés, előzmények

ITS célja és szerepe	<p>Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (továbbiakban ITS) a város középtávú fejlesztési irányait, célrendszerét és azok elérése érdekében tervezett tevékenységeket határozza meg az önkormányzat által jóváhagyott jövőkép és hosszú távú (15-20 év) átfogó célok alapján.</p> <p>Az ITS célja, hogy stratégiai tervezés eszközeivel segítse elő a következő 7-8 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét.</p>
Előzmények	<p>Mórahalom városa 2008-ban dolgozta ki és a 137/2008. (IV.17.) számú képviselő-testületi határozattal fogadta el első Integrált Városfejlesztési Stratégiáját, amely tulajdonképpen jelen dokumentum előzményének tekinthető.</p>
Stratégia felülvizsgálat indokai	<p>A Stratégia kidolgozása óta eltelt 7 évben számos külső és belső tényező együttes változása indokoltta teszi annak felülvizsgálatát.</p> <p>Belső tényezők változásai:</p> <ul style="list-style-type: none">■ az IVS kidolgozása óta eltelt időszakban bekövetkező társadalmi-gazdasági változások (pl.: gazdasági világválság hatásai, piaci, befektetői környezet változása, demográfiai adatokban, tendenciákban érzékelhető változások),■ a korábbi IVS-ben foglalt fejlesztési elképzelések megvalósításának tapasztalatai, fejlesztések eredményei <p>Külső tényezők változásai:</p> <ul style="list-style-type: none">■ A hazai szakpolitikai és jogszabályi környezetben bekövetkezett változások, illetve a 2014-2020-as időszakra vonatkozó országos és megyei fejlesztéspolitikai elképzelések megfogalmazása. Különös tekintettel:<ul style="list-style-type: none">■ az Integrált Településfejlesztési Stratégia tartalmi és egyes eljárásrendi elvárásait rögzítő 314/2012. (XI.8) Korm. rendelet megalkotására, melynek értelmében a Stratégia tartalmi követelmény rendszere jogszabályban rögzítésre került, a korábbiakhoz képest bővült, változott.■ Az országos fejlesztési és rendezési dokumentumok, mint tervezési kereteket meghatározó dokumentumok elfogadására, azokban történt változásokra (így az Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió - 1/2014 (I.3) OGy. határozattal történő elfogadására; valamint az Országos Területrendezési Terv (OTRT) 2014. február 1-től hatályos módosításaira. <p>Az OFTK az országos fejlesztéspolitika átfogó célrendszerét és középtávú (2020-ra vonatkozó) céljait fogalmazza meg, foglalkozik a városhálózat szerkezetének alakulásával, a városfejlesztés nemzeti prioritásainak felvázolásával.</p> <p>Az OFTK kiemelten kezeli a vidéki térségek, települések sajátos vidéki értékeit megőrző, azokra építő fejlesztését, felzárkóztatását, beleértve a társadalmi, közösségi, gazdasági és infrastrukturális fejlesztéseket. Kulcsfontosságúnak tartja a vidéki települések népségmegtartó erejének erősödését, az agrár- és élelmiszergazdaságon túl a vidéki térségek jövője a vidéki foglalkoztatást biztosító további gazdasági ágazatok fejlesztését, a gazdasági diverzifikációt, a helyi gazdaság megerősítését.</p> <ul style="list-style-type: none">■ A Megyei területfejlesztési koncepciók és programok 2014-ben történő felülvizsgálatára, megalkotására. Az egymással közel egy időben zajló tervezés eredményeként a korábbiakhoz képest nagyobb lehetőség nyílik a megye, a megyei

jogú városok, valamint a megye többi városát érintő fejlesztések összehangolására, a fejlesztések egymást kiegészítő és egymást erősítő hatásainak kihasználására.

- Megalkotásra és kidolgozásra kerültek az EU 2014-2020 közötti támogatási időszakának új támogatáspolitikai célkitűzései, forráslehetőségei; új eljárásrendjei és az ezekhez kapcsolódó jogszabályok:
 - Elfogadásra került EU 2020 Stratégia; amelyben az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést, mint főlérendelt cél szem előtt tartva az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és a klíma/energiapolitika területén, amelyeket 2020-ig kíván megvalósítani a kohéziós politika eszközrendszerén keresztül. A kohéziós politika megvalósítását célzó ún. közös rendelkezéseket tartalmazó rendelet rögzíti azt a 11 tematikus célkitűzést, melyek támogatásával a kohéziós politika hozzájárul az EU 2020 céljaihoz.

Az Európai Unió 2020-ig érvényes átfogó Stratégiájában kiemelt figyelmet kap a városok fejlesztése. Az ERFA prioritásainak mindegyike megvalósítható városi környezetben, a rendelet azonban kifejezetten városi problémák kezelésére irányuló beruházási prioritásokat is meghatároz.

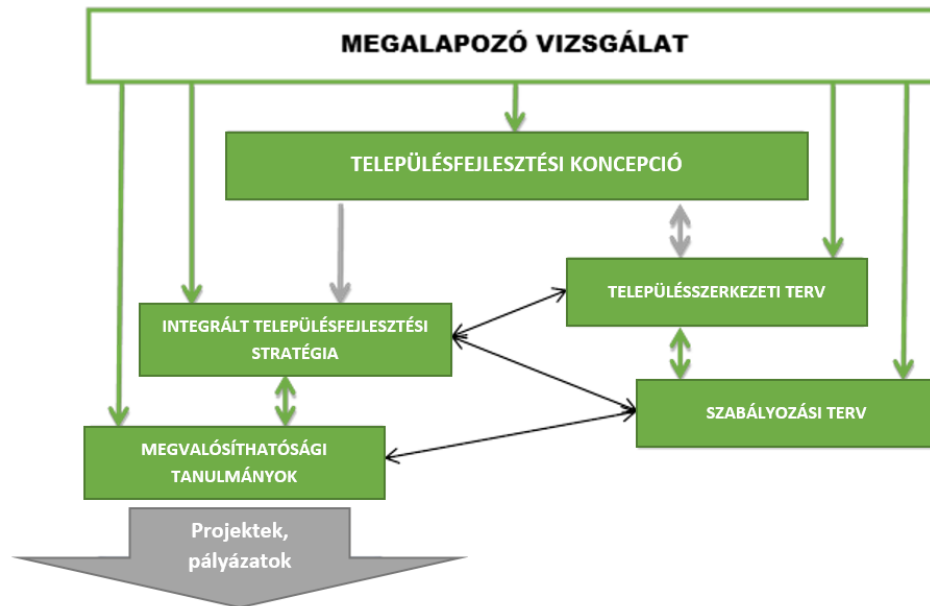
 - az EU2020-hoz igazodóan kidolgozásra és Brüsszel által is elfogadásra került hazánk Partnerségi Megállapodása (2015. szeptember), amelyben Magyarország a 2014-2020 időszakra vonatkozóan azonosította a legfontosabb kihívásokat és kitzte a fő fejlesztési prioritásokat, melyek alapvetően meghatározzák az Európai Strukturális és Beruházási Alapok forrásainak eredményes és hatékony felhasználásának hazai feltételeit.
 - a Partnerségi Megállapodásban foglalt irányok mentén kidolgozásra kerültek és Brüsszel által részben elfogadásra kerültek, illetve elfogadás előtt állnak a következő támogatási időszak Operatív Programjai.
 - Az Operatív Programok közül a városok számára az egyik legjelentősebb forrásokat tartogató Terület és Településfejlesztési Operatív Programhoz (TOP) kapcsolódóan a stratégia készítésével párhuzamosan zajlik a megyei Integrált Területi Programok (ITP) tervezése és ehhez kapcsolódóan a városi fejlesztési elképzelések összegyűjtése, rendszerezése.

A külső és belső tényezők együttes változása miatt - a megyei jogú városok számára 2014-2015 során biztosított támogatást követően - a Belügyminisztérium EU-s támogatási forrás igénybevitelével a járásszékhelyek számára is biztosítja, valamint szakmailag támogatja a tervezési munkát a „Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban (és a fővárosi kerületekben) – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” című projekt keretében. Ennek köszönhetően az ország összes járásszékhelyére egy időben, egymással párhuzamosan történik az Integrált Településfejlesztési Stratégiák elkészítése, a korábbi IVS-ek felülvizsgálata.

A jogszabályi előírásokból, de a tervezési logikából is fakadóan az ITS egy **átfogó tervezési rendszer** egyik eleme. A rendszer alapelemeit és azok egymásra épülését az alábbi ábra foglalja össze.

Az ITS helye a tervezési rendszerben

Az ITS szakmai-tartalmi felépítését meghatározó dokumentumok

A jelenleg készülő Integrált Településfejlesztési Stratégia szakmai-tartalmi felépítését:

- a 314/2012. (XI.8) Kormányrendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről és egyes településrendezési jogintézményekről tartalmi elvárásai;
- a Városfejlesztési Kézikönyv (Második javított kiadás, NFGM 2009. január 28.) tartalmi javaslatai, szakpolitikai iránymutatásai;
- Belügyminisztérium részéről jelen munka támogatására kidolgozott „Útmutató a kis-, és középvárosok és a fővárosi kerületek Integrált Településfejlesztési Stratégiáinak elkészítéséhez 2014-2020” c. módszertani dokumentum segíti.

A Stratégia elkészítését a jogszabályi elvárások szerint részletes helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészekből álló Megalapozó vizsgálat, valamint a Településfejlesztési Koncepció hosszú távú célrendszerének felülvizsgálata előzte meg.

A Megalapozó vizsgálat számos tématerületet elemezve, számszerű adatokra, tendenciákra támaszkodva mutatja be a város térségi szerepkörét, társadalmi és gazdasági helyzetét, településrendezési háttérét, a stratégia alkotás számára meghatározva a város és városrészek legfőbb erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit.

A megalapozó vizsgálati fázis elemzéseire a szakértők támaszkodhattak a KSH 2011. évi Népszámlálás eredményeire mind a városi, mind a városrészi elemzések során, valamint a Belügyminisztérium részéről a szakértői munkát támogató TEIR ITS modul adatállományára.

A központi elvárásokon, módszertani segédleteken túl az ITS készítői nagymértékben építettek Mórahalom Városi Önkormányzat információszolgáltatására:

- a megalapozó vizsgálat jogszabályi elvárások szerinti kidolgozása érdekében helyi adatokra, ágazati koncepciókra, dokumentumokra;
- a stratégia alkotás fázisában a településfejlesztési koncepcióra, a korábbi IVS-ben foglaltakra és megvalósítás tapasztalataira, a 2014-2020 időszakra releváns helyi koncepciókra és

programokra, így a 2015-2019 közötti időszakra irányuló Gazdasági Ciklusprogramban foglaltakra,

- a hatályos Településszerkezeti Tervre, valamint
- a stratégiai tervezés folyamatát végigkísérő partnerségi lépések (szakmai konzultációk, munkacsoport ülések, workshopok) keretében a helyi társadalom véleményét, elképzeléseit tartalmazó „soft” információkra.

A stratégia
eredményessége

A stratégia akkor válhat eredményessé, ha:

- annak segítségével Mórahalom városa a tervezett mértékben ki tudja használni fejlődési potenciálját a 2014-2020 közötti időszakban;
- a célok és azok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek (projektek) jelentős része megvalósul;
- az ITS a városfejlesztés különböző szereplői közötti kommunikáció eszközévé válik;
- hozzájárul ahhoz, hogy a városban megvalósuló fejlesztések térben és időben egymással összehangoltan valósuljanak meg;
- az abban foglalt kiszámítható, világos célrendszer révén a közszféra mellett a magánszféra fejlesztéseit is képes ösztönözni.

2 Helyzetelemzés összefoglalása

2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása

A város térségi szerepkörei

Mórahalom dinamikus fejlődésével és lendületes munkájával a kistérség egyik vezető városává vált. A mórachalmi kistérség a megye délnyugati részén, a szerb határ mentén fekszik. A térség gazdasága fejlődő. Az adottságok közül kiemelkedik a szénhidrogének bősége, a termálvíz vagyona, a tiszta környezet, a kiterjedt fenntartható tanyai gazdálkodás lehetősége, a homoki borvidék, az állandóvízű tavak, a különleges élővilágú láprétek és mocsarak, valamint az erdősíttett területek.

Mórahalom teljes igazgatási területe 8314 ha, melynek jelentős része (8003 ha) külterület, sűrűn lakott tanyás térség. A KSH adatai szerint 2006-ban a lakónépesség 5838 fő, ami újabb gyarapodást jelez. A 2011.évi népszámlálás alapján Mórahalom lakosságának száma 5804 fő.

Demográfiai viszonyok

A városra a természetes fogyás jellemző, melyet a bevándorlás olyan mértékben ellensúlyoz, hogy a város népessége folyamatosan növekszik. Jelentős aránynövekedés a 40-59 éves korosztály esetében figyelhető meg, a 20-29 éves korosztály arányának csökkenése kismértékű növekedésbe fordult át 2014-ben, míg a 60 év felettiek aránya csökkenő tendenciát mutat, így a város eltartottsági rátája is csökkenő értéket mutat.

Települési közösség

Bár Mórahalom az országhatár közelében fekszik, azonban a nemzetiségek aránya mégsem éri el a 2 %-ot, jellemző nemzetiségek a cigány, román és a szerb. Mórahalom város vezetősége partnernek tekinti, és fontosnak tartja, hogy szoros kapcsolatot létesítsen és ápoljon a Mórahalmon működő civil szervezetekkel, igyekszik azokat a városfejlesztés kérdéseibe bevonni. A civil szervezetek száma a kistérségben a 90-es években jelentős mértékben megnövekedett, többségük egyesület. A civil szervezetek növekvő száma a helyi közösség önszervező hajlamát mutatja, melynek alapja a települések fejlődésének, a közélet gyakorlásának is. Az egyesületek és alapítványok mellett az egyház is fontos szerepet játszik a város életében, többek között a Szeged-Csanádi Egyházmegye fenntartásában általános iskola működik.

Mórahalom gazdag történelmi hagyományokkal, kulturális élettellel rendelkező város. A programoknak köszönhetően nemcsak a város lakosságát, hanem számos turista érdeklődését is felkeltik.

Intézményrendszer

A településen a közszolgáltatások jelentős részét az önkormányzat önállóan, illetve részben intézményein, valamint az egyes közszolgáltatások ellátására létrehozott, 100 %-os önkormányzati tulajdonú közhasznú társaságokon keresztül látja el. A kötelező feladatok mellett a város a gyógyfürdő üzemeltetési feladatait, turisztikai projektek koordinálását, sportlétesítmények üzemeltetését is ellátja.

Gazdaság szerkezete

A városban a működő vállalkozások száma folyamatosan növekedett, 2010-ben elérte csúcspontját, azóta viszont lassú, de folyamatos csökkenés figyelhető meg. Mórahalom mezőgazdasági kisváros, gyenge termőhelyi adottságú homokvidéken. A mezőgazdasági tevékenység döntő mértékben befolyásolja az emberek életkörülményeit, amelyhez a tanyai létből fakadó hátrányok is társulnak.

A település gazdaságára az egyoldalúság jellemző. A túlsúlyban lévő mezőgazdasági foglalkoztatottság (65 %-ot elérő arány) kiszolgáltatottá teszi a munkavállalókat. A térségben erősen éreztette hatását a Szegeden – mint a legnagyobb alapanyagot és munkaerőt felvevő termelőbázison – végbement felszámolási és csődhullám, amely az élelmiszeripari cégek megszűnését eredményezte. Számos kényszervállalkozás indult. A lehetőséggel rendelkezők magánvállalkozásokat indítottak, melyek között számos a terciér szektorban találta meg jövőjét. A többi elbocsátott munkavállaló a tartósan munkanélküliek számát gyarapította.

A vállalkozások többsége a kereskedelem, javítás-karbantartás ágazatban tevékenykedik, de az iparban működő vállalkozások, szervezetek száma is nő, melyek többsége a könnyűipar, a feldolgozóipar (kapcsolódva a mezőgazdasági termékfeldolgozáshoz), illetve az élelmiszeripar területén működik. A kereskedelem és a szolgáltató-szektor döntően a helyi igényeket szolgálja ki, de a tranzitforgalom és turizmus is hozzájárul az ágazat fejlődéséhez.

A gazdasági sokszínűségnek közvetett hatása az idegenforgalom területén is jelentkezik, a turizmus növekedése a térségben újabb munkahelyek létrejöttét generálja. A turizmus életminőség javító és gazdaságélénkítő hatása vitathatatlan a térségben.

Településrendezés

Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXVIII. Tv. (Étv.) hatályba lépését követően a Dél-alföldi régió települései közül az elsők között, 1998-99-ben készítette el az új követelményeknek megfelelő, OTÉK-alapú településrendezési tervét (OTÉK: az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. /XII. 20./ Kormányrendelet). 2004-2005-ben a rendezési tervet több helyszín tekintetében módosító eljárásnak vetette alá a város. 2009-ben, majd 2014-ben újabb átfogó módosítás készült, a 2014. január 1-i állapotokat tartalmazó digitális alaptérképre. A szabályozási- és szerkezeti tervlapok, valamint a Helyi Építési Szabályzat a módosításokkal egybeszerkesztve került kiadásra.

Mórahalom tanyaközpontból fejlődött vidéki kisváros, ennek megfelelően falusias lakóövezetben szerepel a település lakóterületeinek zöme. A településtest délkeleti részén került kijelölésre a város ipari parkja, mely folyamatos bővítést igényel. A 2009-es és 2014-es módosítások során jelentékeny területek kerültek ipariba, a park bővülési igénye miatt. A bővülés további iránya dél felé történhet majd, keletről természetvédelmi területek, északról és nyugatról meglévő lakóterületek adnak keretet neki.

Táji és természeti adottságok

A táji és természeti adottságokat tekintve elmondható, hogy az Alföld töréses peremig süllyedt medence, melynek alapját ókori és középkori kristályos és üledékes kőzetekből álló hegységroögök, pásztták és vonulatok képezik. Területén a Tisza vonalával jelzett szerkezeti válaszvonalától keletre, főleg az ÉK-DNy-i, attól Ny-ra az ÉNy-DK-i szerkezeti irányok uralkodnak. A folyószabályozások óta a fiatal öntésiszap, agyag, homok lerakódása megszűnt, és a terület nagyobb része termőfölddé alakult. A domborzat meghatározó formái a néhány méteres homokbuckák és a közöttük húzódo laposok.

A felszín-közeli talajok legnagyobb része nagy víznyelő képességű, gyengén víztartó. A talajok adszorpciós kapacitása alacsony. Mórahalom és környezetének talaja többnyire meszes homoktalaj, melyet ÉNy-DK irányba húzódo erősen szódás szikterületek tarkítanak. A kettő között található a semlyékek, valamint az időszakos és állandó vízállások, tavak. E területek élővilága (elsősorban növényvilága) egészen különleges, ezért több helyen természetvédelmi védeltséget is kapott.

Az Alföld vízrajzát az éghajlati tényezők erősen befolyásolják. A nagy vízhiány miatt az évi felszíni lefolyás négyzetkilométerenként 0, 5-2 l/s között ingadozik, ami állandó vízfolyások táplálására nem elegendő. Az Alföldnek földtani felépítéséből és kialakulásából származó ritka sajátosága, hogy felszín alatti vizekben bővelkedik. A felszínalatti vizek védelme szempontjából fontos megemlíteni, hogy Mórahalom területe a 33/2000 Kormányrendelet alapján - a terület geológiai adottságai miatt - érzékeny („B”) területi kategóriába tartozik, melyre az intézkedési határérték Ci=C2.

Éghajlatát az egyöntetűség jellemzi. A napsütéses órák száma meghaladja a 2000-et évente. A szélsőséges hőmérsékletjárást mutatja, hogy a havi átlagok közti különbség 24 °C is lehet. A csapadék a 600 mm-t kevés helyen haladja meg, de helyenként még az 500 mm-t sem éri el. A magas hőmérséklet és a mérsékelt csapadék kölcsönhatásaként mind a levegő páratartalma, mind a relatív légnedvesség elég alacsony. A nagy besugárzás és az aránylag magas hőmérséklet mellett jelentős az abszolút páratartalom hiánya, ezért gyakori a talaj- és légköri aszály.

Zöldfelületek	<p>A város központi részén elkezdődött a zöldfelületek fejlesztése, azonban további zöldterületek kijelölése szükséges. Kevés a közpark, közkert, melyek a városi lét, a közösségi élet elengedhetetlen elemei. A Szegedi út mentén részletes tervek készültek a zöldterületek kialakítására, a közterület zöldítésére. A közterületekből átsorolt zöld-közlekedési különleges területek is a zöldterületek fennmaradását szolgálták. A gazdasági területeknél a zóldsávok létesítése a szomszédos lakóterületek felé alapvető követelmény, ugyanakkor az ipari park irányába bővülő új városközpont esetében figyelni kell a megfelelő pufferterületek kijelölésére.</p>
Közlekedési hálózat	<p>A közlekedési hálózat szempontjából Mórahalom kedvező fekvésű város, a dél kapujának szerepét tölti be. Az ország déli határainak és Szegednek, mint közlekedési csomópontnak a közelsége egyaránt szerencsés helyzetet teremt. A város távolsága az M5-ös autópályától mindössze 10 km.</p> <p>Úthálózatának 80 %-a szilárd burkolatú út. A településen az állami főút mentén 9 km kerékpárút épült. A tervezett új határátkelőhely megvalósítása szükségessé teheti az 55124. j. bekötő úttól a közúti kapcsolat megteremtését. A tanyák lakóinak bekapcsolása a városi életbe, illetve a kiszolgált intézményeik megfelelő elérhetőségének biztosítása megköveteli a külterületi önkormányzati utak megfelelő karbantartását és fejlesztését.</p> <p>A településközpont erősödése, növekedése és általában a város fejlődése szükségessé teszi az országos utak mentén a városi élet igényeinek kiszolgálását: új személygépjármű és autóbusz parkolók, gyalogos-kerékpáros átvezetések, csomópontok és nem utolsósorban a megfelelő gyalogos felületek kiépítését. A kedvező utazási szokásokra építve a távolsági autóbusz közlekedés szolgáltatási színvonalát javítani kell, az igényeknek megfelelően. A város vasúthálózattal nincs ellátva, de elérhető a szerb-montenegrói határon átvezető rőszkei és a kelebiai vasúti átkelő (10 km).</p>
Közművek	<p>A város belterületének közműhálózata jól kiépített. Ivóvíz-, gáz-, villany- és szennyvízhálózata szinte 100 %-osnak mondható. A településen 2001-re korszerű kábeltelevíziós hálózat épült meg a teljes belterületre vonatkozólag.</p> <p>A város vízellátásának biztosítására az Önkormányzat tulajdonát képező három kút szolgál. A kitermelt víz minősége két minősítési szempontból (arzén, ammónium) már nem felel meg a követelményeknek, ezért a város csatlakozott a Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító Programhoz és 10 település részvételével létrehozták a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást. Valamennyi kút vizének gáztartalma „B” kategóriába tartozik.</p> <p>A villamos energia ellátás a külterületeken korszerűtlen. A közműhálózat kiépítettsége és minősége közvetlenül befolyásolja a demográfiai folyamatokat, továbbá közvetetten a gazdasági szektorra és a turizmusra is hatással van. További pozitív hatása van a környezetvédelemre, mivel a megfelelő mértékben kiépített szennyvíz-elvezető rendszer csökkenti a környezetterhelést.</p>
Környezetvédelem	<p>A térségben a légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi két évtizedben folyamatosan és tartósan csökken. A csökkenés oka elsősorban a lakosság energiafelhasználásának változása, a növekvő forgalom miatti légszennyezés a nagy és növekvő forgalmú utak környezetében, a többféle szennyező anyag koncentrációja (nitrogén-dioxid, ózon) megemelkedett.</p> <p>A mórahalmi ipari park dinamikusan fejlődik, ez a fejlődés pozitív hatással van mind az iparüzési adó bevételekre, mind pedig a település munkaerő kínálatára, azonban környezetvédelmi szempontból mindenképpen negatív hatása van. Mórahalmon a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésre került, de további fejlesztések szükségesek a hulladékgazdálkodás területén.</p>

1. táblázat: SWOT elemzés összefoglalása

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ■ kedvező a lakosság foglalkoztatási szintje ■ gazdag kulturális emlékek, hagyományok ■ természeti adottságok megfelelő kihasználása a mezőgazdaságban ■ magas idegenforgalmi bevételek a gyógyfürdőre támaszkodó turizmus miatt ■ folyamatosan megújuló közintézmények, egységes városkép ■ kedvező az utazási módválasztási arány (kerékpáros, gyalogos, autóbuzsos utazások) a településen ■ fejlett belterületi infrastruktúra (csatornázottság, gáz-, ivóvíz- és elektromos ellátottság) ■ kedvező természeti adottságok egyes megújuló energiaforrások tekintetében (pl. geotermikus, napenergia). ■ gyógyvízzé minősített termálvíz, előírásoknak megfelelő szennyvíztisztító 	<ul style="list-style-type: none"> ■ magas a más településre (Szegedre) naponta ingázók száma ■ viszonylag alacsony a vállalkozások száma ■ éghajlati viszonyaira egyre inkább jellemzőek a szélsőséges események ■ a déli lakóterület zöldfelületi ellátása nem megfelelő, hiányzó utcafásorok, közparkok aránytalan eloszlása jellemző ■ műemléki érték hiánya ■ városrészi alközpont hiánya ■ külterületi úthálózat nagy részben burkolatlan ■ hiányzó gyűjtőút hálózati elem a település északi felében ■ fejletlen külterületi infrastruktúra (villamosítás, vízellátás hiányossága)
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ■ középfokú oktatás munkaerő-piaci igények szerinti alakítása ■ újabb, a turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó programok, rendezvények szervezése ■ a város járásközponti szerepének további erősítése ■ mezőgazdaság támogatási lehetőségei ■ megújuló energiaforrások támogatott hasznosítása a gazdaságban ■ szerb-magyar foglalkoztatási program folytatása ■ termál és gyógyturizmus további fejlesztése ■ a termálvíz hasznosítása ■ erdőtelepítés, defláció elleni védekezés pályázati forrásokból ■ határon túli és helyi turizmus erősödése a térségben 	<ul style="list-style-type: none"> ■ társadalom fokozódó elöregedése ■ további feladatelvonás az intézményrendszer működtetését veszélyezteteti ■ környező városok fürdői versenytársak ■ megyeszékhely elszívja a betelepülni szándékozó jelentősebb vállalkozásokat ■ csapadék hiány, elszívtagosodás ■ külterületi ivóvíz- és szennyvízhálózati fejlesztések forráshiány miatti elmaradása ■ vízgazdálkodási problémák: belvízelvezetés, illegális kutak helyi öntözési céllal történő használata ■ a helyi talajszennyezettség növekedése, a talajok fizikai és kémiai romlása, a talajok kimerülése

2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása

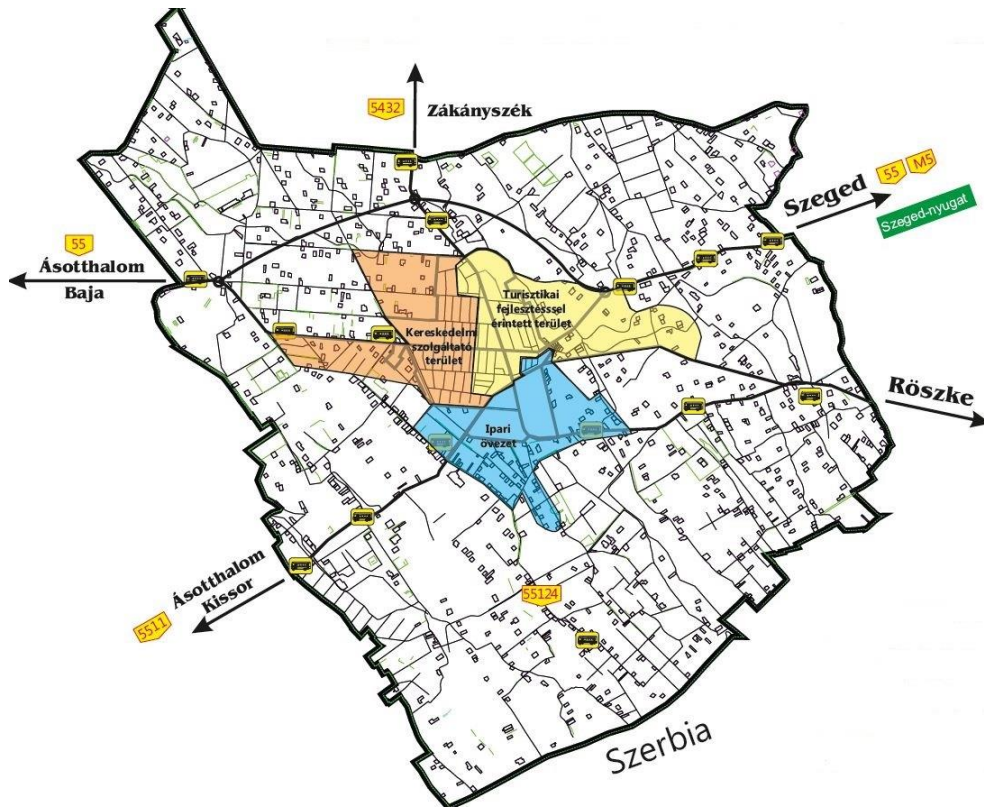
Városrészek
lehatárolása

A városrészek lehatárolása a következő elvek mentén történt:

- az egyes területek funkcionális szerepkörének vizsgálata alapján homogénnek mondható területegységek kerüljenek kialakításra,
- fejlesztési lehetőségeiket illetően is összetartozó területegységet képezzenek;
- a városrészek a település teljes területét átfedés-mentesen és teljes körűen lefedjék

A fenti szempontok figyelembe vételével 3+1 városrész került lehatárolásra. A 4. városrész a település külterületi része, amelynek külön városrészként kezelését indokolja az ott élők magas száma és a településszerkezeti jellemzők.

1. térkép: Városrészeket ábrázoló térkép – városrészek lehatárolása

Forrás: Adatszolgáltatás Belügyminisztérium részére (2013.)

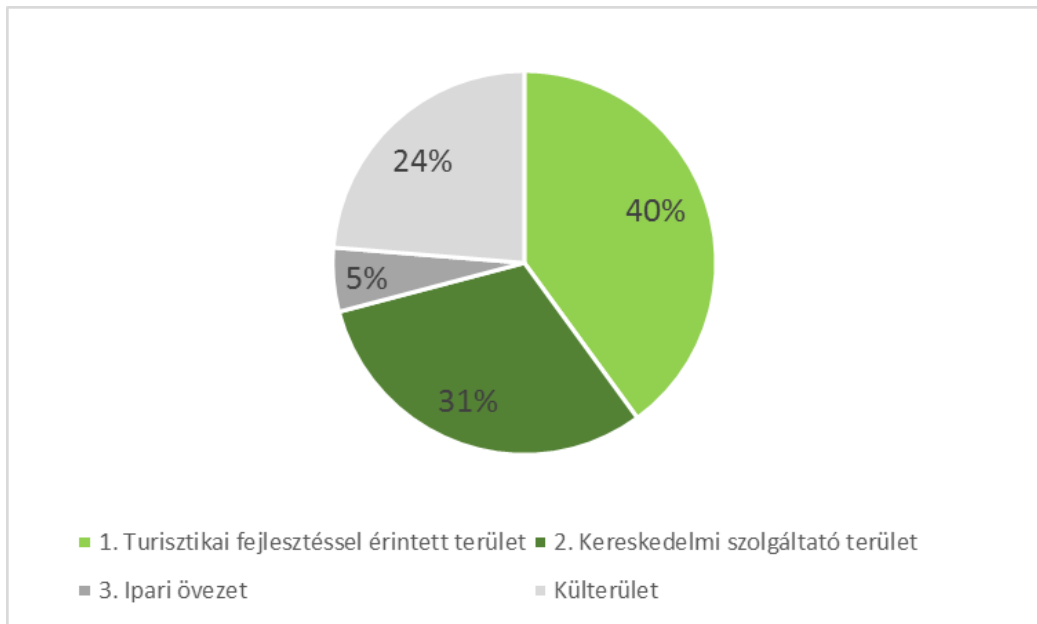
Mórahalom a Duna-Tisza-közi hátság, ezen belül a Dél-Alföldi Régió déli részén, Csongrád megyében, Szeged vonzáskörzetében, a magyar-szerb határ mentén, szűkebb környezetét tekintve a Móraalmi statisztikai kistérségben helyezkedik el. Régióködjé 7, megyeködjé 6, a kistérségi kódja pedig 3605.

Mórahalom a Dorozsma-Majsai-Homokhát területén, Szegedtől 21 km-re, az 55. sz. főút mentén valamint Zákányszéktől 8-, Ásotthalomtól 12-, Rőskétől 15 km-re, az M5 autópálya lehajtótól számított 8 és 12 km között helyezkedik el.

A térség települései kiterjedt külterülettel rendelkeznek. Mórahalom területe összesen 8314 ha, ebből belterület 376 ha és külterület 7938 ha.

1. ábra: Lakónépesség megoszlása városrészenként (a város lakosságának %-ában)

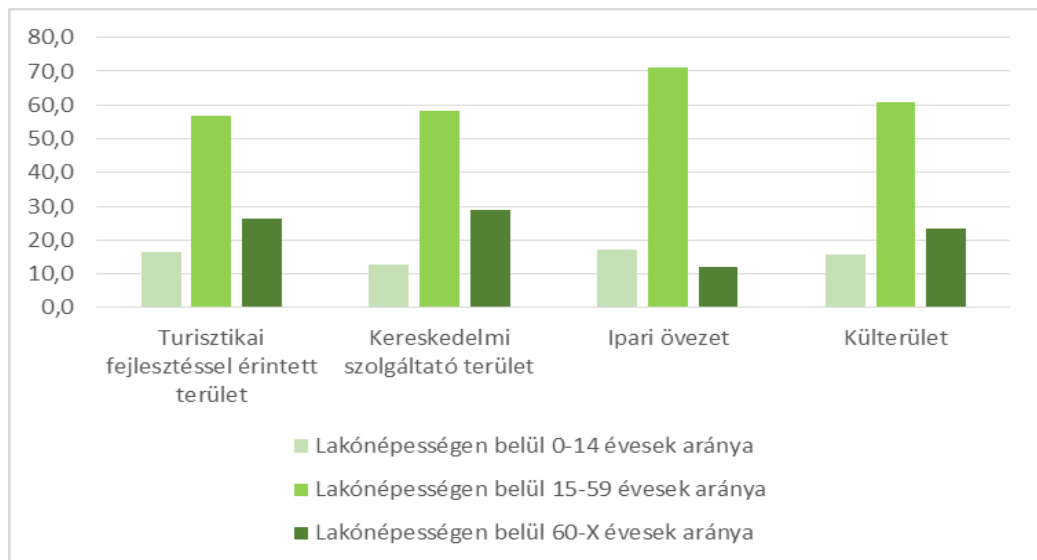

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Városrészi
demográfia

A lakónépesség városrészenkénti megoszlását tekintve látható, hogy a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen és a Kereskedelmi szolgáltató területen él a teljes lakosság több, mint 70 %-a. Az Ipari övezetben ezzel szemben a lakosság mindössze 5 %-a, míg az egyéb külterületi részeken 24 %-a él.

2. ábra: Lakónépesség korcsoport szerinti megoszlása városrészenként

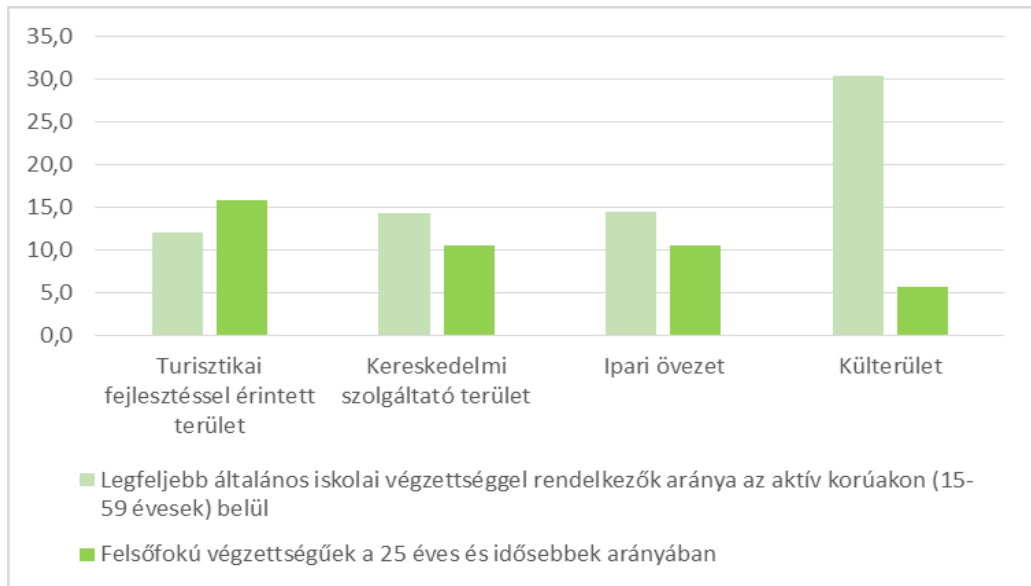

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság körösszetételét vizsgálva a város egészéhez viszonyítva kedvezőbb, fiatalabb korszerkezettel rendelkezik a Turisztikai fejlesztéssel érintett terület és az Ipari övezet, ahol a 14 év alattiak aránya megközelíti a 17 %-ot. Az aktív korú népesség aránya szintén az Ipari övezet városrészben a legmagasabb. A leginkább előregedő városrész a Kereskedelmi szolgáltató terület, 3 százalékponttal meghaladva a városi átlagot.

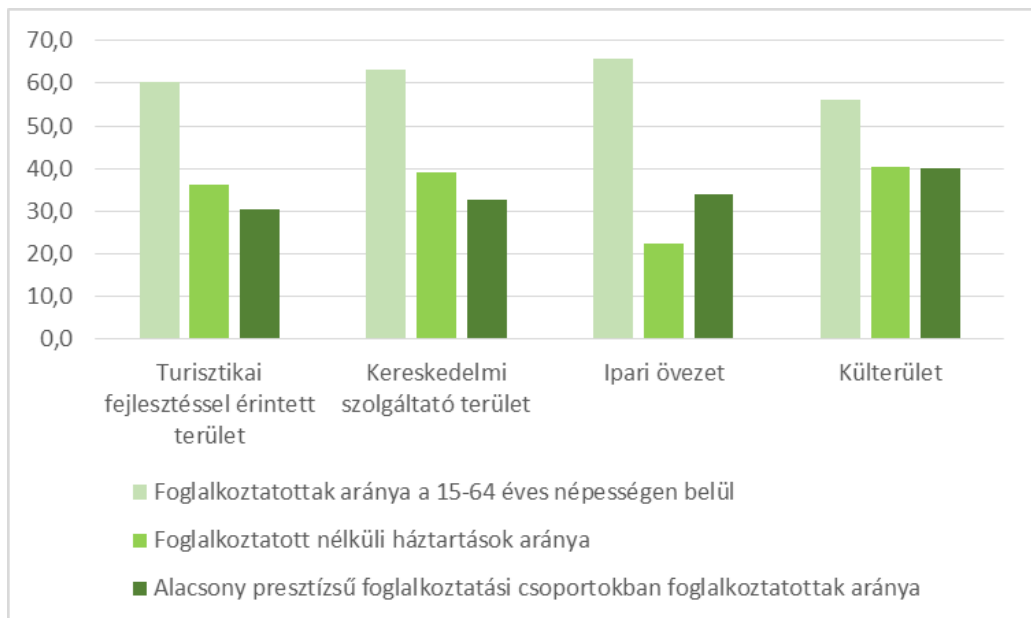
3. ábra: Lakónépesség iskolai végzettség szerinti megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A lakosság képzettségi szintjét elemezve jól láthatóak az egyes városrészek közötti különbségek. A legképzettebbek a fiatalos korszerkezettel rendelkező Turisztikai fejlesztéssel érintett területen élnek, míg a külterületen kiemelkedően magas (30,4 %) a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül.

4. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók városrészenként

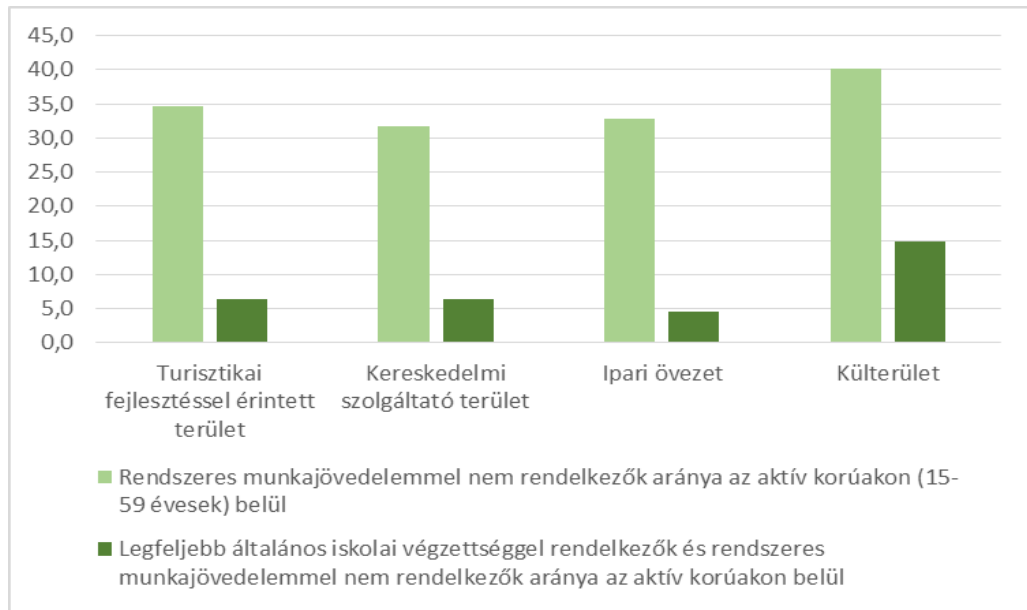

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A foglalkoztatottak aránya tekintetében szintén érzékelhetőek különbségek az egyes városrészek között. A foglalkoztatottak aránya a Kereskedelmi szolgáltató területen és az Ipari övezetben a legmagasabb, míg a Külterületen a legalacsonyabb. Ebben a városrészben a legmagasabb a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya és az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya is.

5. ábra: Az aktív korúak foglalkoztatottsági megoszlása városrészenként

Forrás: KSH 2011. évi népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya – a foglalkoztatottsági adatokhoz hasonlóan – a Külterületen a legalacsonyabb, míg a legmagasabb a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen. Az alapfokú végzettséggel, valamint jövedelemmel nem rendelkezők aránya szintén a Külterületen a legmagasabb.

Városrészek funkciói

2. táblázat: Városrészek funkciói

Városrészek	Ipari, logisztikai	Kereskedelmi	Mezőgazdasági	Zöldfelületi, környezeti	Turisztikai, rekreációs	Közlekedési, távközlési	Közösségi	Közigazgatási	Humán szolgáltatási	Lakó	Város(rész) központi
	Funkciók										
Turisztikai fejlesztéssel érintett terület											
Kereskedelmi szolgáltató terület											
Ipari övezet											
Külterület											

domináns funkció
 kiegészítő funkció

3 Középtávú célok és azok összefüggései

Az integrált településfejlesztési stratégia 2020-ig elérendő középtávú stratégiai fejlesztési céljai az Európa 2020 stratégia (a kohéziós politika 11 tematikus célja és az egyes támogatási alapok – ERFA, ESZA – ezen célokhoz illeszkedő beruházási prioritásai), valamint az előző fejlesztési periódusra vonatkozó IVS célrendszerének felülvizsgálatával kerültek meghatározásra.

3.1 Jövőkép

Mórahalom Város Jövőképe „A jövőtudatos kisváros”

Jövőkép

A „jövőtudatos kisváros” jövőkép elérése érdekében az alábbi átfogó célok kerültek meghatározásra:

Átfogó cél: Helyi értékeken alapuló gazdaságfejlesztés és innováció

Átfogó célok

Gazdasági szempontból a város legfontosabb értékei a gyógy- és termálvíz, valamint az arra épülő turizmus, a mezőgazdaság, illetve az arra épülő kereskedelem és feldolgozó ipar. Ezeknek az értékeknek a tudatos és szervezett hasznosítására épültek az elmúlt évtized fejlesztései. A húzóágazatok tervezett módon történő továbbfejlesztése és a meglévő alapokra épülő innováció a város fejlődésének jövőbeni motorját képezik.

Átfogó cél: A fenntartható és élhető települési környezet fejlesztése

A települési környezetbe beletartoznak a városi alpinfrastruktúra, a közterületek, a közintézmények rendszere, a lakosok számára elérhető köz- és gazdasági szolgáltatások, a kulturális, szabadidős és sportlétesítmények. A települési környezet fenntarthatóságának fejlesztése cél ezen elemek gazdasági és környezeti fenntarthatóságának javítására, az élhetőség célkitűzés pedig ezen elemek minőségi fejlesztésére vonatkozik.

Átfogó cél: Közösségépítő humán infrastruktúra fejlesztés

A város társadalmi fejlettségét egyrészt az itt élő lakosok képzettségének, foglalkoztatásának, egészségi állapotának és szociális helyzetének összessége, másrészt a polgárok közösségének erőssége határozza meg. A település társadalmára vonatkozó humán infrastruktúra fejlesztés ezen kettős szempont figyelembevételét és összehangolását célozza.

3.2 A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

Mórahalom város 2015-2020 között elérendő középtávú stratégiai céljai egyrészt a városi szintű tematikus célokat, másrészt a városrészi szintű területi célokat foglalják magukban.

A középtávú célokhoz tartozó indikátorok és azok célértékei a stratégia 8.5. fejezetében kerülnek részletesen meghatározásra.

3.2.1 Városi szintű középtávú tematikus célok

Középtávú célok

A városi szintű, 7-8 évre szóló középtávú célok alapvetően ágazati bontásban kerülnek megfogalmazásra.

- T1 Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás
- T2 Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal
- T3 Megújuló és vonzó települési környezet
- T4 Energiahatékony és környezettudatos város
- T5 Fejlett közlekedési infrastruktúra
- T6 Magas színvonalú humán és közszolgáltatások
- T7 Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom
- T8 Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések

T1: Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás

A SWOT elemzés alapján a város gazdasága erős, a vállalkozások értékteremtő képessége folyamatosan növekszik, megyei viszonylatban magas a foglalkoztatottsági szint. Meghatározó a mezőgazdaság, valamint az arra épülő feldolgozóipar, valamint az Ipari Parkba koncentrálnálódó egyéb termelő tevékenység.

Mórahalom város fejlődése szempontjából kiemelten fontos a helyi gazdaság megerősítése, amelynek fejlesztése a helyi adottságokra és az üzleti innovációra épül. A térségben a turizmuson kívül meghatározó a mezőgazdasági tevékenység, azon belül pedig a kertészeti ágazat. A Vidékfejlesztési Program (VP) egyik legfontosabb prioritása a kertészeti és az állattenyésztési ágazatok, valamint erre alapozva a helyben termelt alapanyagok feldolgozását végző élelmiszeripari vállalkozások fejlesztése. A város, illetve a térség adottságai és fejlesztési céljai ezen prioritásokkal teljes mértékben egyeznek, olyan közösségi fejlesztések megvalósítását tervezi, amelyek hatékonyabbá teszik a helyben termelt mezőgazdasági termékek feldolgozását és értékesítését.

A helyi gazdaság fejlesztése szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy Mórahalom, valamint a járásba tartozó települések szabad vállalkozási övezetnek minősülnek, ezáltal az itt működő vagy az ide települő vállalkozások nagyobb lehetőséghez jutnak a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) forrásainak felhasználása során. Különösen fontos a kkv-k munkahelyteremtő beruházásainak támogatása, amely ágazati lehatárolástól függetlenül

támogatja a foglalkoztatás bővítését eredményező fejlesztéseket. Ezáltal a fenti húzóágazaton kívül működő vállalkozások számára is lehetőség nyílik erősíteni és bővíteni a tevékenységüket.

A város önkormányzata országos összehasonlításban is példaértékű módon hangolta össze a település vállalkozásainak, illetve az azt támogató közcélú fejlesztéseket, ezen tevékenysége a jövőbeni fejlesztések során egyre inkább felértékelődik. Különösen az innováció területén, ahol a klasszikus K+F tevékenység mellett nagy hangsúlyt fektet a helyi, a térségi és nemzetközi szereplők együttműködésén alapuló üzleti innovációkra.

A helyi gazdaság fejlesztésének célja az új munkahelyek létrehozásán és a foglalkoztatás bővítésén túl a vállalkozások értékteremtő képességének javítása, ami a versenyképességük javításához, továbbá a bérszínvonal emelkedéséhez járul hozzá. Ezáltal a térségi mutatók közül javul az alacsonyabb aktivitási ráta, növekszik a munkahelyek száma, emelkedik a lakosság jövedelme, csökken a Szegedre és emelkedik a városba ingázók száma.

T2: Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal

Mórahalom ismertsége és gazdasága leginkább a turizmuson, azon belül is a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő vonzerején és a rá épülő turisztikai szolgáltatásokon alapul. Ezt egészítik ki a folyamatosan fejlődő és bővülő öko-, agrár- és kulturális turisztikai szolgáltatók által kínált programok. A turizmus jelentőségét tükrözi az önálló tematikus célként való megjelölés, valamint a célterülethez kapcsolódóan a 2014-2020-as fejlesztési időszakra tervezett projektek volumene is.

A turisztikai terület fejlesztése során Szeged, illetve a határ közelségére, a meglévő és jól működő TDM szervezetre, mint kiemelt adottságokra lehet építeni.

A területet érintő célok közül az elsődleges fontosságú az, hogy a látnivalók és programok fejlődése folyamatos legyen, mivel a látogatottsági szint növeléséhez (sőt már a szinten tartásához is) a kínálat állandó megújulása és bővülése szükséges, ami visszahozza a régi vendégeket és új látogatókat vonz. A folyamatos megújuláshoz a fejlesztések tudatos és tervezett módon történő megvalósítása szükséges. A szolgáltatások és programok folyamatos megújítása mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a térség turisztikai kínálatára, az ahhoz való illeszkedési pontok kihasználására, valamint a térségi szinten hiányzó kínálati elemek Mórahalmon történő megjelenítésére.

A turisztikai kínálat fejlesztése mellett fontos az olyan beruházások megvalósítása, amelyek az üzemeltetést teszik hatékonyabbá, valamint az olyan szolgáltatások ösztönzése, amely a mezőgazdasági tevékenységhez párosulva kiegészítő jövedelemszerzést tesz lehetővé a helyi gazdálkodók számára.

A turisztikai fejlesztések hozzájárulnak a településre látogatók, a vendégéjszakák, az ágazatban foglalkoztatottak számának növekedéséhez, az átlagos tartózkodási idő, a turizmusból származó közvetett- és közvetlen, valamint az idegenforgalmi adóból származó bevételek emelkedéséhez.

T3: Megújuló és vonzó települési környezet

Mórahalom városképe egységes, a zöldfelületek és közterületek gondozottak, városképi és műemléki szempontból is értékes épületekkel rendelkezik. A településközpont vonzó mind a lakosság, mind a turisták számára, ugyanakkor a domináns jellege miatt a lakóövezeti részben alközpont nem alakult ki. A közterületek egy része nem rendelkezik funkcióval.

A település legfontosabb feladata, hogy az ott élők számára minél magasabb színvonalú lakhatási környezetet biztosítson. Az ennek megteremtéséhez és fenntartásához szükséges anyagi eszközöket döntően a fejlett gazdaságból és idegenforgalomból származó bevételek biztosítják, ezért ezen területek fejlesztése a megújuló és vonzó települési környezet előfeltételeként is értelmezhető, és logikai sorrendben megelőzik azt.

A települési környezet elemei közül az első a közterületek, közösségi terek állapota. A zöldterületek karbantartása és fejlesztése a városüzemeltetés üzemszerű működésének feladata, erre vonatkozóan külön fejlesztési projektek megvalósítása nem szükséges. Az infrastrukturális állapot javításához már beruházások szükségesek, elsődlegesen a járdaépítési program, valamint a játszóterek fejlesztése területeken.

A város élhetőségének javításában a legújabb, informatikai technológián alapuló közösségi és közszolgáltatások intelligens alkalmazások formájában történő hasznosítása fontos szerepet játszhat, ennek eszköze a Smart City program megvalósítása lehet.

A helyi lakosok életminőségének javításában a szabadidős, sport- és rekreációs szolgáltatásokat biztosító létesítmények kialakításának és fejlesztésének is komoly szerepe van, az erre vonatkozó beruházások megvalósítása az önkormányzat prioritásai között szerepel.

A fentiekben túl az élhetőség szempontjából fontosak még a közbiztonság javítását szolgáló fejlesztések, valamint a városképi szempontból fontos épületek felújítása is.

T4: Energiahatékony és környezettudatos város

A város kedvező adottságokkal rendelkezik a megújuló energiák hasznosítása terén. A város jelenleg is hasznosítja a geotermikus- és a napenergiát, a térségben a legmagasabb a napsütéses órák száma, valamint a mezőgazdaság melléktermékeiből nagy mennyiségű hasznosítható biomassa és zöldhulladék keletkezik. A város az elmúlt években is valósított meg energetikai fejlesztéseket, azonban ezen a területen még jelentős fejlesztési potenciállal rendelkezik a fenti adottságokra és a települési szinten jelentkező igényekre tekintettel.

Az energiahatékonyág javítása a következő évek egyik legnagyobb kihívása és feladata a települési önkormányzatok számára. Ez a környezetvédelmi szempontok mellett az önkormányzati vagy állami fenntartásban lévő épületek üzemeltetése és fenntartása szempontjából is rendkívüli fontossággal bír. Az energetikai korszerűsítéssel párhuzamosan az épületek külső és – részben – belső felújítása is megvalósul, így ezek a fejlesztések városképi szempontból, valamint a közszolgáltatások minőségének javítása miatt is hasznosak. Az energiateljesítmény csökkentése mellett lehetőség nyílik az energiaforrások átalakítására, így a helyben elérhető geotermikus és napenergia hasznosításának, valamint a biomassa felhasználásának a környezeti fenntarthatóság mellett ugyancsak komoly költségcsökkentő hatása is van.

A környezettudatossághoz kapcsolható fejlesztési cél a csapadékvízgyűjtő rendszer fejlesztése, az összegyűjtött csapadék tározóba vezetése és hasznosítása. További cél a szelektív hulladékgyűjtés fejlesztése, a légvezetékek kiváltása, valamint kifejezetten természetvédelmi célú fejlesztés a Szikes-tó rehabilitációja.

T5: Fejlett közlekedési infrastruktúra

A város közlekedés földrajzi adottságai jók, az M5-ös autópálya közelsége, valamint a településen áthaladó országos főútvonal könnyen megközelíthetővé teszi a települést. A belterületi rész úthálózatának kialakítása alapvetően megfelelő, az északi rész gyűjtőútjainak fejlesztése azonban indokolt. A településközpont forgalomcsillapított zónája megfelelően kiépített, azonban az egyre növekvő forgalom miatt a parkolóhelyek száma kevésnek mondható. A településen az egyéni és közösségi közlekedés közötti módváltás feltételei biztosítottak. A kerékpárhálózat elemei ugyanakkor hiányosak, illetve a külterületi utak jelentős része nem rendelkezik szilárd burkolattal.

A közlekedési infrastruktúra önálló fejlesztési célként történő megjelölését indokolja, hogy az elmúlt években lezajlott fejlesztések ellenére a település szempontjából kiemelten fontos fejlesztési elemek megvalósítása maradt még hátra ahhoz, hogy városi és térségi szinten egy jól működő közlekedési hálózat jöjjön létre.

A fejlesztések közül elsődlegesek a meghatározott útfelújítások, a kerékpárút hálózat bővítése, valamint egy új határátkelő megnyitása.

A tömegközlekedés járási szintű fejlesztése nélkülözhetetlen abból a szempontból, hogy a napi szinten ingázó tanulók és dolgozók utazási szokásainak és igényeinek legmegfelelőbb rendszert vehessék igénybe. A fejlesztési igény az eszközrendszer és alpinfrastruktúra fejlesztésén túl kiterjed a menetrendek és járatok felülvizsgálatára és átszervezésére, valamint a korszerű utas tájékoztatási rendszer kialakítására is.

Mind gazdasági, társadalmi, mind pedig környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve fontos, hogy a közlekedési hálózat fejlesztése és a forgalomszervezés is a fenntartható mobilitást szolgálja – a közösségi, a kerékpáros és gyalogos közlekedés arányának növelésével és a környezetbarát közlekedési eszközök alkalmazásával.

T6: Magas színvonalú humán és közszolgáltatások

Mórahalom fejlett intézményi hálózattal rendelkezik a közszolgáltatások és humán szolgáltatások terén. A közszolgáltatások közül első helyen a közigazgatási funkciót ellátó Járás Hivatal, valamint az Önkormányzat Hivatalát kell megemlíteni. Ezek fejlesztése, az ügyfélbarát szolgáltatások kialakítása nemcsak a helyiek, hanem a térségben élők számára is fontos. Az állami fenntartásban lévő intézmények közül célként jelenik meg a rendőrségi épület valamint a katasztrófavédelem és a tűzoltóság épületének korszerűsítése.

A városban élők életminőségének fontos alapfeltétele a megfelelő színvonalú humán-, egészségügyi-, szociális szolgáltatások elérhetősége, valamint a gyermekjóléti ellátás és az oktatás-nevelési szolgáltatások elérhetősége. A városban valamennyi intézménytípus megtalálható, azonban az épületek infrastrukturális fejlesztése, a szolgáltatások színvonalának emeléséhez szükséges eszközbeszerzések, épületbővítések és új funkcionális szakmai és

közösségi terek kialakítása és szakmai programok megvalósítása indokolt. Indokolt továbbá a munkaerőpiaci változásokhoz alkalmazkodni tudó szakképzett végzettséggel rendelkezők. A lakosság egészségi állapotának javításában a korszerű egészségügyi alapellátás biztosítása mellett kiemelt szerepet kell kapnia a prevenciónak (megelőzés, szűrés, tájékoztatás, egészséges életmód terjesztése), valamint az aktív egészségmegőrző programoknak. Az egészségügyi ellátást fejlett, kiépült gondozási, ápolási rendszernek szükséges kiegészítenie.

A szociális ellátások terén fontos szempont a szükségletekre reagálás a család társadalmi szerepének megerősítése és a társadalmi kohézió erősítése érdekében, a kora gyermekkori intervenció, a kisgyermekellátás, a családi kapcsolatok erősítése, a szülői kompetenciák kibontakoztatása és fejlesztése.

A térségi hátrányokkal és fogyatékkal élő gyermekek, fiatal felnőttek és az érintett felnőtt lakosság számára egyenlő esélyek és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, melyhez az intézményrendszer szakmai és infrastrukturális bővítése indokolt. Alternatív szolgáltatások bevezetése a speciális igények kielégítése céljából a tervek között szerepel. A társadalmi integráció megvalósításához új utak és lehetőségek keresése.

A szociális ellátások másik kiemelt szegmense az időskorúak ellátása, elsősorban a meglévő infrastruktúra bővítése és fejlesztése, továbbá új épület kialakítása, lakóotthon létrehozása, valamint alternatív ellátási formák meghonosítása. Vegyes finanszírozási rendszerek kialakítása. Az idősellátásban kiemelt szerepet kaphat az alkonygazdaság, ami az önkormányzati intézmény által biztosított szakmai bázison alapulva magántőke bevonásával piaci alapú szolgáltatás kialakítását is lehetővé teszi.

A város oktatási intézményei megfelelő kihasználtsággal működnek, magas a településre oktatási okból ingázó diákok aránya, különösen a középfokú oktatás területén. A magas színvonalú oktatás-nevelés fenntartása érdekében sor kerülhet az önkormányzati fenntartásban lévő óvoda intézmények fejlesztésére, valamint tulajdonosként az iskolaépületek infrastrukturális korszerűsítésére is.

T7: Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom

Mórahalom gazdag kulturális örökséggel és erős hagyományokkal rendelkezik, ami miatt egyrészt erős az itt élők identitástudata, másrészt aktívnak mondható a civil társadalom.

A város gazdasági erejét, humán tőkéjét az ott élő lakosok személyes státusza és körülményeik is meghatározzák. A helyi közösség fejlettségét pedig a városban élők identitástudata, szolidaritása, a civil szervezetek összetartó ereje határozza meg.

A város támogatni kívánja az egyén fejlődését, ezért törekszik egyrészt arra, hogy a város kulturális, szabadidős és oktatási létesítményei minél jobban kielégítsék az itt lakók szükségleteit. Másrészt a város felelősséget vállal a munkanélküliek helyzetének javításáért, a munka világába történő visszavezetéséért. Ennek eszköze a közfoglalkoztatás, valamint második lépésként a szociális szövetkezetben való részvétel lehetővé tétele.

A város életében szerepet tölthetnek be az alulról jövő közösségi és önkéntes kezdeményezések, ennek érdekében fontos, hogy a város bátorítsa és támogassa a helyi közösségek, civil szervezetek működését. A városban élők elégedettségének növelése érdekében szükséges, hogy a város családbarát módon szervezze a közösségi szolgáltatásokat. A lakosság megtartásának, visszavonásának kulcs tényezője a helyi identitástudat további erősítése, amely hozzájárulhat a felsőfokú végzettségű fiatalok visszacsábításához is. A társadalom fejlettségének fokmérője, hogy a város és lakossága mennyire szolidáris a hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportokkal. A

társadalom bizonyos rétegeinek leszakadása leromlással fenyegetett területet hozott létre a városban, így ezen településrész felzárkóztatása szorosan összekapcsolódik a helyi társadalom felzárkóztatásával.

T8: Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések

A városnak a határ menti elhelyezkedéséből is adódóan erős gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatai vannak Szerbia határ menti magyar településeivel. Emellett szoros kapcsolatokat alakított ki az önkormányzat Erdélyben. Az együttműködés keretében számos határon átnyúló közös fejlesztés megvalósításában vett részt Mórahalom. A város célja ezen kapcsolatok megerősítése, kibővítése által a közös fejlesztések és programok számának növelése, illetve az együttműködések konkrét, a helyi gazdaság számára is kézzelfogható eredményekkel járó fejlesztése. Ennek megfelelően a kapcsolatok aktivitása mellett cél azok eredményességének javítása is.

Mórahalom nemzetközi kapcsolatai a határon túli magyar területeken túl kiterjednek Európa más országaira is. Az önkormányzat céljai ezen kapcsolatok ápolására és szorosabbá tételére is kiterjednek. A város nyitottságának, nemzetközi kapcsolatainak szélesítéséhez jó lehetőséget ad az EU-s és egyéb nemzetközi projektekből való aktív részvétel.

A fenti célok elérésével növekedik a város nemzetközi együttműködéseinek, partner településeinek száma, a gazdasági együttműködésben résztvevő cégek köre, a turisztikai programokon résztvevő külföldiek száma, a civil és intézményi partneri kapcsolatok és szakmai együttműködések száma.

3.2.2 Városrészi szintű területi célok

A középtávú területi célok a Megalapozó vizsgálat részletes városrészi szintű helyzetfeltárása és helyzetelemzése alapján kerülnek megfogalmazásra.

A városrészi célok meghatározásának alapelvei:

- A városrészi céloknak a helyzetfeltárásban bemutatott problémákra és lehetőségekre reflektálnia kell;
- Minden városrész esetében meg kell határozni a domináns funkciót/funkciókat, ami/amelyek fejlesztése elsődleges;
- Valamennyi városrész esetén figyelembe kell venni a lakófunkciókat, az ott élők igényeit;
- Minden városrész esetében cél a jellemző gazdasági (ipari, kereskedelmi, szolgáltató, mezőgazdasági) funkció megerősítése.

Városrészi célok felsorolása:

- V1 A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése
- V2 A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása
- V3 Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése
- V4 A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása

V1: A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése

A turisztikai fejlesztéssel érintett városrész két legfontosabb funkciója a turisztikai, valamint a településközponti funkciók. Minden funkció esetén az elsődleges cél a funkció megerősítése annak érdekében, hogy a városrész a jövőben is centrumként lássa el az itt élő lakosokat és az ide látogató turistákat.

A városrész esetében a legfontosabb kihívást a városközpont vonzerejének megtartása jelenti, azaz hogy az egyes funkciók megerősítése egymáshoz kapcsolódva, egymást kiegyensúlyozva valósuljon meg annak érdekében, hogy a turisták, a városrészben élők és a központban az ügyeiket intéző helyiek számára egyaránt vonzó tudjon maradni a település központja.

A településrészt érintő problémák között ki kell emelni, hogy egyszerre jelentkezik a kihasználatlan területek jelenléte, valamint a további fejlesztéseket akadályozó területhiány. Ezt a problémát a tudatos várostervezés és fejlesztések megvalósítása által lehet kezelni. Veszélyt jelent a városrészre, hogy a központi funkciók miatt a központ túlszűfoltta válik és középtávon elveszítheti a vonzó kisvárosi jellegét.

A turisztikai funkció esetében a város szeretné fenntartani és tovább növelni a város vonzerejét, amihez a meglévő látogatóhelyek funkcióbővítő fejlesztése, valamint új turisztika kínálati elemként megjelenő újabb létesítmények kialakítása járul hozzá.

A lakófunkciók megerősítése során cél a közterületek fejlesztése, a lakosság számára elérhető szabadidős, sport és rekreációs továbbá kulturális szolgáltatások bővítése, illetve a városi léthez kapcsolódó egyéb kényelmi szolgáltatások fejlesztése.

A településközponti funkciók megerősítése a közigazgatási egységek infrastrukturális és funkcionális fejlesztésével, az üzemeltetési feltételek javításával, a közszolgáltatásokat nyújtó intézmények korszerűsítésével valósítható meg.

A fentiek alapján a városrészre vonatkozóan az alábbi részcélok kerültek meghatározásra:

- V1.1 Turisztikai vonzerő fejlesztése
- V1.2 Városközponti funkciók megerősítése
- V1.3 Közigazgatási és közszolgáltató funkció fejlesztése

A részcélok alapján tervezett legfontosabb beavatkozások:

- Gyógyfürdő és a rá épülő turisztikai szolgáltatások komplex fejlesztése (az épület és épületgépészet bővítése termálvíz hulladékhőt hasznosító hőszivattyús hőközponttal kombinálva)
- Településközpont átfogó fejlesztése, szabadidős létesítmények fejlesztése, közterületek fejlesztése (parkolók létesítése, játszótér építés)
- Közigazgatási ügyfélszolgálati rendszer fejlesztése, középületek (Erdei Iskola és Kőlcsey utcai kollégium, önkormányzati bérházak) komplex épületenergetikai korszerűsítése megújuló energiákkal kombinálva

V2: A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása

A városrész legfontosabb adottságai a nyugodt és természetközeli kisvárosi lakóövezet jelleg, másrészt a városközpont közelsége. A kereskedelmi és szolgáltató terület városrész jelenlegi funkciói közül a legjelentősebb tehát a lakófunkció, aminek megerősítése egy fontos célkitűzés. Emellett a városrész új funkciókkal való kibővítése meghatározó a településrész jövőbeni fejlődése szempontjából.

Az egyik ilyen a kereskedelmi és szolgáltató funkció, aminek fejlesztése egyrészt hozzájárul az itt élő lakosok életminőségének javításához, másrészt csökkenti a településközpont terheltségét.

A másik, új funkció a turisztikai szolgáltatások kialakítása, ami által a városrész csatlakozhat a település gazdasági húzóágazatához. Az új szolgáltatási elemek elsődlegesen a kisebb magánszálláshelyek lehetnek, de emellett egyéb szolgáltatások megjelenése is hasznos lehet a településrész fejlődése szempontjából.

A városrész domináns funkcióját érintően cél a közterületek, közösségi terek jó állapotának fenntartása és azok további fejlesztése, valamint az itt található intézmények infrastrukturális állapotának javítása, energetikai korszerűsítése.

A településrész fejlesztésének legnagyobb kihívása, hogy az új kereskedelmi és szolgáltató funkciók megerősítésével megtörténjen a terület gazdasági értelemben vett bekapcsolása a városközpontba annak érdekében, hogy a városrész által kínált lakókörnyezet még vonzóbbá váljon az itt élők, illetve az ide költözők számára.

A fentiek alapján a városrészre vonatkozóan az alábbi részcélok kerültek meghatározásra:

- V2.1 Lakókörnyezet és közösségi terek megerősítése
- V2.2 Kereskedelmi és szolgáltató funkció fejlesztése
- V2.3 Turisztikai szolgáltatások kialakítása

A részcélok alapján tervezett legfontosabb beavatkozások:

- Közterületek funkcióbővítő fejlesztése
- Új üzletek kialakításának ösztönzése a gazdasági programon keresztül
- Új turisztikai szolgáltatások kialakításának ösztönzése

V3: Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése

Az ipari övezet a termelő és feldolgozó ipart, valamint a kapcsolódó kereskedelmi és szolgáltató egységeket tekintve a város gazdasági központja. Az Ipari Park fejlesztésével ez a gazdasági funkció megerősíthető, illetve a szabad vállalkozási övezet minősítésnek is köszönhetően az ipari terület jelentős növekedési potenciállal rendelkezik.

Akár a meglévő cégek tevékenységének bővítéséről, akár a városba újonnan betelepülni szándékozó cégekről van szó, a fejlesztési igényeik alapfeltételeként szükséges a megfelelő közművekkel, közlekedési kapcsolatokkal rendelkező terület rendelkezésre állása. Ennek biztosítása az iparterületek infrastrukturális fejlesztésére vonatkozó önkormányzati beruházással történhet meg.

A megfelelő infrastruktúra mellett a vállalkozások eredményes működését és fejlődését a szükséges kiegészítő szolgáltatások elérhetősége szolgálja leginkább, különösen fontos ez az induló vállalkozások esetében.

Az ipari övezet fejlesztésének ágazati fókusza a térségben megtermelt mezőgazdasági termények tárolását, kezelését, feldolgozását és értékesítését biztosító élelmiszeripari fejlesztések megvalósítása, amely a magas hozzáadott érték előállításával javítja a mezőgazdasági szektor jövedelemtermelő képességét.

Az ipari övezet fejlődése szempontjából a legnagyobb kihívást az önkormányzat és a cégek által megvalósítani kívánt fejlesztések összehangolása és egymásra épülésének biztosítása, valamint a beruházásokhoz szükséges saját erő rendelkezésre állásának biztosítása jelentik.

A fentiek alapján a városrészre vonatkozóan az alábbi részcélok kerültek meghatározásra:

- V3.1 Iparterületek infrastrukturális fejlesztése
- V3.2 Gazdasági szolgáltatások fejlesztése
- V3.3 Élelmiszeripari komplex fejlesztések

A részcélok alapján tervezett legfontosabb beavatkozások:

- Iparterületi alpinfrastruktúra fejlesztése
- Inkubátorház szolgáltatásainak fejlesztése
- Élelmiszeripari fejlesztés (feldolgozó és logisztikai központ)

V4: A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása

Funkcionális szempontból a külterület egyrészt a város lakossága egy jelentős részének lakóhelyeként szolgál, másrészt a mezőgazdasági művelés alatt álló területek révén gazdasági funkcióval, harmadrészt a természeti környezet turisztikai és környezetvédelmi funkciókkal bír.

Ezek az eltérő funkciók erős kölcsönhatásban vannak egymással, a külterületen élők jelentős számban mezőgazdasággal foglalkoznak, illetve kiegészítő tevékenységként évről évre egyre többen kapcsolódnak be a turisztikai szolgáltatások biztosításába.

A mezőgazdasági területek hasznosításának fejlesztése szempontjából a legfontosabb az öntözési lehetőség minél nagyobb területen történő biztosítása, elsődlegesen a kertészeti ágazat számára. Ez nagyon nagy mértékben meg tudja növelni a termelés biztonságát és hatékonyságát, ami a kertészeti termékek feldolgozására épülő helyi feldolgozóipar fejlesztése szempontjából is alapfeltétel.

A külterületen élő lakosok számára a nagy területi szóródás és fizikai távolságok miatt a közszolgáltatások elérhetővé tétele nagy kihívást jelent. Ez egyrészt a közlekedéshez szükséges infrastrukturális feltételek biztosítását, másrészt az egyes szolgáltatásfajták integrálását jelenti a hatékonyság javítása érdekében.

A külterületi részek turisztikai funkciójának megerősítése szempontjából fontos, hogy a védett természeti értékek bemutatása mellett az öko-, aktív és agrárturisztikai egyéb szolgáltatók is minél nagyobb számban kapcsolódjanak be a város által biztosított turisztikai kínálatba.

A külterületi részek vonatkozásában a legfontosabb kihívást az ott élők ellátása, valamint a mezőgazdasági üzemeknek a városi szinten megvalósítani kívánt feldolgozóipari egységekkel való összekapcsolása jelenti.

A fentiek alapján a városrészre vonatkozóan az alábbi részcélok kerültek meghatározásra:

- V4.1 Külterületi gazdasági infrastruktúra fejlesztése
- V4.2 Külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése
- V4.3 Természeti értékek, helyi adottságok turisztikai hasznosítása

A részcélok alapján tervezett legfontosabb beavatkozások:

- Öntözőrendszerek és külterületi utak fejlesztése
- Tanyagondnoki szolgáltatási rendszer fejlesztése
- Környezeti értékek rehabilitációjára és turisztikai hasznosítására vonatkozó fejlesztések

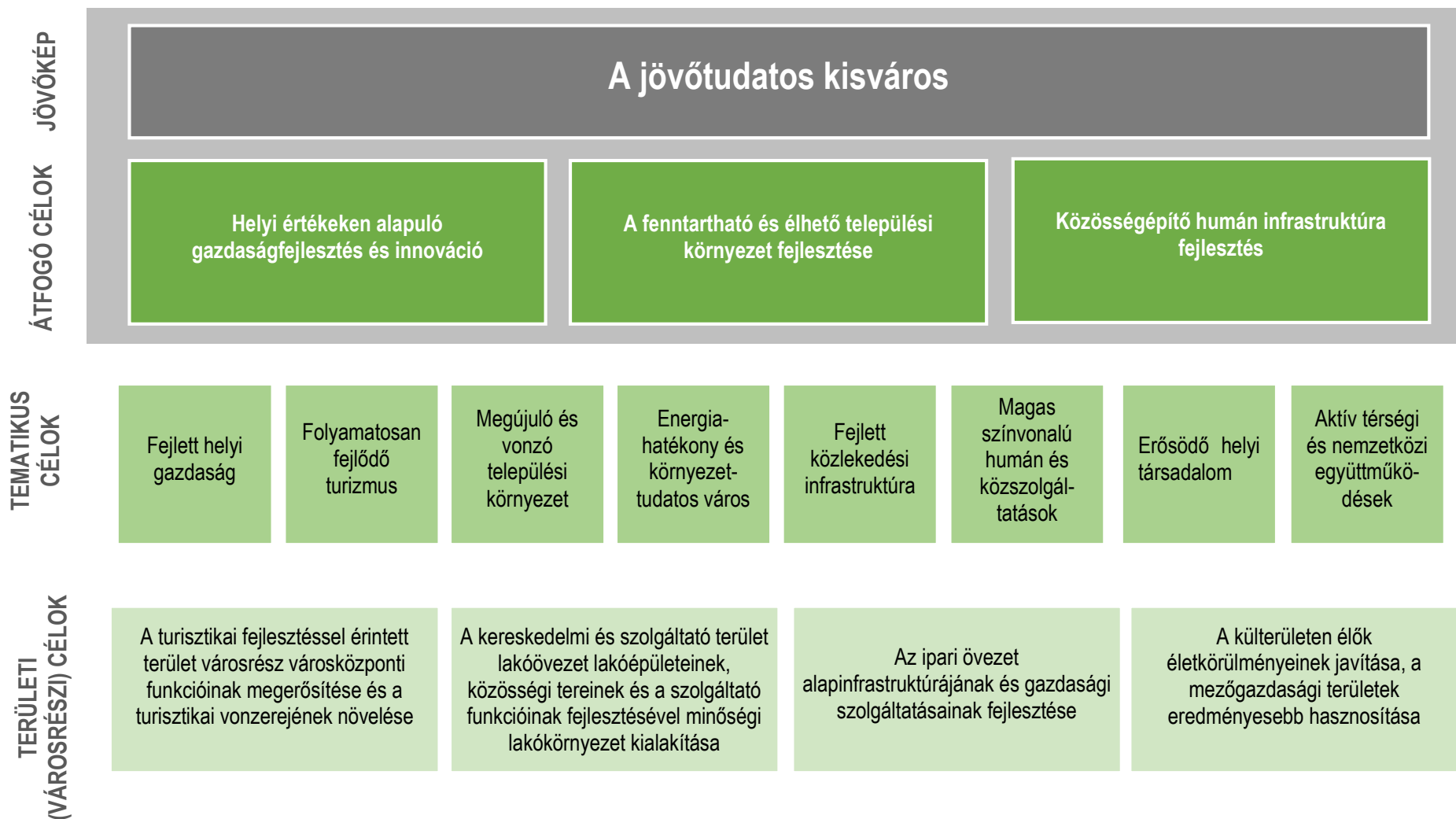
3.3 A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

A város középtávú tematikus céljai a városrészi célkitűzések egy vagy több városrészben történő megvalósításával érhetők el. A területi célok és tematikus célok együttes megvalósítása segíti elő a településfejlesztési koncepcióban felvázolt átfogó célok és a tervezett jövőkép elérését.

A következő táblázat összefoglalóan mutatja be a tematikus célok és területi célok közötti összefüggéseket, kapcsolatuk erősségének mértékét.

6. ábra: Mórahalom városfejlesztési célrendszere 2014-2020-ig

3. táblázat: A Városrészek és tematikus célok összefüggése

Városrészek / Tematikus célok	T1: Fejlett helyi gazdaság	T2: Folyamatosan fejlődő turizmus	T3: Megújuló és vonzó települési környezet	T4: Energia-hatékony és környezettudatos város	T5: Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6: Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7: Erősödő helyi társadalom	T8: Aktív térségi és nemzeti együttműködések
V1 A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése								
V2 A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása								
V3 Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése								
V4 A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása								

	Erős koherencia
	Közepes koherencia
	Gyenge koherencia

4 A megvalósítást szolgáló beavatkozások

Az ITS a város középtávú célrendszerének felvázolásán túl tartalmazza a lényeges fejlesztési jellegű beavatkozások (programok és projektek) indikatív listáját. A projektek a Stratégia kidolgozásakor rendelkezésre álló információk alapján, a Stratégia által igényelt mélységben, vázlatosan és lényegre törően kerülnek ismertetésre. Az ITS operatív jellege nem feltételezi a projektek teljes körű és részletekbe menő kifejtését.

A Stratégiai célok megvalósítását szolgáló beavatkozások számbavételét azonban több tényező is indokolja:

- a célok megvalósítása érdekében összegyűjtésre és rendszerezésre, majd prioritizálásra kerülhessenek a különböző szereplőknél, potenciális projektgazdáknál körvonalazódó fejlesztési elképzelések; így a megvalósítás fázisában a stratégiai célokhoz igazodóan reális lehetőség nyíljon konkrét projektek megvalósítására; valamint
- az előkészítettség különböző fázisában lévő projekt elképzelések egymáshoz optimálisan illeszkedve a lehető leghatékonyabban járulhassanak hozzá a Stratégia céljainak eléréséhez.

Az ITS megvalósítását szolgáló beavatkozások tekintetében az alábbi projekt típusokat azonosítottuk:

- **Akcióterületi projektek:** Olyan, egybefüggő vonallal körülhatárolt akcióterületen végbemenő fejlesztések, amelyek egymással szinergikus hatást fejtenek ki, az egyes projektelemek segítik más projektek megvalósulását, illetve hatásának kiteljesedését. A projektek az akcióterület számára megfogalmazott cél érdekében kerülnek megvalósításra, volumenük, így várható hatásuk is akkora, hogy érzékelhető változást idéznek elő a kijelölt akcióterületen.
- **Kulcsprojektek:** A kulcsprojektek azok a tervbe vett fejlesztések, melyek alapvető feltételét képezik valamely (akár több) középtávú városi cél elérésének, tehát, ha a projekt nem valósul meg, valamelyik cél nem vagy csak kismértékben érhető el. Gyakran a kulcsprojekt (ami jellemzően nagyobb összegű projekt) megvalósulása előfeltétele egyéb tervezett fejlesztések megvalósulásának vagy azok hatásai érvényesülésének.
- **Hálózatos projektek:** amelyek több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű projektelemből állnak, a város egészére vagy annak jelentős részére kiterjednek és a projektelemek egy együttműködő rendszer elemeit képezik.
- **Egyéb projektek:** A fenti kategóriákba nem tartozó fejlesztések, amelyek lehetnek pontszerű, egy vagy több városrész, illetve a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések, amelyek között beruházási jellegű és soft elemek egyaránt szerepelhetnek.

A következőkben a fenti logikát követve mutatjuk be azon fejlesztési elképzeléseket, amelyek az ITS középtávú célrendszerében megfogalmazott célok megvalósítását szolgálják.

Az alábbi fejezet elsősorban az önkormányzat vagy annak intézményei által megvalósított projekteket mutatja be. Az alábbi fejlesztési elképzelések közvetetten járulnak hozzá a városban megvalósítani tervezett magántőkés beruházások sikeréhez. A város határozott elképzelése, hogy az átfogó és tematikus célokkal összhangban olyan környezetet biztosítson mind a lakosság, mind pedig a helyi vállalkozások számára, amely egyrészt ösztönzi a magánszféra szereplőit a beruházások megvalósítására, másrészt biztonságos és stabil hátteret biztosít a megvalósított beruházások fenntartásához. Ennek érdekében a város vezetése folyamatosan kapcsolatban van a magánszféra szereplőivel és a városi fejlesztéseket a lehetőségeihez mérten igyekszik ezekkel összhangban megvalósítani.

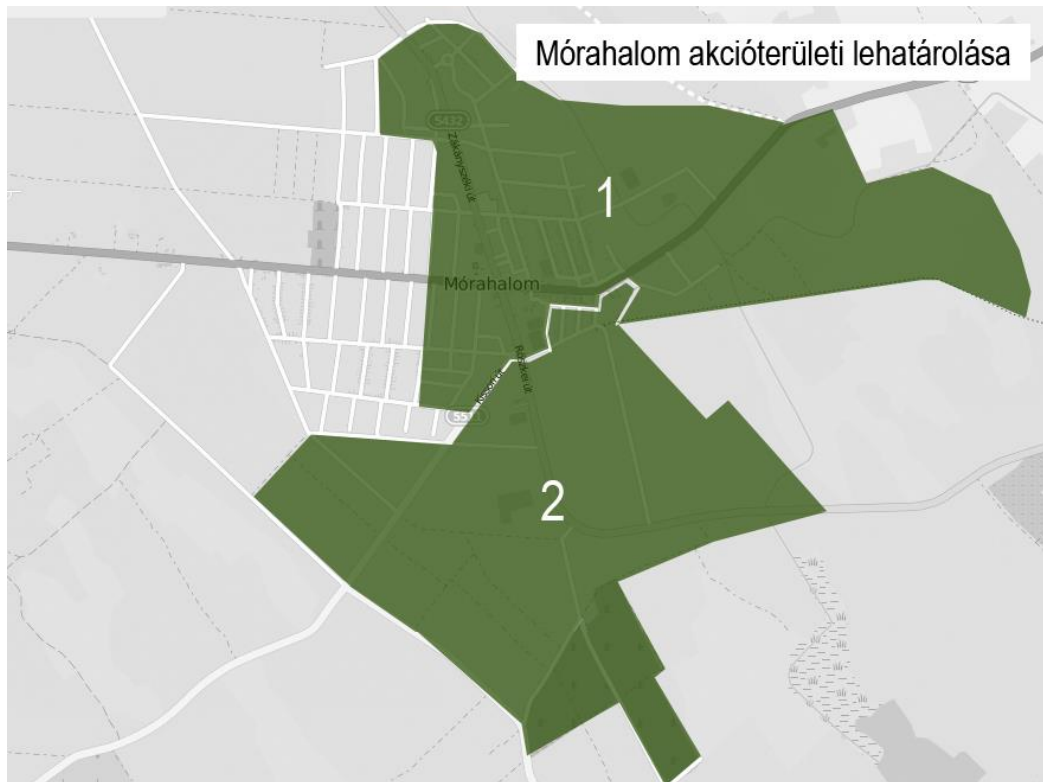
4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és lehatárolás indoklása

Akcióterületi lehatárolások

Az akcióterületek kijelölése során irányadó volt az előző fejezetben bemutatott célhierarchia, illetve a városrészek lehatárolása. A kijelölt akcióterületeket a fejlesztési igények elemzésével pontosították a szakértők: ezek lehatárolása a korábbi IVS akcióterületeihez képest némileg módosult, tekintettel a 2007-2014. között megvalósult fejlesztésekre és a 2015-ben készült Megalapozó Vizsgálatban foglalt városrészi elemzés eredményeire.

A város a fejlesztési elképzelések területi és funkcionális csoportosítása során 2 akcióterületet határolt le, amelyekhez indikatív projektjavaslatokat rendelt. A lehatárolások a jövőbeli fejlesztési területek alapját fogják képezni. Az akcióterületi fejlesztéseken, fejlesztési elképzeléseken kívül hálózatos és pontszerű fejlesztési elképzelései, projektervei is vannak az önkormányzatnak, amelyek felsorolását, bemutatását a vonatkozó fejezet tartalmazza. Ezen fejlesztési elképzelések nem akcióterületi alapú megközelítést több indok is alátámasztotta. Egyrészt számos tevékenység külterületen valósul majd meg, másrészt a fejlesztések jellege nem tette lehetővé az integrált, akcióterületi szintű megközelítést.

2. térkép: Akcióterületi lehatárolás a város egészére

Forrás: saját szerkesztés (openstreetmap.org)

Városközponti-turisztikai akcióterület

1-es akcióterület

Az akcióterület a megalapozó vizsgálat városrészi elemzése alapján került kijelölésre, az itt jelenleg is meglévő, településközponti funkciók és a tervezett fejlesztések egyaránt indokolják az egyéb területektől történő külön kezelést. A városrehabilitációval is érintett akcióterület fejlesztésének célja a terület fizikai megújítása és a társadalmi kohézió együttes erősítése, új - települési és kistérségi - gazdasági, közösségi és szociális funkciók megjelenésének támogatása és a meglévő funkciók megerősítése.

3. térkép: 1-es számú akcióterület lehatárolása

Forrás: Saját szerkesztés (openstreetmap.org)

Fejlesztéssel érintett terület: Május 1. utca, Nádás utca, Béke utca, Remény utca, Szegedi út, Móra Ferenc utca, Petőfi Sándor utca, Dankó Pista utca, Nyár utca, Kossuth Lajos park, Dobó István utca, Mátyás király körút, külterület, kisvasút vonala, Kissori út.

A város 1. számú akcióterülete a város szívében a hagyományos közigazgatási és funkcionális centrumot, valamint a Móra-domb-Szent János térséget, mint fókuszot foglalja magában. Itt található a város középfokú funkciói a közigazgatás, oktatás, kiskereskedelem, vendéglátás, közlekedési szolgáltatások, illetve a legfőbb turisztikai attrakciók.

A városközpont fejlesztési céljai megújító, megőrző és értékteremtő orientáltsággal bírnak. Cél a központ épületállományának (köz és lakófunkció) megújítása; az építészeti és városszerkezeti értékek megőrzése, egységes településkép kialakítása; a városi fürdő fejlesztése kapcsán a turisztikai funkció erősítése, kapcsolódó funkciók bevezetése és ezzel új érték teremtése.

Cél a meglévő funkciók megerősítése és minőségi fejlesztése mellett - a város hosszú távú stratégiai elképzeléseit alátámasztva - vállalkozói tőke bevonásával újabb funkciók és tevékenységek (a turisztikai fogadókészség fejlesztés) létrehozása és működtetése.

Cél a funkciók és városi környezeti kontextus összehangolása, a közterületek és ezen belül zöldfelületek egységes koncepció szerinti fejlesztése.

Cél a városközpont kistérségi funkcionalitásának centralizációja, a közigazgatási, adminisztratív kiszolgáló rendszer széttagozottságának megszüntetésével.

Gazdasági akcióterület – Ipari övezet

2-es akcióterület

Az akcióterület a városrész meglévő funkcionális szerepéből adódóan került kijelölésre, az itt jelenleg is meglévő, gazdasági funkciók és a tervezett fejlesztések egyaránt indokolják az egyéb területektől történő külön kezelést. Az elsősorban a gazdaságfejlesztéssel érintett akcióterület fejlesztésének célja a terület infrastrukturális adottságainak javítása, a betelepülő vagy a meglévő vállalkozások számára vonzó fizikai és szolgáltatási környezet kialakítása.

4. térkép: 2-es számú akcióterület lehatárolása

Forrás: Saját szerkesztés (openstreetmap.org)

Fejlesztéssel érintett terület: Kissori út, 0396/9, Kisvasút vonala, 0216/26, 0238/2, Madarásztói főcsatorna, külterület, Munkácsy utca, Május 1. utca.

Az akcióterületi fejlesztések céljai:

- Az ipari park, ipari területek szolgáltatási körének bővítése. Annak érdekében, hogy a településen növekedjen a helyben foglalkoztatottság, fokozott figyelmet kell fordítani a munkahelyteremtő vállalkozások betelepíthetőségére, ennek érdekében a már meglévő ipari park területének bővítésére.
- Ipari parkhoz kapcsolódó helyi, kistérségi szintű befektetés ösztönzési szolgáltatások, valamint az ehhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése, magas hozzáadott értékű tevékenységek megjelenésének elősegítése, a mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése.
- A mezőgazdasági termékek értékesítéséhez szükséges termelői infrastrukturális beruházások helyének biztosítása, valamint a termékek hozzáadott értékkel való ellátásának beruházásai szintén nélkülözhetetlenek.
- Munkanélküliség kezelésére foglalkozási programok folytatása és újabbak indítása.
- Logisztikai szolgáltatások és központok létesítése (pl. vámszabad terület).

4.2 Az egyes akcióterületeken megvalósítandó fejlesztések összefoglaló bemutatása

Városközponti akcióterület

1-es akcióterületi fejlesztések

Az akcióterületen megvalósítandó fejlesztéseket összefoglaló térképen és táblázatos formában mutatjuk be az alábbiakban. A projektek sorszámozása nem követ prioritási, vagy egyéb preferált sorrendet, csupán a térképes beazonosíthatóságot segíti.

5. térkép: 1-es számú akcióterület tervezett fejlesztései

Forrás: Saját szerkesztés (openstreetmap.org)

4. táblázat: 1-es számú akcióterület tervezett fejlesztései

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése	A Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő minőségi gyógyvizeire alapozva projekt célja az, hogy bővítse a csoportos és az egyéni vízalatti foglalkozásokat, amelyek nagy fontossággal bírnak az izom-, ízületi-, mozgatórendszer egészségének megtartása céljából prevenció és terápiás szempontból egyaránt.	160
2	Gyógyhely fejlesztés	A projekt célja a gyógyhely minősítéshez szükséges dokumentumok, tanulmányok, kutatások elkészítése, illetve a gyógyhely minősítési eljárás lefolytatása mellett a gyógyhely fejlesztési koncepció elkészítése, ezáltal az egészségturizmus fenntartható fejlődésének megőrzése.	1 000
3	Úszómedence lefedése és oktatási célú hasznosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben	A projekt elsődleges célja, hogy az úszómedence lefedésével a Fürdőt bevonjuk a mindennapos testnevelési programba, illetve, hogy a környező iskolák tanulóinak egész éven át lehetőséget adjunk a rendszeres	70

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
		mozgásra. Az egészségfejlesztő iskolai testmozgáshoz kapcsolódva célunk a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése az úszás és a vízi sportok eszközeivel.	
4	Szent Erzsébet Gyógyfürdő energetikai rendszerének hőszivattyús fejlesztése	Hőszivattyús hulladékhő hasznosítása a Gyógyfürdőben: kb. 0,7 – 0,8 MW hőteljesítményű Hőszivattyús Hőközpont telepítése 300m ³ -es puffertároló medencével és az elfolyó magashőtartalmú csurgalékvívek összegyűjtése gyűjtőakknákkal, valamint szivattyúkkal.	200
5	Határtalan sokadalom - fesztivál infrastruktúra fejlesztése	Mórahalom geopolitikai helyzete lehetővé teszi három ország határon átívelő együttműködését a kultúra és népművészet, hagyományörzés, környezetvédelem és gasztronómia területén. Fesztivál infrastruktúra-fejlesztése annak érdekében, hogy megfelelő körülmények álljanak rendelkezésre egy több napos fesztivál, rendszeres lebonyolítására.	150
6	Az óvoda épületének teljes akadálymentesítése	Cél, hogy a jogszabályi előírásoknak megfelelően az intézmény szolgáltatását akadálymentesen igénybe tudják venni a mozgáskorlátozott, gyengén látó emberek is.	30
7	Egészségügyi ellátás fejlesztése	A projekt célja Mórahalmi Kistérségi hatókörrel, Mórahalom székhellyel Egészségfejlesztési Iroda létrehozása, mely a kistérségben élőket segíti az egészségmegőrzést támogató ismeretek, technikák elsajátításában, a változó körülményekhez történő alkalmazkodásban.	125
8	Egynapos sebészet kialakítása	Mórahalom város Önkormányzatának célja hogy az indokolatlanul kórház centrikus egészségügyi ellátórendszeri struktúra helyett a hozzáférés javításával, a szolgáltatásoknak a beteg lakóhelyéhez legközelebb történő, hatékony és definitív ellátás biztosításával, jelenleg hiányzó szolgáltatás nyújtásával megvalósítsa.	103
9	Egészségügyi gép-műszer beszerzés a diagnosztikai feltételek javításáért	A fejlesztés célja a gyógyászati lehetőségek kiterjesztése, a területi ellátási egyenlőtlenség megszüntetése, költséghatékony, a halmozottan hátrányos helyzetű tanyás térség lakossági csoportjainak a gyógyuláshoz való esélyegyenlőségének megteremtése, a definitív ellátáshoz szükséges diagnosztikai és terápiás ellátások fejlesztése.	144

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
10	Rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése Mórahalmon	Komplex fürdőgyógyászati ellátás OEP által támogatott igénybevételének biztosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdővel együttműködve, a Móra-Vital Kft. fürdőgyógyászati szolgáltatásainak bővítése.	95
11	A Szent László Király Templom és Plébánia külső felújítása	Mórahalom város lakossága hívő emberekből áll, akik mindennapi életében fontos szerepet tölt be a vallásos lét. Szükségük van Isten házára, ahová betérhetnek, ahol feloldozást kaphatnak, ahol lelki segítségben részesülhetnek, ahol átérezhetik Isten feljük áradó jóságos szeretetét. Az egyre szépülő épület nemcsak a helyi polgároknak, de a városunkba érkező turisták számára is megnyugvást és békét áraszt.	90
12	Házi szociális ellátórendszer fejlesztése	A Gondozási Központ, Zákányszéki út 21. sz. alatti ingatlanon elhelyezkedő épület tetőtéri bővítése raktárhelységgel, irattárolóval, fedett kerékpártárolóval.	50
13	Közigazgatás fejlesztése, egyablakos ügyintézés	Egyablakos ügyintézés bevezetése az önkormányzat hivatali ügyeinek intézése során.	30
14	Rendőrség - rendőrkapitányság fejlesztése	Épületenergetikai fejlesztés végrehajtása.	50
15	Közüintézmények épületenergetikai beruházásai	Az épületek fűtési rendszereinek egységesítése, modern és energiatakarékos berendezésekkel megújuló energiákkal kombináltan, valamint az épületenergetikájának javítása homlokzati és a zárószinti mennyezet hőszigetelésével, nyílászárók cseréjével. <ul style="list-style-type: none"> ■ Nagyszéksői Kulcsosház Ház (B kat. Gyermekek és ifjúsági tábor) ■ Erdei iskola és Kölcsey utcai Kollégium komplex épületenergetikai energetikai fejlesztés megújuló energiákkal kombinálva ■ Mórahalom Nagyszéksői volt Állomás épület (B kat. Gyermekek és ifjúsági tábor) ■ Garabonciás Diákszálló ■ Remény utcai bérlakások ■ Tömörkény utcai bérlakások 	350
16	Alkony gazdaság feltételeinek fejlesztése és alkony turizmus	120 férőhelyes bentlakásos intézmény, Idősek Otthona létrehozása a szükséges egészségügyi, szociális és kezelő helyiségekkel	1400

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
17	Térrekonstrukció	A Barmos György téren a tér díszburkolattal történő ellátása, városi közpark kialakítása, a parkban térbútorok, és játszótéri eszközök elhelyezése.	30
18	Szociális városrehabilitáció és Zöld város program	A városrehabilitáció keretében a Röszei út páratlan oldalán lévő zárt sorú, helyi védettségű ingatlanok homlokzatának, és a Röszei út és Remény utcai háztömb járdahálózatának felújítása. A Röszei út és a Tömörkény utca között városrehabilitációs pályázat segítségével a meglévő épülettömb feltárása, ott parkoló és pihenő területek kialakítása a Tömörkény utca I. szakaszának sétáló utcává történő alakítása, továbbá a vendéglátóhelyekhez kapcsolódó mediterrán teraszok kiépítése.	300
19	I. világháborús emlékhely fejlesztése	A Szent László Parkban található emlékmű felújítása és további emléktáblával való fejlesztése.	5
20	Mozgásterápiás egészségügyi és pedagógiai szakszolgálati központ	Komplex mozgásterápiás ellátásra alkalmas központ megépítése. 1500 m ² bentlakásos terápiás központ, konyhával, tanteremmel, terápiás helyiségekkel, 45 fő elhelyezésére alkalmas módon. 30 fő új munkahelyteremtés, járóbeteg terápia szintjén évi 6000 kezelés ellátásra alkalmas módon	400
21	Madárkert, nyugdíjas üdülőházak fejlesztése	A projekt célja Mórahalom turisztikai attrakcióira, valamint az 55-ös út melletti fejlesztési területen megvalósuló beruházásokra alapozva további kereskedelmi szálláshelyek kialakítása, hatékony üzemeltetése, ezáltal a város vendégforgalmának, vendégéjszaka számának és idegenforgalmi adóbevételének növelése.	3200
22	Termál hotel és étterem kialakítása a mórahalmi termálfaluban.	A Thermálgyűrű Kft. közvetlen célja egy három csillagos termál hotel és étterem kialakítása a város új fejlesztési területén. A vendéglátás területén az éttermi szolgáltatás a vállalkozás új tevékenységének minősül majd, amely nem csak a szálló vendégek étkeztetését biztosítja, hanem fő célja, hogy a város legjobb éttermei között legyen nyilvántartva.	350
23	Szent János rekreációs terület kialakítása	A Szent János térségben új rekreációs terület, pihenőtő, szálloda, rehabilitációs intézmény kialakítása, nyári élményfürdő kiépítése, kempinggel és motellel. A Szent János térségben kialakított Sportcentrumnál további egy élőfüves	3000

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
		nagypálya, fedett városi sportcsarnok, fedett uszoda, strandlabdarúgó pálya, strandröplabda pálya és több kisméretű többfunkciós (kosárlabdára, kézilabdára, teniszre, röplabdára és labdarúgásra egyaránt alkalmas) rekortán pálya kialakítása.	
24	Móra-dombi kalandpark	Az élménypark kialakításával a turisták számára vonzerőt, élményeket, időtöltési lehetőséget nyújtó turisztikai attrakciót kívánunk létrehozni. A projekt legfőbb célja, hogy az élménypark a Mórahalomra látogató turisták számára a fürdőn kívüli szabadidő eltöltési lehetőséget és kikapcsolódást kínáljon. A kalandpark létrehozásával a természethez közeli mozgásformák népszerűsítése is fontos szempont.	450
25	Járási katasztrófavédelmi központ fejlesztése – Tűzoltó laktanya fejlesztése	A meglévő tűzoltó laktanya fejlesztése annak érdekében, hogy a katasztrófavédelmi központ a járás egészében korszerű körülmények közt tudja biztosítani a lakosság védelmét.	200

Gazdasági akcióterület

2-es akcióterületi fejlesztések

Az akcióterületen megvalósítandó fejlesztéseket összefoglaló térképen és táblázatos formában mutatjuk be az alábbiakban. A projektek sorszámozása nem követ prioritási, vagy egyéb preferált sorrendet, csupán a térképes beazonosíthatóságot segíti.

6. térkép: 2-es számú akcióterület tervezett fejlesztései

Forrás: Saját szerkesztés

5. táblázat: 2-es számú akcióterület tervezett fejlesztései

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
1	A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnymású gázvezetékének fejlesztése	Nagy-középnymású vezeték építés Mórahalom belterületének északi határától egészen az ipari park területéig. Gáznyomás-szabályozó állomás létesítése. Az ipari parkban lévő elosztóhálózat fejlesztése.	95
2	Móraép Kft. telephelyfejlesztése és Ipari Park működtetési eszközállományának bővítése	A Móraép Kft. eszközállományának bővítése és telephelyfejlesztése.	100
3	Inkubátorház-fejlesztési program	Elsősorban a helyi KKV-k számára vállalkozói inkubátorház létrehozása meglévő épületben az Ipari Parkhoz kapcsolódóan.	50

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
4	Élelmiszeripari program - Szegedi Fűszerpaprika revitalizációja	A szegedi paprika „feltámasztása”. Ennek elemei a nyersáru mezőgazdasági termesztésének megszervezése, kereskedelmi forgalomban értékesíthető tisztán magyar eredetű áru előállítása, az értékesítés megszervezése, valamint a vetőmagellátás biztosítása és átfogó marketing tevékenység.	300
5	Fűszernövény feldolgozás, biomalom	Biomalom létrehozása magánbefektetői partnerségben a helyben termesztett fűszernövények feldolgozása céljából.	100
6	Biobrikett gyártás és kommunális hulladék brikettálás Mórahalmon	Biobrikett gyártó és kommunális hulladék brikettáló üzem létrehozása Mórahalmon. Beszerezhetőek helyben, vagy a közelben a mezőgazdasági hulladékok és melléktermékek. Az önkormányzat tulajdonában lévő területek, illetve közterületek tisztítása során nyerhető alapanyag hasznosításra kerül, továbbá a helyben keletkező kommunális hulladék kerül brikettálásra. A termék értékesítése alkalmas a lakossági fűtési szükségletek kielégítésére.	80
7	Fűszerpaprika szociális földprogram	A fűszerpaprika program alapanyag előállításának megalapozása hátrányos helyzetű munkavállalók bevonásával szociális növényház program keretein belül.	600
8	Őshonos állat- és vadhús feldolgozó üzem	Húsfeldolgozó épület és technológia kiépítése. A Dél-alföldi Régióban nincs vadhúsfeldolgozó üzem. A Homokháti Kistérségben egyre többen foglalkoznak őshonos állattartással.	300
9	Termelési ágazat-bázis szélesítése a Mórahalmi Ipari Parkban	Csokoládégyártó cég betelepülése az Ipari Parkba, a helyi adottságokat kihasználva a cég saját piaci helyzetének megerősítése, és az Európai Uniói értékesítési lehetőségek jobb kihasználása érdekében. Következő ütemben egy patinás városi ingatlan felújításával csokoládé múzeum és csokoládékészítő látvány-üzem létrehozása.	160

4.3 Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések

4.3.1 Kulcsprojektek

Kulcsprojekt fejlesztések

A stratégiai célok elérése érdekében szükséges fejlesztési elképzelések összegyűjtése során három kulcsfontosságú projekt került azonosításra, melyek végrehajtása a város egészének további fejlődése szempontjából kiemelkedő. A kulcsprojektek megvalósítása elsősorban forrás

függvénye, ugyanakkor rövidtávú cél ezek előkészítése, vagy az előkészítésben való proaktív közreműködés a település önkormányzata részéről.

6. táblázat: Kulcsprojektek bemutatása

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	A projekt egyik célja, hogy a meglévő attrakciók korszerűsítése, valamint új, egyedi attrakciók létesítése révén a Fürdő versenyképes maradjon, ezáltal látogatói számára is kiemelkedő színvonalú szolgáltatást nyújtson, melynek köszönhetően fenntarthatja látogatószámának növekvő tendenciáját.	665
2	Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	A Mórakert Szövetkezet termelői bázisának és logisztikai infrastruktúrájának, integrátori tevékenységének revitalizációja és kiegészítése elektronikus kereskedelemmel és tőzsdei funkciókkal. Várható eredmények: 20.000 m ² logisztikai kapacitás működtetése, 500 mezőgazdasági vállalkozás, családi gazdaság bekapcsolása, 50 fő közvetlen új munkahelyteremtés, 1000 fő munkahelymegőrzés, 300 fő termelői munkahelyteremtés A projekt összefüggésben van a „Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon” és „A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnymású gázvezetékének fejlesztése” c. projektekkel.	3 000
3	Smart City program	A jövőben fokozódó szerep jut a térségükben iránymutató szerepet betöltő városoknak, településeknek, ún, smart city-knek. Egy várost akkor nevezünk intelligensnek, ha fenntartható gazdasági fejlődését a hagyományos és digitális infrastruktúrába, humán és társadalmi tőkébe való kiegyensúlyozott befektetés révén, az érintett közösség érdekeltjeinek bevonásával, aktív részvételével, környezettudatos módon éri el. A korszerű infokommunikációs technológiák (IKT) és szolgáltatások alapjaiban segíthetik egy város életének megszervezését a közszolgáltatásoktól kezdve a városi közlekedésen, az egészségügyön, az oktatáson és a kereskedelmen át egészen a helyi, önszerveződő közösségek támogatásáig. A projekt célja a programban való aktív részvétel, amely megalapozhatja a városban megvalósuló energetikai és közszolgáltatási projektek megvalósítását is. A projekt keretében önkormányzati tulajdonú elektromos autók, kerékpárok és napelemes töltőállomás kerülhet beszerzésre, telepítésre.	1 200

4.3.2 Hálózatos projektek

Hálózatos fejlesztések

7. táblázat: Mórahalom városának tervezett hálózatos fejlesztései

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
1	Közösségi közlekedés feltételrendszerének integrált fejlesztése 14 településen	<p>A Homokháti kistérség településein a meglévő közösségi közlekedés igénybevételének minőségi javítása</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ - egységes, dinamikus valós idejű utastájékoztatói rendszer kiépítése révén az autóbussz közlekedés színvonalának emelése ■ - a települések közti forgalmi kapcsolatok javítása ■ - a közlekedésbiztonság javulása, a balesetek számának csökkentése 	444
Közúthálózat fejlesztési projektek			
	A Mórahalom – Ruzsát összekötő földút aszfaltburkolattal történő kiépítése	A Mórahalom és Ruzsát összekötő földút aszfaltozása, csapadékvíz szikkasztó árok építése.	850
	Mátyás király körút déli szakaszának szilárd burkolattal való ellátása	A Mórahalom, Mátyás király körút déli szakaszának szilárd burkolattal való ellátása.	100
2	A Kerek Iskolához vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	A Mórahalom 0228/3 és 0228/2 hrsz.-ú (Kerek Iskolához vezető) út aszfaltburkolatú kiépítése 1,8 km hosszan.	180
	A Madarász tóhoz vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	A Mórahalom 0120 hrsz.-ú (Madarász-tóhoz vezető) út aszfaltburkolatú kiépítése 2 km hosszan.	200
	Külterületi gyűjtő és összekötő utak kimérése, javítása, karbantartása	Külterületi utak kimérése, kitézése, megvalósulási rajz készítése, utak karbantartása: sumarazás, fakivágás, tuskózás, gallydarálás, kitermelt anyagok elszállítása, tömörítés, terepviszonyok adottságaihoz képest süllyedések feltöltése, tömörítése	90
	Önkormányzati utak karbantartása - eszközpark bővítéssel	A Városgazdálkodási Intézmény jelenlegi gépparkja nem tudja teljesíteni a külterületi utak karbantartási feladatait. Karbantartáshoz szükséges eszközök beszerzése.	92
Kerékpáros úthálózat projektek			
3	Mórahalom és Zákányszék közötti kerékpárút építése	A Mórahalom és Zákányszék között közel 6,4 km hosszúságú 2 méter széles kerékpárút építése. Mórahalom és Zákányszék közigazgatási határán kerékpáros pihenő hely kialakítása.	315

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
	Kerékpárút építése Mórahalom külterületén az Ipari Parktól a Nagyszéksósi Kulcsosházig	A Mórahalmi Ipari Parkot a Nagyszéksósi Kulcsosházzal összekötő kerékpárút építése a az 5512 j. Rőszkei út mellett.	300
	Mórahalom István király úti kerékpárút rekonstrukciója	A Mórahalom István király út melletti kerékpárút közel 1 km-es szakaszának felújítása.	25
	Mórahalom és a Backi Vinogradi határátkelő közötti kerékpárút építése	A Mórahalom és Backi Vinogradi határátkelő között az 5511-es j. (Kissori) út mentén közel 10 km hosszúságú 2 méter széles kerékpárút építése.	500
Csapadékvíz hálózat fejlesztési projektek			
4	Csapadékvíz elvezető rendszer kiépítésének befejezése - Bástya sori főgyűjtő II. üteme	Mórahalom város É-ny-i városrészében nincs kiépített csapadékelvezető rendszer. A városrészben 10 utca csapadékvíz elvezetése történik meg olyan módon, hogy a mellékutcák a Nyár utcai főgyűjtőre csatlakoznak és a Nyár utcai főgyűjtő a Zákányszéki útnál csatlakozik a Bástya sori főgyűjtő megépült I-es üteméhez.	250
	Csapadékvíz-csatorna rekonstrukció	27 utcában a csapadékvíz csatornák mederelemmel való burkolása, szükség szerint a meglévő átereszek cseréje és szintezése.	252
5	Járdarekonstrukciós program	Az önkormányzati finanszírozású járdarekonstrukciós program folytatása a leginkább szükséges helyszíneken.	50
6	Villamosvezetékek kiváltása földkábelrel	Légvezetékek kiváltása és korszerűsítése.	50
7	Biztonsági kamerahálózat fejlesztése	A biztonsági kamerahálózat további bővítése és fenntartása.	20
8	Játszótér program	Az önkormányzati finanszírozású játszótér program folytatása a leginkább szükséges helyszíneken.	50
9	Víztározó építés a Halászká-csatormán	A homokhátság legnagyobb problémája az aszály. A mezőgazdasági termelés biztonsága érdekében szükség van tározók kialakítására, melyek a felszíni vizek összegyűjtésén kívül a Tiszáról érkező vizet is fogadni tudják. Lehetővé válik a mezőgazdasági területek öntözése, jótékony hatással van a talajvízszintre, és kedvezően befolyásolja a mikroklimát. Munkahelyek megőrzése és új munkahelyek teremtése.	700

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
10	Hulladékszállítás korszerűsítése, fejlesztése a tudatosabb és hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés érdekében	Az Európai Unió újrahaznosítási kvótához való felzárkózás érdekében szükséges a fejlesztés. A településen jelenleg is működő szelektív gyűjtés korszerűsítése, egységesítése, új gyűjtőedények, gyűjtő- és feldolgozó gépjárművek beszerzésével, edényazonosító és mérőrendszer kialakításával, az átrakóállomás kapacitásának bővítésével, egy új válogatómű valamint újrahazsnálati központ és géptároló csarnok kialakításával. A fejlesztés eredményeként egy korszerű, előírásoknak megfelelő, költséghatékony és a környezetet kímélő hulladékgyűjtési rendszer valósul meg.	940
11	Szent János telki termálfalubeli termálkút és a város geotermikus rendszerének összekötése és csatlakoztatása a gyógyfürdővel, valamint a visszasajtolható termálvíz hővisszanyerésének megteremtése és a termálvíz kísérőgáz hasznosítása	Szent János telki termálfalubeli termálkút és a város geotermikus rendszerének összekötése és csatlakoztatása a gyógyfürdővel, valamint a visszasajtolható termálvíz hővisszanyerésének megteremtése hőszivattyúval és a termálvíz kísérőgáz hasznosítása gázmotoros CHP-vel. A rendszer energiahatékonyságának növelése, a termálvíz kitermelés és visszasajtolás önköltségének csökkentése és a hőellátás biztonságának növelése.	280
12	Megújuló energia program - naperőművek, biomassza erőművek létesítése	Mórahalom külterületén használaton kívüli, művelésből kivont és rekultivációs területeken 500 kW alatti napelemes naperőművek létesítése: <ul style="list-style-type: none"> ■ 0105/33 hrsz.-ú ingatlanon, a Borház melletti területen 1,25 ha területen; ■ Használaton kívüli, művelésből kivont és rekultivációs területeken, a Szeméttelep földprimáján; ■ A Szeméttelaptól délre használaton kívüli, művelésből kivont és rekultivációs területen; ■ Az 55. sz. főút melletti Agyaggödörnél használaton kívüli, művelésből kivont és rekultivációs területen. 	392 435 435 435
13	Helyi termékekre épülő gasztronómiai hagyományok életben tartását segítő látvány és bemutatókonyhák fejlesztése	A helyi termékek helyben történő értékesítésének elősegítése mind a mezőgazdaság fenntartható fejlődése, a rövid értékesítési lánc, valamint a környezettudatosság megvalósítása érdekében kiemelkedő fontossággal bír.	125

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
		A projekten belül három alprojekt szerepel: 1. Látvány- bemutató és oktató konyha kialakítása - helyi termékekre alapozott gasztronómia a Kenyérváróban. 2. Borturisztikai látvány- és bemutatóhely - Nagyszéksós volt állomásépület – eszközbővítés. 3. Kralleri borházban kialakított látvány- és bemutató konyha eszközparkjának bővítése a helyi termékek bemutatásának céljából.	
14	A turizmus kulturális, ökoturisztikai és gasztronómiai értékeinek összekapcsolása szerb-magyar együttműködésben	A kulturális, gasztronómiai és ökoturisztikai szektorok összekapcsolása újszerű elképzelés, amely hatékonyabbá teszi a turisztikai vonzerők köztudatba tételét és növeli az idegenforgalmi bevételeket. Mórahalmon Szerb kulturális, ökoturisztikai és a fenntarthatóságot szem előtt tartva gasztronómiai látogató központ kerül kialakításra a vendégek fogadására Mórahalmon a Gerle-házban. Palicson kialakításra kerül egy magyar turisztikai irodaközpont, mely funkciója szintén hármas: bemutatja a kulturális, gasztronómiai és ökoturisztikai értékeket.	500
15	Területi TDM fejlesztése	A projekt célja a MÓRA-TOURIST Nonprofit Kft., mint helyi TDM szervezet további fejlesztése, a turisztikai szolgáltatások minőségi fejlesztése, turisztikai marketingtevékenység összehangolása, hálózatfejlesztés.	55
16	Homokhát határok nélkül - foglalkoztatási paktum	A „Homokhát határok nélkül – foglalkoztatási paktum a Homokhátság munkaerő-piaci helyzetének javításáért” című pályázat elért eredményeire építve a határ menti kis és középvállalkozások feltérképezése, helyi/kistérségi/megyei/regionális együttműködések kialakítása, munkaerőpiaci igényeken keresztül a vállalkozások helyzetbe hozása az együttműködések révén.	20
17	Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon	A Duna-Tisza köze Európa legnagyobb, kiterjedt, egybefüggő elsivatagosodó térsége. Csongrád megye Homokháti két kistérsége ezen tájegység része, ahol magas színvonalon működő kertészeti kultúra található. Ezen kertészetek képezik a kistérség meghatározó foglalkoztatási és jövedelemszerzési bázisát. A közel 5000 kertészet számára a legnagyobb probléma az öntözővíz biztosítása, valamint a szélsőséges időjárási viszonyok kezelése.	2 500

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
		<p>A projekt célja a biztonságos öntözővíz ellátás a Homokhátságon. Mintegy 45 km hosszú öntözőcsatorna hatása 4 000 ha termőterületre érvényesíthető, amely a Homokhátság egyik legnagyobb öntözött területévé minősülne. 4 000 ha-os öntözött terület a homokhátsági átlagos 5 ha-os birtoknagyságot figyelembe véve 800 gazdálkodót, vállalkozót, őstermelőt érinthet, melynek új munkahely-teremtési hatása hozzávetőlegesen ugyancsak minimum 800 főre tehető.</p> <p>Ahhoz hogy az infrastruktúra öntözési hatását kifejtse öntözési szövetkezet megalakítása szükséges, melynek intézményi háttere tenné lehetővé a vízgazdálkodás optimális szervezhetőségét.</p>	
18	Mobiltelefon és internet elérést szolgáló tornyok	<p>A város külterületén, különösen a határ menti területeken mobiltelefon és internet elérést biztosító tornyok építése a külterületen élő lakosság elérhetőségének javítása, a terület telekommunikációs ellátottságának javítása érdekében. A fejlesztés eredményeként számottevően csökkennek a külterületen jelenleg tapasztalható kommunikációs hátrányok, ezeken felül a fejlesztésnek gazdaság élénkítő hatása is van.</p>	100
19	Turisztikai útvonalak fejlesztése – Bejárható Magyarország	<p>Három területen kapcsolódnánk a Bejárható Magyarország programhoz:</p> <p>Lovas turizmus: A Mórahalmot is érintő Eurohorse útvonalhoz kapcsolódó lovas sport- és turisztikai szolgáltatások és fejlesztések, vendégistállók kialakítása, a lovaglás népszerűsítése szerepel a tervek között.</p> <p>Kerékpáros turizmus: Eurovelo13 útvonalhoz kapcsolódó szolgáltatásfejlesztés, kerékpárok szállításához, elhelyezéséhez és egyéb kapcsolódó szolgáltatások kialakításához szükséges fejlesztések, információs táblák kihelyezése.</p> <p>Természetjárás: Az Országos Kékkörhöz való kapcsolódás és a kéktúra útvonal mórahalmi állomásának kijelöléséhez kapcsolódó szolgáltatások kialakítása, információs táblák kihelyezése, túraútvonalak kialakítása.</p>	50

4.3.3 Egyéb projektek

Egyéb pontszerű fejlesztések

8. táblázat: Mórahalom városának tervezett egyéb fejlesztései

Ssz.	Projekt megnevezése	Projekt rövid bemutatása	Indikatív költségvetés (millió Ft)
1	Helyi termék piacra jutási feltételeinek javítása (Homokháti Portéka védjegy)	A projekt keretein belül kerülne kialakításra a Városi piac földszintjén egy Helyi termék üzlet, valamint egy galériás szint a Homokháti Portéka védjegyes termékek bemutatására és értékesítésére alkalmas tér és raktárhelyiség, valamint iroda készülne. Helyi termékek népszerűsítését szolgáló reklámkampány, PR tevékenység, tanácsadó, oktató és minősítő iroda működne.	70
2	Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	A működő lovasközpont továbbfejlesztése egyedülálló lehetőségeket rejt magában. Új pajta és egyéb épületek, lovaspálya létesítése és kapcsolódó eszközbeszerzések.	150
3	Focisuli létrehozása	Kistérségi Focisuli megvalósítása Mórahalmon, egy 20 fős kisbusz beszerzése.	50
4	Kralleri Szabadidő központ kialakítása	A Kralleri Iskolánál található 0105/14 hrsz. 6782 Mórahalom, IV. kerület 120. szabadon álló területen Szabadidő központ kiépítése	250
5	Temető felújítása	A temető kertészeti felújítása.	250
6	Szikes tó rehabilitációja	A Szikes tó környezetvédelmi célú tájrendezése, illegális hulladéklerakás felszámolása.	80

4.4 A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai céljaihoz

Célok és projektek kapcsolatai

9. táblázat: Stratégiai célok és projekt típusok kapcsolata

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Akcióterületi projektek	Egyéb projektek
T1. Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás	- Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet;	- Vízátvezető építés a Halászkacsa-csatornán; - Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon;	- A Homokháti Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnomású gázvezetékének fejlesztése; - Móraép Kft. telephelyfejlesztése és Ipari Park működtetési	- Helyi termék piacra jutási feltételeinek javítása;

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Akcióterületi projektek	Egyéb projektek
			<p>eszközállományának bővítése;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inkubátorház-fejlesztési program; - Élelmiszeripari program - Szegedi fűszerpaprika revitalizációja; - Fűszernövény feldolgozás, biomalom; - Biobrikett gyártás és kommunális hulladék brikettálás Mórahalmon; - Óshonos állat- és vadhús feldolgozó üzem; - Termelési ágazat-bázis szélesítése a Mórahalmi Ipari Parkban 	
<p>T2. Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése; 	<ul style="list-style-type: none"> - Helyi termékekre épülő gasztronómiai hagyományok életben tartását segítő látvány és bemutatókonyha kialakítása; - Területi TDM fejlesztése; - Turisztikai útvonalak fejlesztése – Bejárható Magyarország 	<ul style="list-style-type: none"> - Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése; - Gyógyhely fejlesztés; - Úszómedence lefedése és oktatási célú hasznosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben; - Alkony gazdaság feltételeinek fejlesztése és alkony turizmus;- Madárkert, nyugdíjas üdülőházak fejlesztése; - Termál hotel és étterem kialakítása a mórahalmi termálfaluban; 	<ul style="list-style-type: none"> - Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése;

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Akcióterületi projektek	Egyéb projektek
			- Móra-dombi kalandpark.	
T3. Megújuló és vonzó települési környezet	- Smart City program – ezen belül: - önkormányzati tul. elektromos autók, kerékpárok és napelemes töltőállomás	- Járdarekonstrukciós program; - Biztonsági kamerahálózat fejlesztése; - Mobiltelefon és internet elérést szolgáló tornyok	- A Szent László Király Templom és Plébánia külső felújítása; - Térrekonstrukció; - Szociális városrehabilitáció és Zöld város program; - I. világháborús emlékhely fejlesztése - Szent János rekreációs terület kialakítása;	- Focisuli létrehozása; - Kralleri Szabadidő központ kialakítása;
T4. Energiahatékony és környezettudatos város		- Csapadékvíz hálózat fejlesztési projektek; - Villamosvezetékek kiváltása földkábelrel; - Hulladékszállítás korszerűsítése, fejlesztése; - Megújuló energia program - naperóművek, biomassa erőmű létesítése;	- Szent Erzsébet Gyógyfürdő energetikai rendszerének hőszivattyús fejlesztése; - Közintézmények épületenergetikai beruházásai;	- Szikes tó rehabilitációja;
T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra		- Közösségi közlekedés feltételrendszerének integrált fejlesztése 14 településen; - Közúthálózat fejlesztési projektek; - Kerékpáros úthálózat projektek;		
T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások			- Az óvoda épületének teljes akadálymentesítése; - Egészségügyi ellátás fejlesztése; - Egynapos sebészet kialakítása;	- Temető felújítása;

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Akcióterületi projektek	Egyéb projektek
			<ul style="list-style-type: none"> - Egészségügyi gépműszer beszerzés a diagnosztikai feltételek javításáért; - Rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése Mórahalmon; - Házi szociális ellátórendszer fejlesztése; - Közigazgatás fejlesztése, egyablakos ügyintézés; - Rendőrőrs - rendőrkapitányság fejlesztése; - Mozgás-terápiás egészségügyi és pedagógiai szakszolgálati központ; - Járási katasztrófavédelmi központ fejlesztése - Tűzoltó laktanya fejlesztése 	
T7. Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom			<ul style="list-style-type: none"> - Fűszerpaprika szociális földprogram; 	
T8. Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések		<ul style="list-style-type: none"> - A turizmus kulturális, ökoturisztikai és gasztronómiai értékeinek összekapcsolása; - Homokhát határok nélkül - foglalkoztatási paktum; 	<ul style="list-style-type: none"> - Határtalan sokadalom - fesztivál infrastruktúra fejlesztése; 	

4.5 A fejlesztések ütemezése

A fejlesztések ütemezése során a saját forrás rendelkezésre állását, az előkészítettséget és a kapcsolódást más folyamatban lévő vagy megvalósult fejlesztéshez vettük alapul. A források rendelkezésre állása, kiemelten a Széchenyi 2020 Program Operatív programjai, illetve az egyes pályázati konstrukciók ütemezése ugyanakkor módosíthatja az ITS-ben közölt ütemtervet, így az alábbiakban közölt Gantt diagram irányadóként értelmezendő.

10. táblázat: Az integrált településfejlesztési stratégiákban megfogalmazott fejlesztések tervezett ütemezése

Szint	Ssz.	Fejlesztések	Kezdési időpont	Befejezési időpont	2015. I. félév	2015. II. félév	2016. I. félév	2016. II. félév	2017. I. félév	2017. II. félév	2018. I. félév	2018. II. félév	2019. I. félév	2019. II. félév	2020. I. félév	2020. II. félév	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév
1		Akcióterület 1	2015. 2. félév	2020. 2. félév																		
2	1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		
2	2	Gyógyhely fejlesztés	2015. 2. félév	2016. 1. félév																		
2	3	Úszómedence lefedése és oktatási célú hasznosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	4	Szent Erzsébet Gyógyfürdő energetikai rendszerének hőszivattyús fejlesztése	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	5	Határtalan sokadalom - fesztivál infrastruktúra fejlesztése	2016. 2. félév	2016. 2. félév																		
2	6	Az óvoda épületének teljes akadálymentesítése	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	7	Egészségügyi ellátás fejlesztése	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	8	Egynapos sebészet kialakítása	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	9	Egészségügyi gép-műszer beszerzés a diagnosztikai feltételek javításáért	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	10	Rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése Mórahalmon	2018. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	11	A Szent László Király Templom és Plébánia külső felújítása	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	12	Házi szociális ellátórendszer fejlesztése	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	13	Közigazgatás fejlesztése, egyablakos ügyintézés	2015. 2. félév	2016. 1. félév																		

Szint	Ssz.	Fejlesztések	Kezdési időpont	Befejezési időpont	2015. I. félév	2015. II. félév	2016. I. félév	2016. II. félév	2017. I. félév	2017. II. félév	2018. I. félév	2018. II. félév	2019. I. félév	2019. II. félév	2020. I. félév	2020. II. félév	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév
2	14	Rendőrség - rendőrkapitányság fejlesztése	2018. 1. félév	2018. 2. félév																		
2	15	Közüintézmények épületenergetikai beruházásai	2016. 1. félév	2020. 2. félév																		
2	16	Alkony gazdaság feltételeinek fejlesztése és alkony turizmus	2017. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	17	Térrekonstrukció	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		
2	18	Szociális városrehabilitáció és Zöld város program	2017. 1. félév	2020. 2. félév																		
2	19	I. világháborús emlékhely fejlesztése	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		
2	20	Mozgásterápiás egészségügyi és pedagógiai szakszolgálati központ	2019. 1. félév	2020. 2. félév																		
2	21	Madárkert, nyugdíjas üdülőházak fejlesztése	2019. 1. félév	2020. 2. félév																		
2	22	Termál hotel és étterem kialakítása a mórahalmi termálfaluban.	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		
2	23	Szent János rekreációs terület kialakítása	2018. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	24	Móra-dombi kalandpark	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		
2	25	Járési katasztrófavédelmi központ fejlesztése – Tűzoltó laktanya fejlesztése	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
1		Akcióterület 2	2015. 2. félév	2018. 2. félév																		
2	1	A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnymású gázvezetékének fejlesztése	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	2	Móraép Kft. telephelyfejlesztése és Ipari Park működtetési eszközállományának bővítése	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		

Szint	Ssz.	Fejlesztések	Kezdési időpont	Befejezési időpont	2015. I. félév	2015. II. félév	2016. I. félév	2016. II. félév	2017. I. félév	2017. II. félév	2018. I. félév	2018. II. félév	2019. I. félév	2019. II. félév	2020. I. félév	2020. II. félév	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév
2	3	Inkubátorház-fejlesztési program	2016. 2. félév	2017. 2. félév																		
2	4	Élelmiszeripari program - Szegedi Fűszerpaprika revitalizációja	2015. 2. félév	2016. 2. félév																		
2	5	Fűszernövény feldolgozás, biomalom	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	6	Biobrikett gyártás és kommunális hulladék brikettálás Mórahalmon	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	7	Fűszerpaprika szociális földprogram	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	8	Óshonos állat- és vadhús feldolgozó üzem	2018. 1. félév	2018. 2. félév																		
2	9	Termelési ágazat-bázis szélesítése a Mórahalmi Ipari Parkban	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		
1		Kulcsfejlesztések	2017. 1. félév	2022. 2. félév																		
2	1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	2016. 2. félév	2017. 2. félév																		
2	2	Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	2017. 1. félév	2018. 2. félév																		
2	3	Smart City program	2017. 1. félév	2020. 2. félév																		
1		Hálózatos fejlesztések	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	1	Közösségi közlekedés feltételrendszerének integrált fejlesztése 14 településen	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	2	Közúthálózat fejlesztési projektek	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	3	Kerékpáros úthálózat projektek	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	4	Csapadékvíz hálózat fejlesztési projektek	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		

Szint	Ssz.	Fejlesztések	Kezdési időpont	Befejezési időpont	2015. I. félév	2015. II. félév	2016. I. félév	2016. II. félév	2017. I. félév	2017. II. félév	2018. I. félév	2018. II. félév	2019. I. félév	2019. II. félév	2020. I. félév	2020. II. félév	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév
2	5	Járdarekonstrukciós program	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	6	Villamosvezetékek kiváltása földkábelrel	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	7	Biztonsági kamerahálózat fejlesztése	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	8	Játszóter program	2016. 1. félév	2023. 2. félév																		
2	9	Víztározó építés a Halászká-csatornán	2018. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	10	Hulladékzállítás korszerűsítése, fejlesztése a tudatosabb és hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés érdekében	2018. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	11	Szent János telki termálfalubeli termálkút és a város geotermikus rendszerének összekötése és csatlakoztatása a gyógyfürdővel, valamint a visszasajtolható termálvíz hővisszanyerésének megteremtése és a termálvíz kísérőgáz hasznosítása	2018. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	12	Megújuló energia program - naperőművek, biomassza erőmű létesítése	2016. 1. félév	2018. 2. félév																		
2	13	Helyi termékekre épülő gasztronómiai hagyományok életben tartását segítő látvány és bemutatókonyhák fejlesztése	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	14	A turizmus kulturális, ökoturisztikai és gasztronómiai értékeinek összekapcsolása szerb-magyar együttműködésben	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	15	Területi TDM fejlesztése	2016. 1. félév	2016. 2. félév																		
2	16	Homokhát határok nélkül - foglalkoztatási paktum	2017. 1. félév	2018. 2. félév																		

Szint	Ssz.	Fejlesztések	Kezdési időpont	Befejezési időpont	2015. I. félév	2015. II. félév	2016. I. félév	2016. II. félév	2017. I. félév	2017. II. félév	2018. I. félév	2018. II. félév	2019. I. félév	2019. II. félév	2020. I. félév	2020. II. félév	2021. I. félév	2021. II. félév	2022. I. félév	2022. II. félév	2023. I. félév	2023. II. félév
2	17	Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon	2017. 1. félév	2022. 2. félév																		
2	18	Mobiltelefon és internet elérést szolgáló tornyok	2017. 1. félév	2022. 2. félév																		
2	19	Turisztikai útvonalak fejlesztése – Bejárható Magyarország	2017. 1. félév	2022. 2. félév																		
1		Egyéb fejlesztések	2015. 2. félév	2023. 2. félév																		
2	1	Helyi termék piacra jutási feltételeinek javítása (Homokháti Portéka védjegy)	2015. 2. félév	2016. 2. félév																		
2	2	Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	2016. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	3	Focisuli létrehozása	2015. 2. félév	2016. 2. félév																		
2	4	Kralleri Szabadidő központ kialakítása	2018. 1. félév	2019. 2. félév																		
2	5	Temető felújítása	2017. 1. félév	2017. 2. félév																		
2	6	Szikes tó rehabilitációja	2017. 1. félév	2018. 1. félév																		

4.6 Az akcióterületi fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

A fejlesztések forrásai

Csongrád megyében az új ITP 2.1-et 2015 májusában elfogadta a Megyei Közgyűlés. Az ITP teljes 7 éves forráskerete 29,190 Mrd Ft., melynek összetétele az alábbi:

11. táblázat – TOP intézkedések

TOP intézkedés	Megyei keret (Mrd Ft)
1.1. Helyi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	4,179
1.2. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	2,607
1.3. A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	1,869
1.4. A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	2,253
2.1. Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés	5,401
3.1. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	2,751
3.2. Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energiafelhasználás arányának növelése	4,594
4.1. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	0,786
4.2. A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	0,625
4.3. Leromlott városi területek rehabilitációja	0,847
5.1. Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)	2,422
5.2. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	0,315
5.3. Helyi közösségi programok megvalósítása	0,541
Mindösszesen	29,190

Forrás: Csongrád Megyei Integrált Területi program 2.1. elfogadott változat

Az ITP prioritásai az alábbiak:

1. Megyei gazdaságfejlesztő koordináló szervezet működtetése
2. Az üzleti környezet fejlesztése
3. Energhatékonsági és megújuló energetikai komplex fejlesztések
4. Közlekedési kapacitások fejlesztése
5. Megyei tudásbázis és innovációs rendszer megerősítése
6. ELI és a hozzá kapcsolódó Science Park megvalósítása
7. Kooperatív alapú agrárvállalkozás-fejlesztés
8. Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, a környezeti erőforrások megőrzése
9. Komplex fejlesztések Csongrád megye vidéki térségeiben
10. Infrastrukturális feltételek javítása Csongrád megye városaiban
11. Integrált városfejlesztési programok Csongrád megye nagyvárosi térségében

A fejlesztések forrásai lehetnek vissza nem térítendő források, jellemzően az Operatív Programok kereteiből, valamint részben vagy egészen visszatérítendő pénzügyi alapok hozzájárulásai, illetve magánérős befektetések. A Stratégia keretében feltüntetünk minden olyan tervezett beruházást, amely a város adottságainak és céljainak figyelembevételével a következő időszakban reális és hasznos fejlesztést jelenthet, azonban ezek megvalósíthatósága és ütemezése számos külső tényezőtől függ. Így az összes felsorolt fejlesztés nagyságrendje természetesen meghaladja a következő hét évben reálisan megvalósítható fejlesztési lehetőségeket. E „túltervezés” ugyanakkor a biztosítéka annak, hogy folyamatosan elérhető lesz annyi aktuális, és a stratégiába illeszkedő tervezett fejlesztési beavatkozás, hogy az összes, aktuálisan elérhető forrást a város felhasználja.

12. táblázat: A tervezett fejlesztések vázlatos pénzügyi terve

Projekt típus		Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása	Lehetséges kedvezményezett
Akcióterületi projektek (Városközpont)	1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése	160	Magántőke	-
	2	Gyógyhely fejlesztés	1 000	Magántőke	-
	3	Úszómedence lefedése és oktatási célú hasznosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben	70	Magántőke	-
	4	Szent Erzsébet Gyógyfürdő energetikai rendszerének hőszivattyús fejlesztése	200	KEHOP/GINOP-4.1.3.	Szent Erzsébet Gyógyfürdő
	5	Határtalan sokadalom - fesztivál infrastruktúra fejlesztése	150	Határon átnyúló együttműködések	Önkormányzat
	6	Az óvoda épületének teljes akadálymentesítése	30	TOP-1.4.	Önkormányzat
	7	Egészségügyi ellátás fejlesztése	125	TOP-4.1.	Móra-Vital Kft.
	8	Egynapos sebészet kialakítása	103	GINOP	Móra-Vital Kft.
	9	Egészségügyi gép-műszer beszerzés a diagnosztikai feltételek javításáért	144	GINOP	Móra-Vital Kft.
	10	Rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése Mórahalmon	95	GINOP	Móra-Vital Kft.
	11	A Szent László Király Templom és Plébánia külső felújítása	90	Egyéb támogatás	Szent László Király Plébánia
	12	Házi szociális ellátórendszer fejlesztése	50	TOP-4.2.	Önkormányzat

Projekt típus		Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása	Lehetséges kedvezményezett	
	13	Közigazgatás fejlesztése, egyablakos ügyintézés	30	Egyéb támogatás	Önkormányzat	
	14	Rendőrs - rendőrkapitányság fejlesztése	50	KEHOP	Önkormányzat	
	15	Közintézmények épületenergetikai beruházásai	350	TOP-3.2./KEHOP	Önkormányzat	
	16	Alkony gazdaság feltételeinek fejlesztése és alkony turizmus	1400	Magántőke	-	
	17	Térrekonstrukció	30	Egyéb támogatás	Önkormányzat	
	18	Szociális városrehabilitáció és Zöld város program	300	Egyéb támogatás	Önkormányzat	
	19	I. világháborús emlékhely fejlesztése	5	Egyéb támogatás	Önkormányzat	
	20	Mozgásterápiás egészségügyi és pedagógiai szakszolgálati központ	400	Egyéb támogatás	Közszféra szervezet	
	21	Madárkert, nyugdíjas üdülőházak fejlesztése	3200	Magántőke	-	
	22	Termál hotel és étterem kialakítása a mórahalmi termálfaluban.	350	Magántőke	-	
	23	Szent János rekreációs terület kialakítása	3000	Magántőke	-	
	24	Móra-dombi kalandpark	450	Magántőke	-	
	25	Járási katasztrófavédelmi központ fejlesztése – Tűzoltó laktanya fejlesztése	200	Egyéb támogatás	Közszféra szervezet	
	Akcióterületi projektek (Homokháti térségi Agrár-Ipari Park)	1	A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnymású gázvezetékének fejlesztése	95	GINOP-1.2.4	Móraép Kft.
		2	Móraép Kft. telephelyfejlesztése és Ipari Park működtetési eszközállományának bővítése	100	GINOP-1.2.1	Móraép Kft.
3		Inkubátorház-fejlesztési program	50	GINOP-1.1.1	Önkormányzati társaság	

Projekt típus		Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása	Lehetséges kedvezményezett
	4	Élelmiszeripari program - Szegedi Fűszerpaprika revitalizációja	300	VP	Magánbefektető
	5	Fűszernövény feldolgozás, biomalom	100	Magántőke	-
	6	Biobrikett gyártás és kommunális hulladék brikettálás Mórahalmon	80	GINOP-5.1.3	Móraép Kft.
	7	Fűszerpaprika szociális földprogram	600	GINOP-5.1.3	Móraép Kft.
	8	Őshonos állat- és vadhús feldolgozó üzem	300	VP	Magánbefektető
	9	Termelési ágazat-bázis szélesítése a Mórahalmi Ipari Parkban	160	GINOP-1.2.1	Magánbefektető
Kulcs- projektek	1	Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	665	GINOP-7.3.1	Önkormányzat
	2	Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	3000	GINOP-1.2.5	Magánbefektető
	3	Smart City program	1200	Közvetlen brüsszeli forrás	Önkormányzat
Hálózatos projektek	1	Közösségi közlekedés feltételrendszerének integrált fejlesztése 14 településen	444	TOP-3.1.	Önkormányzat
	2	Közúthálózat fejlesztési projektek			
		A Mórahalom – Ruzsát összekötő földút aszfaltburkolattal történő kiépítése	850	TOP-1.3.	Önkormányzat
		Mátyás király körút déli szakaszának szilárd burkolattal való ellátása	100	TOP-1.3.	Önkormányzat
		A Kerek Iskolához vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	180	TOP-1.3.	Önkormányzat
		A Madarász tóhoz vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	200	TOP-1.3.	Önkormányzat
		Külterületi gyűjtő és összekötő utak kimérése, javítása, karbantartása	90	TOP-1.3.	Önkormányzat
		Önkormányzati utak karbantartása - eszközpark bővítéssel	92	GINOP-1.2.1	Móraép Kft.

Projekt típus		Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása	Lehetséges kedvezményezett
	3	Kerékpáros úthálózat projektek			
		Mórahalom és Zákányszék közötti kerékpárút építése	315	TOP-3.1.	Önkormányzat
		Kerékpárút építése Mórahalom külterületén az Ipari Parktól a Nagyszéksósi Kulcsosházig	300	TOP-3.1.	Önkormányzat
		Mórahalom István király úti kerékpárút rekonstrukciója	25	TOP-3.1.	Önkormányzat
		Mórahalom és a Backi Vinogradi határátkelő közötti kerékpárút építése	500	Határon átnyúló együttműködések	Önkormányzat
	4	Csapadékvíz hálózat fejlesztési projektek			
		Csapadékvíz elvezető rendszer kiépítésének befejezése - Bástya sori főgyűjtő II. üteme	250	TOP-2.1.	Önkormányzat
		Csapadékvíz-csatorna rekonstrukció	252	TOP-2.1.	Önkormányzat
	5	Járdarekonstrukciós program	50	Önkormányzati forrás	-
	6	Villamosvezetékek kiváltása földkábelrel	50	Magántőke	-
	7	Biztonsági kamerahálózat fejlesztése	20	Önkormányzati forrás	-
8	Játszóter program	50	Önkormányzati forrás	-	
9	Víztározó építés a Halászká-csatornán	700	KEHOP	Közszféra szervezet	
10	Hulladékszállítás korszerűsítése, fejlesztése a tudatosabb és hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés érdekében	940	KEHOP	Közszféra szervezet	
11	Szent János telki termálfalubeli termálkút és a város geotermikus rendszerének összekötése és csatlakoztatása a gyógyfürdővel, valamint a visszasajtolható termálvíz hővisszanyerésének megteremtése és a termálvíz kísérőgáz hasznosítása	280	KEHOP	Önkormányzat	

Projekt típus		Projekt megnevezése	Indikatív költségvetés (millió Ft)	Finanszírozás lehetséges forrása	Lehetséges kedvezményezett
	12	Megújuló energia program - naperőművek, biomassza erőmű létesítése	3x435 + 392	KEHOP	Önkormányzat
	13	Helyi termékekre épülő gasztronómiai hagyományok életben tartását segítő látvány és bemutatókonyha kialakítása	125	Egyéb támogatás	Önkormányzat
	14	A turizmus kulturális, ökoturisztikai és gasztronómiai értékeinek összekapcsolása szerb-magyar együttműködésben	500	Határon átnyúló együttműködések	Önkormányzat
	15	Területi TDM fejlesztése	55	GINOP-1.3.4	
	16	Homokhát határok nélkül - foglalkoztatási paktum	20	Határon átnyúló együttműködések	Önkormányzat + partnerek
	17	Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon	2500	Kiemelt projekt	Közszféra szervezet
	18	Mobiltelefon és internet elérést szolgáló tornyok	100	Magántőke	-
	19	Turisztikai útvonalak fejlesztése – Bejárható Magyarország	50	Egyéb támogatás	Önkormányzat
	Egyéb projektek	1	Helyi termék piacra jutási feltételeinek javítása (Homokháti Portéka védjegy)	70	Egyéb támogatás
2		Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	150	GINOP 7.2.	Futó-Dobó Lovasközpont
3		Focisuli létrehozása	50	Magántőke	-
4		Kralleri Szabadidő központ kialakítása	250	Magántőke	-
5		Temető felújítása	250	VP	Önkormányzat
6		Szikes tó rehabilitációja	80	KEHOP	Önkormányzat

5 Anti-szegregációs program

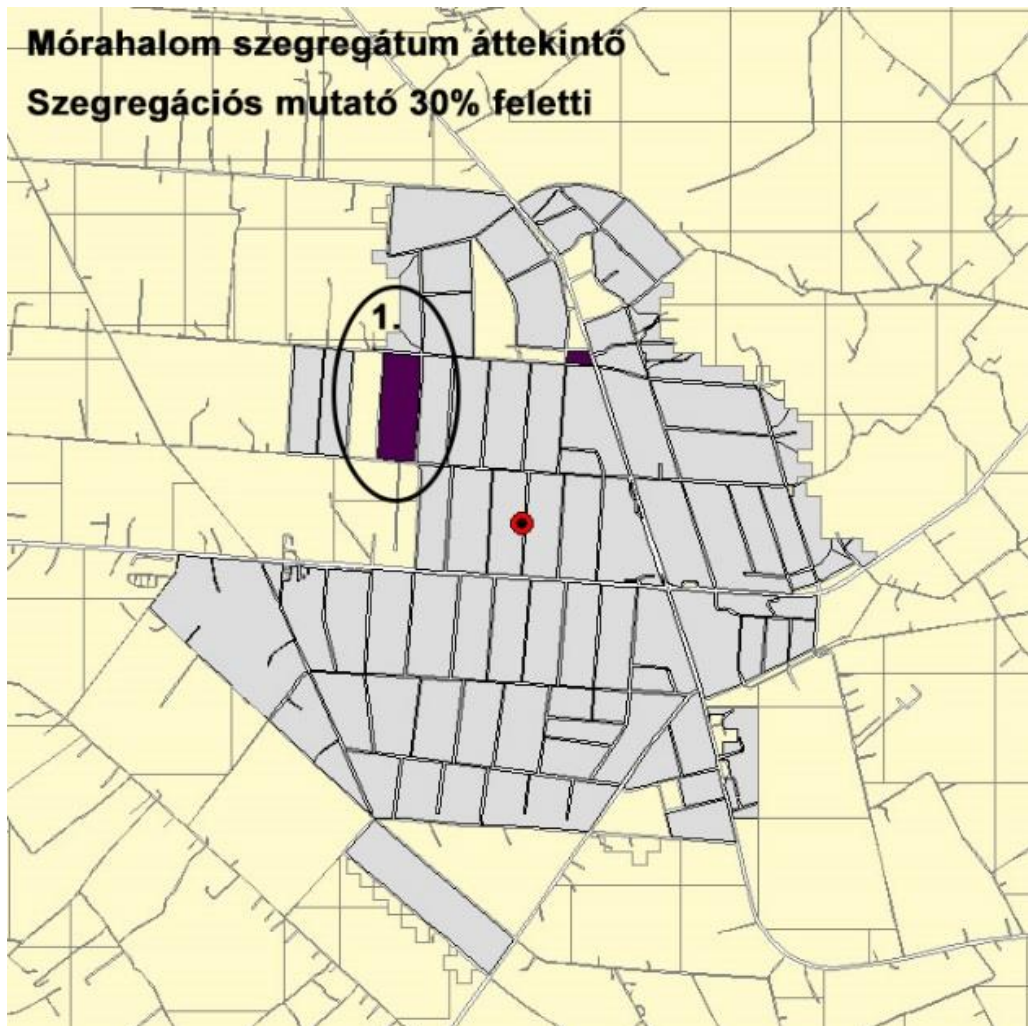
5.1 A település szegregátumainak és szegregáció által veszélyeztetett területeinek bemutatása

Módszertan

A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület a 314/2012 (XI.8.) Korm. rendelet értelmezésében a szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Lehet önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.

Mórahalom városában a KSH 2011. évi adatszolgáltatásán alapuló népességszám elemzését is figyelembe véve a településen szegregált terület nem található. A Kereskedelmi szolgáltató terület városrészen körülhatárolásra került egy szegregációval veszélyeztetett terület. A jelzett terület Mórahalom Észak-nyugati városrészében található, a Nyár utca – Szántó utca – Petőfi Sándor utca – Fűrj dűlő által határolt területen.

7. térkép: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe

Forrás: KSH, 2011. évi népszámlálás

Szegregátum 1.

Szegregációval veszélyeztetett terület 1.

- Társadalom (demográfia)
 - Lakónépesség száma: 50 fő;
 - Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya: 20 %;
 - Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya: 40 %;
 - Lakónépességen belül 60-X évesek aránya: 40 %.

- Társadalom (foglalkoztatottság/segélyezés):
 - Foglalkoztatottak aránya: 44 %;
 - Munkanélküliségi ráta: 8,3 %;
 - Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül: 45 %;
 - Legfeljebb általános végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül: 30 %;
 - Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya: 59,1 %;
 - Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportban foglalkoztatottak aránya: 63,6 %;
 - Tartós munkanélüliek aránya: 8,3 %;
 - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma: 1 fő.

- Lakáshelyzet:
 - Lakásállomány: 25 db;
 - Komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül: 50 %;
 - Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül: 9,1 %;
 - Alacsony komfort fokozatú lakások aránya: 48 %.

- Szolgáltatásokhoz való hozzáférés:
 - A területről jellemzően igénybevett óvodai intézmény: Mórahalom Város Önkormányzata Napköziotthonos Óvoda;
 - A területről jellemzően igénybevett általános iskola: Móra Ferenc Általános Iskola, Szakképző Iskola és Kollégium.

- Épített környezet:
 - Fűrj dűlő: nincs kiépített vezetékes vízhálózat és szennyvíz vezeték, nincs pormentesített út és közvilágítás, nincs háztartási hulladékszállítás;
 - Petőfi Sándor utca: szegregációval veszélyeztetett részén nincs kiépített szennyvíz vezeték.

13. táblázat: A város KSH által kijelölt és város által jóváhagyott szegregátumainak és szegregációval veszélyeztetett területeinek státusza –a legsúlyosabb helyzetben lévő területek kiemelésével (témakörönként)

	Társadalom 1. (Demográfia)	Társadalom 2. (Foglalkoztatottság/ Segélyezés)	Lakáshelyzet	Épített környezet / Közterületek minősége	Szolgáltatásokhoz (közintézményi/piaci jellegű) való hozzáférés	Eddigi beavatkozások nyomán bekövetkezett változások
Szegregátum 1.	<ul style="list-style-type: none"> Lakónépesség száma: 50 fő Lakónépesség en belül 0-14 évesek aránya: 20 % Lakónépesség en belül 15-59 évesek aránya: 40 % Lakónépesség en belül 60-X évesek aránya 	<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatottak aránya: 44 % Munkanélküliségi ráta: 8,3 % Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül: 45 % Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül: 30 % Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya: 59,1 % Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya: 63,6 % Tartós munkanélküliek aránya: 8,3 % 	<ul style="list-style-type: none"> Lakásállomány: 25 db Komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül: 50 % Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül: 9,1 % 	<ul style="list-style-type: none"> Fürj dűlő: nincs kiépített vezetékes vízhálózat és szennyvíz vezeték, nincs pormentesített út és közvilágítás, nincs háztartási hulladékszállítás Petőfi S. utca: szegregátummal érintett részén nincs kiépített szennyvíz vezeték 	<ul style="list-style-type: none"> A területről jellemzően igénybevett óvodai intézmény: Mórahalom Város Önkormányzata Napköziotthonos Óvoda A területről jellemzően igénybevett általános iskola: Móra Ferenc Általános Iskola, Szakképző Iskola és Kollégium 	<ul style="list-style-type: none"> A terület Nyár utca Fürj dűlő – Szántó utca közötti szakaszán 2010-et követően aszfaltfelújításra került sor. A terület Petőfi S. utca Fürj dűlő – Szántó utca közötti szakaszán 2010-et követően az érintett szakasz Szántó utca felől kezdődően a távolság feléig új aszfalt réteg fektetésére került sor. A Fürj dűlő teljes hosszán a 2010-es belvíz idején szikkasztó árkot ástak átereszekkel. A terület Petőfi S. utca Fürj dűlő – Szántó utca közötti szakaszán 2010-et követően szikkasztó árkot ástak. Ivóvíz gerincvezeték kiépítése a Fürj dűlőn megtörtént, a Fürj dűlő összes szegregátumba eső fentiekben felsorolt ingatlanához a vízbekötésekre 2015. év folyamán sor fog kerülni.

Összefoglalva a fenti mutatókat megállapítható, hogy a város korábbi fejlesztési időszakára megállapított tény, hogy nincs szegregált terület, nem változott meg, viszont egy új szegregációval veszélyeztetett terület jelent meg a településen. Az érintett területen gyakorlatilag az összes fejlettséget mérő mutató tekintetében negatív változás volt megfigyelhető az elmúlt években. A területre jellemző az alacsonyabb iskolai végzettségű, tartós munkajövedelemmel nem rendelkező személyek átlag feletti koncentrációja, az átlagosnál magasabb az alacsony komfortfokozatú lakások aránya is.

5.2 Az elmúlt években megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások

Korábbi
beavatkozások

Mórahalom Város Képviselő-testülete több programot dolgozott ki a 2007-2013 közötti időszak fejlesztési céljainak meghatározására. A legkonkrétabb fejlesztési célok, melyek már a 2008-as évtől kezdődnek, a település területrendezési tervében jelennek meg.

A település átfogó célja Mórahalom, a fenntartható város megteremtése. A település középtávú céljai – melyek hol közvetett, hol közvetlen formában a településen és kistérségében élők esélyegyenlőségének kiegyenlítését szolgálják - négy fő irányban határozhatóak meg:

1. Mórahalom, az intelligens város
2. Mórahalom, a modern gazdaság városa
3. Mórahalom, a turizmus és az egészség városa
4. Mórahalom, a humáninfrastruktúra városa

Hatékony beavatkozás volt a területen a Fűrj dűlőn kialakított vízvezetés. A terület belvízveszélyes, ami egészségre ártalmas tényező, de 2010-ben a Fűrj dűlőn ideiglenes vízvezető árkot ástak, azóta megfelelően működik. Mindenképp érdemes lenne végleges elvezető rendszert kiépíteni a területen. Az ivóvíz gerincvezeték kiépítése a Fűrj dűlőn szintén megtörtént, viszont az ingatlanok vízbekötésére 2015-ben kerül sor.

14. táblázat: Anti-szegregációs célú beavatkozások és azok eredményei (2007-2014) a városban

	Korábbi IVS anti-szegregációs terv megvalósult intézkedései jelölve a cél sorszámát, amihez hozzájárul	Eredmény /értékelés	Egyéb anti-szegregációs célú beavatkozások (a tervben nem szerepeltek) FONTOS: ki vezette /kezdeményezte, milyen forrásból, mikor	Eredmény / értékelés
Horizontális anti-szegregációs beavatkozások	A korábbi IVS anti-szegregációs terve nem tartalmazott intézkedési tervet, mivel a településen nem volt valódi szegregátum	Nem releváns	Nem releváns	Nem releváns

5.3 Anti-szegregációs intézkedési terv

5.3.1 A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések

5.3.1.1 Anti-szegregációs célok

Anti-szegregációs célok

A társadalmi és térbeli szegregáció mérséklése és megszüntetése sokrétű és kizárólag hosszútávon megvalósítható folyamat.

A szegregáció elleni küzdelemben meghatározó szempont, hogy a helyi önkormányzat, a civil szervezetek, egyházi és oktatási-nevelési intézmények feladatokat vállaljanak a helyi szegregációs jelenségek felszámolásának érdekében. A város a szegregációs jelenségek megszüntetésére törekszik, amit egy hosszú távú, számos tényezőt figyelembe vevő, s az adott terület sajátosságainak megfelelően elkészített, továbbá a város fejlesztési koncepciójához is jól illeszkedő stratégia segítségével képes megvalósítani. Az egész város jövője, kiegyensúlyozott fejlődése szempontjából fontos az elmaradott városrészek rehabilitációja, a helyi társadalom felzárkóztatása, de ez nem lehet eredményes széles körű központi és uniós segítségnyújtás nélkül. Az önkormányzatok lehetőségei korlátozottak, hiszen a szociális ellátásokra, programokra fordítható keretek szűkösek. Az anti-szegregációs terv végrehajtása olyan mértékű finanszírozást igényel, melyet sem az érintett szolgáltatást nyújtó intézmények, sem a fenntartó önkormányzat önerőből nem képes biztosítani.

15. táblázat: Az anti-szegregációs terv horizontális céljai és alcéljai

Horizontális célok	Alcélok
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	Esélyteremtő programok; Közzolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés; Szegregációmentesség.
2. Foglalkoztatottsági szint növelése	A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők számának emelkedése; Munkahelyteremtés támogatása.
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	Társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése; Közösségépítő programok.
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	Gazdasági növekedés; Környezetvédelem.
5. Szociális város-rehabilitáció folytatása	Leromlott területek szegregálódásának megakadályozása.

Esélyteremtő programok

Az esélyteremtő programok megvalósításának sikerességéhez első számú szempont, hogy először fel kell mérni, hogy hány család venne részt a programban. A következő célkitűzés, hogy a résztvevő családokban jelenlévő legfontosabb problématispusok meghatározásra kerüljenek. A csoportos szociális munka a családon belüli problémák megoldásában tud segítséget nyújtani. Ezen felül további támogatást tud a város nyújtani a rászoruló családoknak a rendelkezésre álló ellátások – orvos, közoktatás, civil szociális szolgáltatások – megismerésében és igénybe vételében.

A foglalkoztatás növelése érdekében fontos célkitűzés támogatott munkahelyek létrehozása az alacsony státuszú népesség részére. Támogatni kell az alternatív foglalkoztatási formákat,

rugalmas munkaidős és családbarát munkahelyeket kell kialakítani. A közfoglalkoztatás országosan elterjedt rendszere mellett elő kell segíteni az elsődleges munkaerőpiacra való vissza, illetve bevezetését is, amelynek hatékony eszközei a személyes mentoráláson alapuló munkaerőpiaci programok.

Az életminőséget alapvetően befolyásolja a lakóingatlanok mérete, komfortfokozata. A szegregációval veszélyeztetett területen a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül igen magas, 50 %-os, nem felelnek meg az elvárható minimumnak. Az esetleges lakóingatlanokat érintő fejlesztések mellett elengedhetetlen a helyi infrastrukturális ellátottság hiányának pótlása.

A társadalmi kohézió erősítése szemléletformáló és közösségépítő akciókkal valósulhat meg, abban az esetben, ha mind a közvetlenül érintettek, mind a város teljes lakossága körében egyértelművé válnak a szegregált állapot megszüntetésének egyéni és osztálytársadalmi szintű előnyei. A társadalmi befogadás elősegítését kisebb léptékű, személyi jellegű szemléletformálással és közösségi rendezvényekkel lehet elérni, amely keretében lehetőség szerint minden korosztályt és társadalmi csoportot bevonnak.

Az intézkedéseket város és a szegregációval veszélyeztetett terület szintjén is meg kell valósítani, azonban a hangsúlyok eltolódhatnak az adott településrész főbb mutatói alapján, azaz az egyes beavatkozások pontos tartalmát az érintett terület jellemzőinek figyelembevételével kell megállapítani.

16. táblázat: Az anti-szegregációs terv terület specifikus céljai és azok relevanciája az egyes szegregátumokban

Terület specifikus célok	Szegregátum 1
Helyi munkaerőpiac erősítése	X
Szegregált területek fizikai rehabilitációja	X
Közösségfejlesztés	X
Infrastruktúrafejlesztés- hiányzó járdák és pormentes útburkolatok kialakítása	X
A lakók fokozott figyelemmel kísérése, lakhatási körülményeik javítása	X
Gyermekek helyzetének javítása	X

A gyermekek helyzete

A szegregációval veszélyeztetett lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete nem vizsgálható elkülönítve az alacsony státuszú családok helyzetétől. A gyermekekre vonatkozó programok szorosan kapcsolódnak az esélyegyenlőségi célkitűzésekhez, de ezen felül az oktatáshoz kapcsolódóan a következők fogalmazhatók meg:

- nevelési tanácsadói szolgálatok megerősítése, rendszeres foglalkozások kialakítása;
- iskola és civil szervezetek, ifjúsági szervezetek közötti együttműködés erősítése az aktív társadalmi életre való felkészítés;
- hátrányos helyzetű fiatalok esélyegyenlőségének biztosítása;
- iskolai közösségi terek, internet hozzáférés további biztosítása;
- a HHH óvodás gyermekek, tanulók naprakész nyilvántartásának vezetése.

A terület szegregáltságának csökkentése érdekében az infrastrukturális ellátottság szintjét fejleszteni kell, segítséget kell nyújtani az alacsony státuszú lakosok lakókörülményeinek javításához, illetve ha szükséges nem szegregált környezetbe való áttelepülésükhöz.

Fontos megjegyezni, hogy a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életminőségének javítása csak az érintett családok bevonásával lehetséges. Ezért érdekeltté kell tenni a leszakadó

csoportokat képességeik kibontakoztatásában. Kizárólag így javulhat hosszú távon a lakosság életszínvonala, így csökkenhetnek az lakossági csoportok közötti különbségek. Általános – horizontális anti-szegregációs intézkedések

Horizontális intézkedések

A település egészére vonatkozóan az önkormányzat egyrészt azzal próbál gátat szabni a szegregációs folyamatok terjedésének és erősödésének, hogy fokozott figyelmet fordít arra, hogy a Mórahalmon tervezett fejlesztések és beruházások megvalósítása ne erősítse a szegregációt. A városban tevékenykedő szociális, gyermekvédelmi és családsegítő intézmények mellett a civil szervezetek is segítséget nyújtanak.

A település vezetése tisztában van azokkal a nehézségekkel, melyek a település lakóit sújtják, mint például a munkanélküliség, a mezőgazdasági termelés kiszámíthatatlansága vagy a népesség elöregedése, így célzott programok végrehajtásával törekszik a település fennmaradását veszélyeztető tényezők csökkentésére.

A KSH tájékoztatása szerint a 2011-es népszámlálás adatai alapján Mórahalmon egy olyan terület emelhető ki, amely a szegregációs mutató (az aktív korú, 8 általános iskolai osztálynál nem magasabb iskolai végzettségű és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosság aránya az aktív korúakon belül) értéke alapján szegregációval veszélyeztetett területnek felel meg. A szociális segélyezési mutatókon alapuló elemzés olyan szociális szempontból kedvezőtlenebb adottságú területeket tárt fel, ahol indokolt szociális városrehabilitációs célú beavatkozások megvalósítása. Ilyen a település külterülete is.

Esélyegyenlőségi Program

A 2013-ban elfogadott Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013-2018 közötti időszakot felölelve célcsoportonként (romák és/vagy mélyszegénységben élők, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők) foglalkozik az esélyegyenlőség kérdésével és fogalmaz meg összesen 14 olyan intézkedést, amelyek a szegregáció mérséklését és a célcsoportok hatékonyabb integrációját célozzák meg. A program a tartós munkanélküliség csökkentésétől, a felzárkóztató foglalkoztatások szervezésén át a HHH gyermekek részére, a szociális ellátások bővítéséig számos területen határozza meg célcsoportokra szabva a szükséges tennivalókat.

Gyermekvédelmi koncepció

A gyermekvédelmi koncepció elsősorban a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek esélyegyenlőségének megteremtését, a város fiatal korosztályában rejlő erőforrások kibontakozásának és az ifjúsági korosztály társadalmi integrációjának hivatott elősegíteni. Ehhez a város számos eszközt bocsát rendelkezésre, illetve szolgáltatást és intézményt működtet (pl.: családsegítő, nevelési oktatási intézmények, gyermekjóléti szolgálat). A rendszer jól működik, a szakemberek közreműködésével biztosított a hátrányos helyzetű gyermekek megfelelő ellátása, indokolt esetben akár a családi és lakókörnyezetből történő kiemeléssel is. A fenntartók és a szakemberek közötti kapcsolat és kommunikáció elősegíti a hatékony működést.

Civil fórum létrehozása

Civil fórum létrehozásával, a civil szervezetek esélyegyenlőséget előmozdító tevékenységeik elősegítésével, az erre irányuló szemléletváltás érdekében képzések szervezésére van szükség a településen működő civil szervezetek részére.

Továbbképzések

A megfelelő színvonalú szociális munka biztosítása érdekében rendkívül fontos a szociális területen dolgozók továbbképzése. Új gyakorlatok, lehetőségek megismerésére és újfajta tevékenységek bevezetésére van szükség. Emellett rendkívül fontos, hogy a segítő szakemberek számára támogatást nyújtsunk a segítő munka során jelentkező testi, szellemi, érzelmi kimerülés megelőzése érdekében, a családsegítő munka fejlesztésében.

A szegregációt okozó folyamatok mérséklésének alapvető eszköze tehát a város szociális, gyermekvédelmi, oktatási és egészségügyi rendszere, amely intézményeinek és az ott elérhető szolgáltatásoknak a folyamatos fejlesztése is elengedhetetlen.

17. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, horizontális intézkedései

Horizontális cél	Megvalósítást célzó intézkedés	Felelős partner	Lehetséges pénzügyi forrás	Megvalósulás lehetséges időtávja
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	1.1 Hátrányos helyzet átörökítésének csökkentése	Családsegítő és gyermek jóléti szolgálat	Önkormányzat költségvetése	Folyamatos
	1.2 Felzárkóztató foglalkoztatások szervezése HHH gyermekek részére	Iskola Pedagógiai Szakszolgálati és Szakmai Szolgáltató Intézményegysége	Önkormányzat költségvetése	Folyamatos
	1.3 Szociális ellátások bővítése	Önkormányzat szociális ügyintézői	Önkormányzat költségvetése	Folyamatos
2.Foglalkoztatottsági szint növelése	2.1 Tartós munkanélküliség csökkentése	Önkormányzat szociális és oktatásügygel, munkaügygel foglalkozó ügyintézői	TOP- Foglalkoztatás-növelését célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések	2015-2020
	2.2. Visszatérés a munkaerő piacra	Önkormányzat szociális és oktatásügygel, munkaügygel foglalkozó ügyintézői	TOP-A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	2015-2020
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	3.1 Szociális, egészségügyi, sport szolgáltatások bővítése	Helyi gondozási központ	TOP- Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések	2015-2020
	3.2 Programok szervezése idősek részére	Helyi gondozási központ	EFOP, TOP	2015-2020
	3.3 Közösségi programok szervezése	Helyi gondozási központ	EFOP, TOP	2015-2020
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	4.1 Gazdasági növekedés	Önkormányzat	TOP	2015-2020
5. Szociális város-rehabilitáció folytatása	5.1 Infrastrukturális fejlesztések megvalósítása	Önkormányzat	TOP- Helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése	2015-2020

5.3.1.2 Terület (szegregátum) specifikus anti-szegregációs intézkedések

A szegregációval veszélyeztetett területen alapvetően rehabilitációs programok alkalmazására van szükség, ugyanakkor folyamatosan segíteni kell az ott élőket is, annak érdekében, hogy oldódjon a szegregáció. Elsődleges feladat a lakókörnyezet rehabilitációja, infrastruktúra fejlesztés.

18. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, szegregátum specifikus intézkedései

Szegregátum	Konkrét intézkedés/ beavatkozás	Érintett terület specifikus cél	Felelős partner	Lehetséges pénzügyi forrás	Megvalósulás lehetséges időtávja
Szegr.v. t- 1.	Közvilágítás teljes körű kiépítése	Infrastruktúrafejlesztés	Önkormányzat	TOP	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Pormentesített út megvalósítása	Infrastruktúrafejlesztés	Önkormányzat	TOP	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Szennyvízvezeték teljes körű kiépítése	Infrastruktúrafejlesztés	Önkormányzat	TOP	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Vezetékes vízhálózat kiépítése	Infrastruktúrafejlesztés	Önkormányzat	TOP	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Közmunka program	Munkanélküliek számának a csökkentése	Önkormányzat	Önkormányzat	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Közösségi programok szervezése	Társadalmi kohézió erősítése	Önkormányzat	EFOP, TOP	2016-2020
Szegr.v. t. 1.	Felzárkóztató foglalkozások a gyerekeknek	A HHH tanulók körében az évismétők számának csökkentése	Iskola	Önkormányzat	2016-2020

5.3.1.3 Az anti-szegregációs beavatkozások ütemezése

19. táblázat: Az anti-szegregációs terv intézkedéseinek ütemezése

Intézkedés	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Horizontális									
Hátrányos helyzet átörökítésének csökkentése									
Felzárkóztató foglalkoztatások szervezése HHH gyermekek részére									
Szociális ellátások bővítése									
Tartós munkanélküliség csökkentése									
Visszatérés a munkaerő piacra									
Szociális, egészségügyi, sport szolgáltatások bővítése									
Programok szervezése idősek részére									
Generációs programok szervezése									
Gazdasági növekedés									
Terület specifikus									
Közvilágítás teljes körű kiépítése									
Pormentesített út megvalósítása									
Szennyvízvezeték teljes körű kiépítése									
Vezetékes vízhálózat kiépítése									
Közmunka program									
Közösségi programok szervezése									
Felzárkóztató foglalkozások a gyerekeknek									

5.3.2 A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések

Szegregációs veszélyek

Az ITS tervezése és készítése során folyamatosan érvényesülő szempont volt, hogy a 2014-2020 közötti városfejlesztési programok, és a meglévő településfejlesztési koncepció alapján készülő egyéb fejlesztési programok ne járuljanak hozzá a szegregáció terjedéséhez, a leromlott terület növekedéséhez más városrészekben.

Az anti-szegregációs szemlélet maximális érvényesítése az egyes projektek előkészítése és megvalósítása folyamán, amellyel többek között megelőzhető, hogy egy-egy fejlesztéssel érintett városrész felértékelődése spontán népességcseréhez vezessen. Tényleges társadalmi párbeszéd és partnerség városi, akcióterületi és, ha szükséges projektszinten egyaránt szükséges, amely során fontos, hogy a partnerség túllépjen a szokásos formákon, és valóban aktív együttgondolkodás jöjjön létre, ezzel megakadályozható a vélt vagy valós társadalmi konfliktusok megnyilvánulása.

A szegregációval veszélyeztetett terület felzárkóztatása, az ott élők helyzetének érdemi megváltoztatása hosszú, időigényes folyamat. Az integráció első lépése a szocializációs szempontú felzárkóztatás kell, hogy legyen. E nélkül az integráció nem járhat sikerrel. Ennek feltétele a hátrányos helyzetűek szemléletének megváltozása, a felzárkózási folyamatban való aktív részvétel igényének kialakítása. Csak a felzárkóztatott (felzárkózott) gyermeknek/felnőttnek van esélye arra, hogy a társadalomba integrálódjon. Szocializáció hiányában az erőszakos beillesztési kísérletek az érintettek többségének elutasítását váltja ki, ami további kirekesztettséget, kudarcot, a társadalommal szembefordulást, a szegregációra való hajlam elmélyülését erősíti. Ezért a szegregációval veszélyeztetett területet érintő beavatkozásoknak helyben kell megtörténniük, a programok könnyebb elérhetősége és a kezdeti kudarcok csökkentése érdekében.

A feltételezett szegregációs hatások kivédésére stratégiai szintű megoldást a Helyi Esélyegyenlőségi Program szükség szerű módosítása, fejlesztése során lehet kialakítani. Az egyes fejlesztések, intézkedési tervek végrehajtása során felmerülő szegregációs hatások megelőzését, illetve kezelését a területileg illetékes helyi szakmai vezetőnek kell megoldania, betartva a vonatkozó jogszabályokat, valamint a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia szakmai céljait.

Anti-szegregációs intézkedések a veszélyek ellen

Mórahalom egyedül nem képes a város bel- és külterületén élő hátrányos helyzetű családok integrációjához szükséges lépések megtételéhez. Országos és uniós forrásokra, civil szervezet és az egyház bevonására van szükség. Az elmúlt évek erőfeszítéseinek eredményeként elindult pozitív változások nem elégségesek, további lépésekre van szükség.

Hosszútávon kiemelten kell kezelni a gyermekek szocializációját és oktatását. A felzárkóztatás annál eredményesebb, minél fiatalabb korban kezdődik. A településen működő alapintézmények (óvoda, iskola) segítik a későbbi integrációt. A felzárkóztatás, felzárkózás segítése magas humán erőforrás igényű, a személyes kapcsolat és bizalom kialakításnak ugyanolyan szerepe van benne, mint a módszertannak.

Nagyon fontos a szegregációval érintett területen élő emberekkel foglalkozó munkatársak pszichés alkalmasságának, attitűdjének felmérése, továbbá rendszeres szakmai továbbképzésük és felkészítésük, mivel rendkívül nehéz feladatot látnak el. A szakemberek magas fluktuációja a programok szempontjából fontos személyes kapcsolatokat és bizalmat veszélyezteti.

Minél később kezdődik a felzárkóztatás, annál súlyosabb társadalmi- és finanszírozási következményei vannak. A szegénység, a tanulatlanság, a munkanélküliség 15-20 éven belül megsokszorozva újratermeli önmagát. A hátrányos helyzetű rétegek esetében magas a gyermekvállalás. A felnövekvő nemzedék egy része azonban nem a tanulásra, munkavállalásra,

elfogadható szociális viselkedésre ösztönző környezetben él, nincs tanulható, integrációjukat segítő példa előttük.

20. táblázat: A potenciálisan szegregációs hatást gerjesztő fejlesztések és a hatások kivédésére teendő intézkedések

Potenciálisan szegregációs hatást gerjesztő fejlesztések	Tervezett intézkedések ezek kivédésére	Felelős
Iparterületi övezethez tartozó infrastruktúra fejlesztések	A közeli lakóterületek elértéktelenedésének kivédésére a beruházások tervezése során figyelemmel kell lenni	Önkormányzat (Építésügyi Hatóság)
Feldolgozóipari fejlesztések	A közeli lakóterületek elértéktelenedésének kivédésére a beruházások tervezése során figyelemmel kell lenni	Önkormányzat (Építésügyi Hatóság)

5.3.3 A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

Konkrét
intézkedések

A szegregációs folyamatok kezelésére irányuló intézkedések az alábbiak:

- Foglalkoztatás javítása;
- Korai szocializáció és oktatás;
- Felzárkózásban előrehaladók célzott támogatása;
- Önkormányzati területfelelősi rendszer kialakítása;
- Negatív térbeli folyamatok csökkentése

Foglalkoztatás javítása: Kiemelten kell kezelni a szegregációban élők foglalkoztathatóságát. Olyan munkát kell biztosítani, ami segíti a többségben alacsony iskolai végzettségűek munkavállalását. A programnak elsősorban az érintettek mentális és társadalomban elfoglalt helyzetén kell változtatnia. Célja, hogy a résztvevők hosszútávon, lépésről-lépésre jobb élethelyzetbe kerüljenek.

Korai szocializáció és oktatás: Mórahalmon egy iskola található, melynek diákjai közül 50 % hátrányos körülmények között él. 301 fő gyermekvédelmi támogatásban, 104 fő étkezési támogatásban részesül, 35 főt a tanyagondnoki szolgálat szállít iskolába. A 15-24 éves korosztály 80 %-a ingázó lakhelye és iskolahelye között. Az ifjúsági célcsoport rendkívül heterogén akár anyagi-szociális háttérüket, akár szabadidő-eltöltési szokásaikat tekintve. Élesen határolódnak el a családi minták és a családi anyagi háttér mentén kialakuló csoportosulások, közösségek.

Felzárkózásban előrehaladók célzott támogatása: Az integrációra felkészült és a felzárkózásban előrehaladók célzott segítségével hosszú távú társadalmi beilleszkedésük támogatása alternatív foglalkoztatási formák bővítésével, munka tapasztalatok szerzésével, szociális gazdaság fejlesztésével és támogatásával, társadalmi/szociális gazdaság típusú kezdeményezések támogatásával, illetve fenntartható életmódra neveléssel.

Önkormányzati területfelelősi rendszer kialakítása: A leszakadó közösségek fejlesztése akkor lehet sikeres, ha a felzárkózási célú beavatkozásoknak a közösség minden rétege tapasztalja az előnyeit. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a beavatkozások pozitív hatásait minden életkorban kell érzékeltetni, másrészt erősíteni kell az érintett terület összehangoltabb működését. A nevelési, az egészségügyi, a szociális és a karitatív szolgálatok szinergiájának tudatos rendszere hozhat lényeges előrelépést a felzárkózás területén. Ez kell, hogy kiegészüljön a munkahelyteremtő lehetőségekkel. A hagyományos hivatali struktúra nehezíti a szegregációval veszélyeztetett terület

problémáinak hatékony kezelését, a probléma többsége nem olyan típusú beavatkozást igényel, amely íróasztal mögül koordinálható, ugyanakkor hivatali támogatás nélkül nem oldható meg. A szegregációval veszélyeztetett területnek olyan együttműködésre van szüksége, amely befogad minden, a területen és ahhoz kapcsolódóan minőségi munkát végezni kívánó szervezetet és egyént, illetve képes ezek tevékenységének összehangolására. A rendszer alapja a területen megjelenő civil/egyházi szervezet iránti bizalom. Az önkormányzat ugyanakkor kontrollt gyakorol és a hatékony együttműködést hivatali területfelelősi rendszerrel támogatja.

Negatív térbeli folyamatok csökkentése: Közvetett beavatkozásokkal csökkenthetőek a negatív térbeli folyamatok. A fejlesztések térbeli mintázatát úgy kell megtervezni, hogy a szegregált állapotot mérséklő intézkedések prioritást élvezzenek, és semmiképpen ne alakuljon ki a településen újabb szegregátum. Önkormányzati bérlakások esetében lehetőség van egyfajta átgondolt lakás-kiutalási rendszer kialakítására, amely nagyobb hangsúllyal veszi figyelembe az anti-szegregációs szempontok érvényesítését.

6 A stratégia külső és belső összefüggései

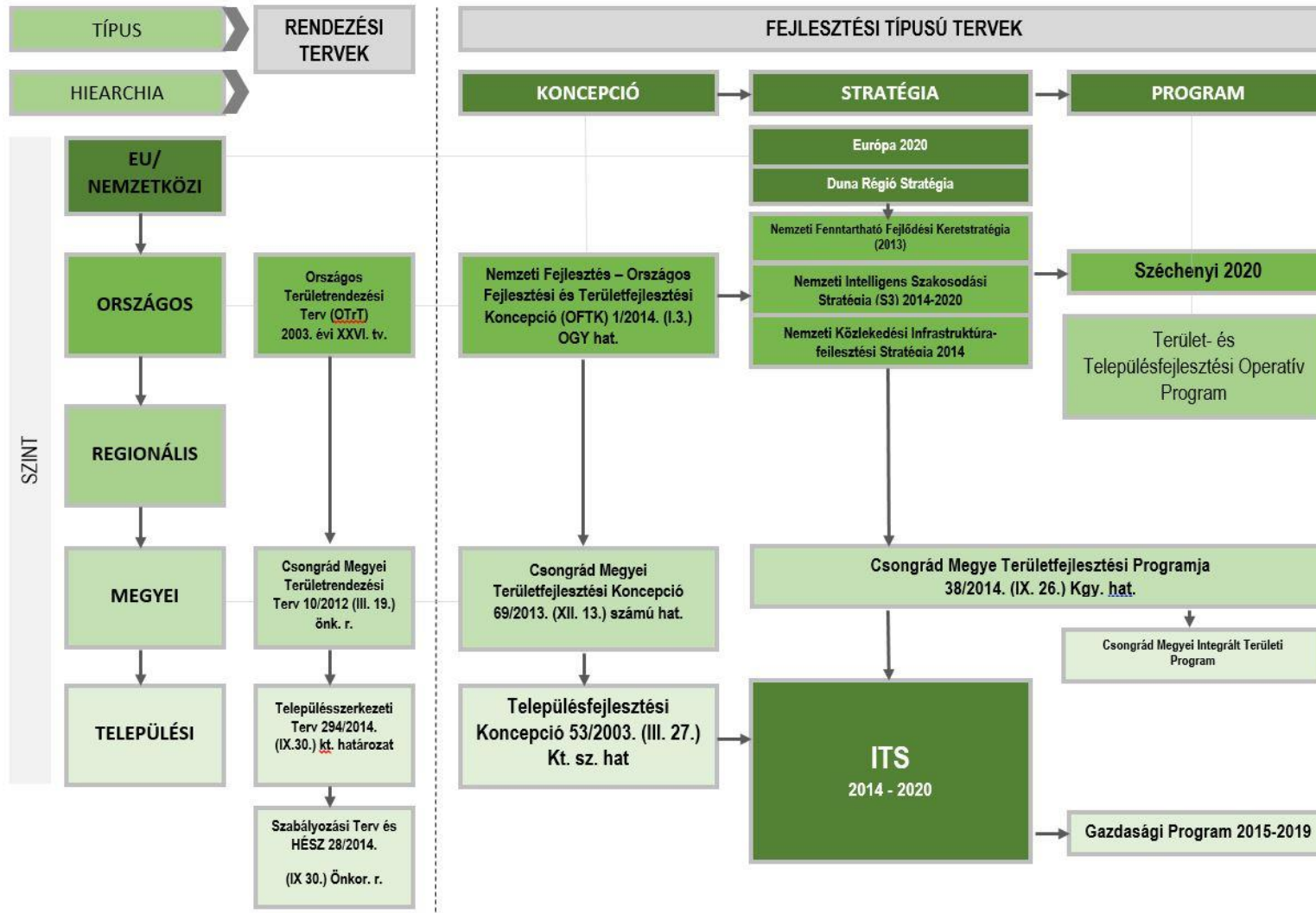
6.1 Külső összefüggések

A stratégia és külső dokumentumok kapcsolata

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia külső dokumentumokkal való összefüggéseit az alábbi áttekintő ábra hivatott szemléltetni. A fejezet további részeiben az alábbi ábrán szereplő leginkább hangsúlyos dokumentumokkal való összefüggések kerülnek vizsgálatra és részletesebb kifejtésre.

7. ábra: ITS külső kapcsolatai a rendezési- és fejlesztési típusú tervekkel

6.1.1 Illeszkedés EU 2020 tematikus célkitűzéseire

EU 2020 tematikus
célkitűzések

Az EU 2020 stratégia (intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés) megvalósítása érdekében kijelölt 2014-2020 közötti EU kohéziós politika tematikus célkitűzései az alábbiak:

- (1) a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése;
- (2) az IKT-hoz való hozzáférésnek, azok használatának és minőségének a javítása;
- (3) a kkv-k, (az EMVA esetében) a mezőgazdasági, illetve (az ETHA esetében) a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése;
- (4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- (5) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása;
- (6) a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
- (7) a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;
- (8) a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;
- (9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem;
- (10) az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése az egész életen át tartó tanulás érdekében;
- (11) a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás.

A tematikus célokhoz beruházási prioritások kerültek kijelölésre.

Az ITS keretében tervezett fejlesztések illeszkedését az EU tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz a következő táblázat mutatja be.

EU 2020 célok
illeszkedése

21. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések illeszkedése az EU tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz

ITS Tematikus célok	Kapcsolódó EU tematikus célok	Kapcsolódó EU beruházási prioritások
T1. Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás	(1) a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése; (2) az IKT-hoz való hozzáférésnek, azok használatának és minőségének a javítása; (3) a kkv-k, a mezőgazdasági, illetve a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése;	a technológiai és alkalmazott kutatás, kísérleti programok, korai termékhibeletesítési intézkedések, az alaptermékgyártás fejlett gyártási kapacitásának és az első gyártás támogatása, az általános célú technológiák terjesztése; a szélessáv-kiépítés kiterjesztése és nagy sebességű hálózatok kiépítése, továbbá feltörekvő technológiák és hálózatok támogatása a digitális gazdaság érdekében; a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével, beleértve az üzleti inkubációt; a termék- és szolgáltatásfejlesztésre irányuló korszerű kapacitások támogatása, létrehozása; a kkv-k kapacitásainak támogatása a növekedés és innováció érdekében;

ITS Tematikus célok	Kapcsolódó EU tematikus célok	Kapcsolódó EU beruházási prioritások
		a kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése a vállalkozások és munkavállalók alkalmazkodóképességének elősegítése és a humántőke-beruházások növelése révén.
T2. Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal	(8) a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;	helyi fejlesztési kezdeményezések és szomszédos szolgáltatásokat nyújtó struktúrák támogatása új munkahelyek teremtése érdekében, amennyiben ezek a tevékenységek az ESZA alkalmazási körén kívül esnek; aktív és egészséges idősödés.
T3. Megújuló és vonzó települési környezet	(4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban; (5) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása; (6) a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;	minden típusú területi egységben, különösen a városokban alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiák támogatása, beleértve a fenntartható városi mobilitás előmozdítását és a releváns adaptációs intézkedések negatív hatásainak enyhítését; a kis szén-dioxid-kibocsátású, az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes, erőforráshatékony és környezeti szempontból fenntartható gazdaságra való áttérés támogatása az oktatási és képzési rendszerek reformja, a készségek és képesítések munkaerő-piaci igényekhez való igazítása, a munkavállalók képzési szintjének emelése, valamint a környezettel és energiával foglalkozó ágazatokban történő munkahelyteremtés révén; az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló célzott beruházás támogatása; egyedi kockázatok kezelésére, a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség biztosítására és katasztrófavédelmi rendszerek kifejlesztésére irányuló beruházások elősegítése.
T4. Energiahatékony és környezettudatos város	(4) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban; (6) a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;	a vállalkozásokban az energiahatékonyság és a megújuló energia használatának elősegítése; az infrastrukturális létesítményekben, beleértve a közcélú épületeket és a lakásépítési ágazatban az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása; magas hatékonyságú hő- és áramtermelés alkalmazásának előmozdítása a hasznos hő keresleten alapulva; a hulladékgazdálkodási ágazat jelentős beruházási szükségletének kielégítése az Unió környezetvédelmi vívmányai követelményeinek teljesítése érdekében;

ITS Tematikus célok	Kapcsolódó EU tematikus célok	Kapcsolódó EU beruházási prioritások
		<p>a kulturális és természeti örökség védelme, elősegítése és fejlesztése;</p> <p>városi környezetfejlesztést célzó intézkedések, ideértve a rozsdaovezetek helyreállítását és a légszennyezettség csökkentését is;</p> <p>az erőforrás-hatékony gazdaság irányába történő ipari átmenet támogatása a zöld növekedés érdekében.</p>
<p>T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra</p>	<p>(7) a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;</p>	<p>a regionális mobilitás fokozása a másodrangú és harmadrangú csomópontok TEN-T infrastruktúrához történő kapcsolásával.</p>
<p>T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások</p>	<p>(10) az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében;</p>	<p>oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével;</p> <p>a korai iskolaelhagyás megelőzése, a korai iskolaelhagyók számának csökkentése; és a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés ösztönzése mind a koragyermekkori nevelésben, mind az alap- és középfokú oktatásban;</p> <p>az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés ösztönzése, a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak naprakészé tétele, továbbá az oktatási és képzési rendszereknek a munkaerő-piaci igényekhez való jobb igazítása; beleértve a szakoktatás és szakképzés minőségi javítását, valamint a gyakornoki rendszerek és munkaalapú tanulás kialakítását, mint pl a duális képzési rendszerek;</p>
<p>T7. Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom</p>	<p>(9) a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem;</p> <p>(11) a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás.</p>	<p>beruházás a nemzeti, regionális és helyi fejlődést szolgáló egészségügyi és szociális infrastruktúrába, az egészségügyi státuszbeli egyenlőtlenségek csökkentése, valamint átállás az intézményi szolgáltatásokról a közösségi alapú szolgáltatásokra;</p> <p>a rászoruló városi és falusi közösségek és térségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása;</p> <p>a szociális vállalatok támogatása;</p> <p>a szociális gazdaság és vállalkozások ösztönzése;</p> <p>közösségek szintjén irányított helyi fejlesztési stratégiák;</p> <p>az intézményi kapacitás és az ERFA végrehajtásához kapcsolódó közigazgatási hatékonyság és közszolgáltatások megerősítése által, valamint az ESZA által támogatott intézményi kapacitásra és a</p>

ITS Tematikus célok	Kapcsolódó EU tematikus célok	Kapcsolódó EU beruházási prioritások
		közigazgatás hatékonyságára irányuló intézkedések támogatása; a közigazgatási szervek és közszolgálatok intézményi kapacitásának és hatékonyságának növelésébe történő beruházások, amelyek célja a reformok, a jobb szabályozás és a felelősségteljes kormányzás megvalósítása.
T8. Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések	(11) a hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának javítása és hatékony közigazgatáshoz történő hozzájárulás.	a közigazgatási szervek és közszolgálatok intézményi kapacitásának és hatékonyságának növelésébe történő beruházások, amelyek célja a reformok, a jobb szabályozás és a felelősségteljes kormányzás megvalósítása; a foglalkoztatás-, oktatás- és szociálpolitika kidolgozásában érintett felek intézményi kapacitásának növelése; ágazati és területi paktumok a nemzeti, regionális és helyi szintű reformok ösztönzésére.

6.1.2 Illeszkedés az országos és megyei területfejlesztési tervdokumentumokhoz

OFTK-hoz illeszkedés

A 2014. januárban elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) négy hosszú távú – 2030-ig szóló – átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg.

■ Szakpolitikai célok:

- Versenyképes, innovatív gazdaság
- Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése
- Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
- Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I
- Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom
- Jó állam, szolgáltató állam és biztonság
- Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme

■ Területi célok:

- Az ország makro-regionális szerepének erősítése
- A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
- Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
- Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása

Mórahalom város ITS-ének célrendszere mind a fentiekben bemutatott szakpolitikai, mind a területi célokhoz illeszkedik. A megfogalmazott 8 települési célterület mindegyike egyértelműen hozzárendelhető az országos célokhoz:

22. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések illeszkedése az EU tematikus célkitűzésekhez és beruházási prioritásokhoz

ITS Tematikus célok	Kapcsolódó országos, specifikus célok
T1. Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás	Versenyképes, innovatív gazdaság; Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése; Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I
T2. Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság;
T3. Megújuló és vonzó települési környezet	A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat; Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése; Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
T4. Energiahatékony és környezettudatos város	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme; Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése; Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása
T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	Jó állam, szolgáltató állam és biztonság
T7. Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom	Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom
T8. Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása

Megyei területfejlesztési koncepcióhoz / programhoz illeszkedés

Csongrád megye 2013-ban elfogadott területfejlesztési koncepciója 3 átfogó és 10 stratégiai célt jelöl ki. A stratégiai célok között 4 ágazati és 3 területi cél került azonosításra. Mórahalom ITS célok és a stratégiai célok közötti összefüggéseket az alábbi táblázat mutatja be, a térségi és a települési célok közötti összefüggés a legerősebb a hármashatár-helyzet előnyeinek kibontakoztatására vonatkozó megyei célkitűzés esetében.

23. táblázat: A megyei területfejlesztési koncepció és a települési célok logikai összefüggései

Koncepció céljai	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
Területi stratégiai célok									
T1. Szeged – Szabadka – Hódmezővásárhely – Makó – Arad - Temesvár város-hálózati csomópont felépítése			1		3			2	5
T2. Komplex tájgazdálkodás és integrált várostérségek kiépítése a Homokhátságon és a Tisza-térségben			3	1	1			1	6
T3. Mezőváros-térségek összehangolt, integrált fejlesztésére épülő társadalmi megújulás és több lábon álló gazdaság kibontakoztatása a Tiszántúlon	2		1		1		2	1	7
Specifikus stratégiai célok									
S1. Az innovációs-kapacitás és -teljesítmény komplex megerősítése, a tudásrégió felépítése	3		1					1	5

Koncepció céljai	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
S2. A teljes agrárvertikum együttműködésre, innovációra és alkalmazkodásra épülő megerősítése	3			2				1	6
S3. Az alternatív energiavertikum felépítése, a kiemelkedő országos pozíció alapjainak kiszélesítése	1		2	3				1	7
S4. A megye húzóágazatainak vertikális és horizontális együttműködésekre épülő megerősítése, kitörési pontokra építő helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés	2	3	1					1	7
Horizontális célok									
H1. Az értelmes és tartós foglalkoztatás növelése és társadalmi-intézményi feltételeinek javítása	2					1	3	1	7
H2. A hármashatár-helyzet előnyeinek kibontakoztatása		2	1		1		1	3	8

Koncepció céljai	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
H3. Az esélyegyenlőség, a köz- és környezetbiztonság, valamint a helyi közösségek integrált, összehangolt fejlesztése, a szociális érzékenység fokozása					1	3	3		7
A kapcsolódások összesített erőssége	13	5	10	6	7	4	9	11	65

6.1.3 Egyéb helyi fejlesztési és rendezési dokumentumokkal való kapcsolat

6.1.3.1 Illeszkedés a településrendezési eszközökhöz

Településrendezési
eszközök
illeszkedése

Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testülete az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXVIII. Tv. (Étv.) hatályba lépését követően a Dél-alföldi régió települései közül az elsők között, 1998-99-ben készítette el az új követelményeknek megfelelő, OTÉK-alapú településrendezési tervét. A rendezési terv több alkalommal módosításra került (2005, 2009, 2014). A legutóbbi módosítások során a 2014-2020-as fejlesztési időszak várható fejlesztései figyelembe vételre kerültek, a célrendszerek egyezők, így az ITS és a rendezési terv összhangja biztosított.

6.1.3.2 Illeszkedés az önkormányzat gazdasági programjához

Gazdasági program
illeszkedése

A 2015-2019. évekre vonatkozó települési gazdasági program ágazati célrendszerét az alábbi táblázatban foglaljuk össze.

24. táblázat: A települési gazdasági program és a települési célok logikai összefüggései

Gazdasági Program ágazati célterületek	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
I. Mezőgazdaság, gazdaság támogatása	3		1				2	1	7
II. Oktatás	2					3	2	1	8
III. Informatika, intelligens település, K+F, innováció	2		2	2		1		1	8
IV. Kultúra, közművelődés						3	2	1	6
V. Turizmus		3	1			1	2	2	9
VI. Környezetvédelem	1		2	3					6
VII. Sport		2	1			1	3		7
VIII. Egészségügy - szociálpolitika						3	2		5
IX. Infrastruktúrafejlesztés, egyéb fejlesztések	1		2		3			2	8
X. Külföldi terület		1	2				2		5
XI. Közbiztonság		2	3			1	1		7
XII. Lakás- és telekgazdálkodás	1	1				2	3		7
A kapcsolódások összesített erőssége	10	9	14	5	3	15	19	8	83

Környezetvédelmi
program
illeszkedése

6.1.3.3 A települési környezetvédelmi programmal való összhang

Mórahalom Városi Önkormányzat 2015. februárjában fogadta el a településre vonatkozó, a Fenntartható Fejlődés Helyi Programját (Local Agenda 21). A program a fenntartható fejlődéshez, mint központi célhoz szükséges fenntarthatósági pillérek megerősítését irányozza elő, a Társadalom – Környezet – Gazdaság hármasszempontrendszer mentén.

Az ITS célrendszerének kidolgozásakor a fenntarthatóság fontos elvárás volt. A célok mindegyike úgy került elfogadásra, hogy a fenntarthatósági helyi programmal ne álljon konfliktusban: a fenntartható városfejlesztés éppen az ITS-ben megfogalmazott célrendszeren keresztül valósítható meg, így a két dokumentum összhangja biztosított. A T3, T4 célterület kiemelten irányul a környezetvédelmi programban is célzott fejlesztésekre.

6.1.3.4 A települési esélyegyenlőségi programmal való összhang

Esélyegyenlőségi
program
illeszkedése

Mórahalom Városi Önkormányzat 2013-ban fogadta el a város Esélyegyenlőségi Programját. Az önkormányzat az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánta:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

Az esélyegyenlőség megvalósításának alapfeltétele a diszkrimináció- és szegregációmentesség, a szegregáció mentes kommunikáció biztosítása. Az ITS célrendszere összhangban került kidolgozásra a dokumentummal, több célterületben prioritizált módon is megjelenik az esélyegyenlőségi szempont (T6, T7. célterület).

6.1.3.5 A települési turisztikai programmal való összhang

Turisztikai program
illeszkedése

Mórahalom Városi Önkormányzat megbízásából a Móra-Tourist Nonprofit Kft, mint helyi TDM szervezet 2013-ban elkészítette Desztinációfejlesztési stratégiáját. Az ebben meghatározott fő stratégiai célok az alábbiak:

- Illeszkedés a turizmus meghatározó keresleti trendjeihez;
- A versenyképesség fokozása, egyes kínálati szegmensekben a versenyelőny megőrzése;
- A fenntartható turizmus feltételrendszerének megteremtése.
- A turizmus a desztinációfejlesztés jelentős eszközeként jelenjen meg a régió és a megye területfejlesztési politikájában.
- A desztináción belül induljon meg a jó adottságokkal rendelkező, de jelenleg még ki nem használt települések felzárkózása a desztináció idegenforgalmi gócterületéhez, azaz Mórahalomhoz.
- A határokon is túlnyúló regionális kapcsolatokról származó előnyök kihasználása.

A turisztikai programban meghatározott elvek érvényesülését kiemelten szolgálja a T2, T3 és T8-as célterület.

6.2 Belső összefüggések

6.2.1 A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata

Célok és problémák kapcsolata

Jelen fejezet célja, hogy bemutassa, hogy a stratégiában meghatározott célok teljesülése hogyan és milyen mértékben segíti elő a helyzetfeltáró fejezetekben meghatározott városi és városrészi problémák mérséklődését, illetve hogy a célok milyen mértékben építenek a különböző területi szinteken definiált adottságokra. Az alábbi táblázatokban összefoglalva azonosítottuk a tematikus és területi célok, valamint a problémák és adottságok közötti összefüggések erősségét egy 0-3 skálán, ahol a „0” a kapcsolódás hiányát, míg a „3” érték az erős kapcsolódást jelöli.

25. táblázat A városi szintű középtávú tematikus célok és problémák kapcsolatai

Városi szintű középtávú tematikus célok									
Városi szintű problémák	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezettudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
A képzett fiatalok elvándorlása, öregedő társadalom	3	3	2	2	2	2	2	2	18
Vállalkozások beruházási szándéka alacsony, kevés minőségi új munkahely jön létre	3	3	2	2	2	2	2	2	18
Fejlettségbeli különbségek az egyes városrészek között	2	3	3	3	2	2	2	1	18
A közintézmények egy része korszerűtlen, a fenntartásuk drága	1	1	2	3	1	3	2	1	14
Közlekedési infrastruktúra fejlesztésre szorul	2	1	2	1	3	1	2	2	14
A kapcsolódások összesített erőssége	11	11	11	11	10	10	10	9	

Ahogy a fenti összefoglaló-értékelő táblából látszik, a problémák mérséklése szempontjából a város által kitűzött célok hatásai homogénnek mondhatók. A célkitűzések közül a legjelentősebbek a fejlett helyi gazdaság, a folyamatosan fejlődő turizmus, valamint az energiahatékony és környezettudatos város kialakítása. A tematikus célok közül az aktív és térségi és nemzetközi együttműködések hatása mondható a legkisebbnek, ennek oka az, hogy a célkitűzéshez közvetlenül kevés beruházás kapcsolódik, ugyanakkor az együttműködések erősítése elősegíti a többi cél megvalósulását is.

26. táblázat: A városi szintű középtávú tematikus célok és adottságok kapcsolatai

Városi szintű középtávú tematikus célok									
Városi szintű adottságok	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
Erős helyi turizmus	3	3	2	2	2	1	2	2	17
Szabad vállalkozási övezet minősítés	3	3	1	2	2	1	2	2	16
Kertészeti és termelői integrációs tapasztalatok	3	2	1	2	2	1	2	2	15
Kiépített város infrastruktúra és intézményrendszer	1	2	2	3	2	3	2	1	16
Kedvező földrajzi elhelyezkedés	2	2	1	1	3	2	2	3	16
A kapcsolódások összesített erőssége	12	12	7	10	11	8	10	10	

Az értékelő táblázatból látható, hogy város három célkitűzés tekintetében megközelítőleg azonos mértékben épít az adottságaira; ezek közül a folyamatosan fejlődő turizmus célkitűzés alapoz leginkább a meglévő legfontosabb települési erőforrásokra. A megújuló és vonzó települési környezet célkitűzés az adottságok csak kisebb részére és mérsékelt hangsúllyal építhet; ezen cél a meglévő adottságok szempontjából elsősorban városi „ágazati” célnak tekinthető. Az adottságok és a célok viszonyában kiemelkedik az erős helyi turizmus, amely így a város legfontosabb adottságának tekinthető, és amelynek további fejlesztése és minél szélesebb körű funkciókkal történő hasznosítása az egész város fejlődése szempontjából meghatározó lehet.

27. táblázat: A városrészi szintű területi célok és problémák kapcsolatai

Városrészi szintű területi cél: V1 városrészi cél: A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése				
Városrészi szintű problémák	V1.1 Turisztikai vonzerő fejlesztése	V1.2 Városközponti funkciók megerősítése	V1.3 Közigazgatási és közszolgáltató funkció fejlesztése	A kapcsolódások összesített erőssége
Kisvárosi településközpont jelleg elvesztésének veszélye	2	3	2	7
Helyhiány és hasznosítatlan területek egyidejű jelenléte	3	2	2	7
Nagy közlekedési forgalom és parkolóhelyek hiánya	3	2	2	7
A kapcsolódások összesített erőssége	9	7	6	
Városrészi szintű területi cél: V2 városrészi cél: A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása				
Városrészi szintű problémák	V2.1 Lakókörnyezet és közösségi terek megerősítése	V2.2 Kereskedelmi és szolgáltató funkció fejlesztése	V2.3 Turisztikai szolgáltatások kialakítása	A kapcsolódások összesített erőssége
Közterületek és közösségi terek alacsonyabb kiépítettsége	3	2	2	7
Alacsony a kereskedelmi és szolgáltató üzletek száma	1	3	2	6
Szegregátum található a városrészben	3	2	1	6
A kapcsolódások összesített erőssége	7	7	5	

Városrészi szintű területi cél: V3 városrészi cél: Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése				
Városrészi szintű problémák	V3.1 Iparterületek infrastrukturális fejlesztése	V.3.2 Gazdasági szolgáltatások fejlesztése	V3.3 Élelmiszeripari komplex fejlesztések	A kapcsolódások összesített erőssége
Barnamezős területek	3	1	2	6
Közművesített területek hiánya	3	2	2	7
Gazdasági szolgáltatások alacsony száma	2	3	3	8
A kapcsolódások összesített erőssége	8	6	7	
Városrészi szintű területi cél: V4 városrészi cél: A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása				
Városrészi szintű problémák	V4.1 Külterületi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	V4.2 Külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése	V4.3 Természeti értékek, helyi adottságok turisztikai hasznosítása	A kapcsolódások összesített erőssége
Hiányos gazdasági infrastruktúra	3	2	2	7
A humán és közszolgáltatások elérhetősége alacsony	2	3	1	6
Gazdasági és társadalmi elszigetelődés veszélye	2	3	2	7
A kapcsolódások összesített erőssége	7	8	5	

A városrészi szintű problémák és a területi célok között erős korreláció mutatkozik, a célok megalapozottságát a problémák megfelelő módon alátámasztják. Az első városrész esetén a turisztikai vonzerő fejlesztése, a második városrész esetén a kereskedelmi és lakókörnyezeti fejlesztésekre vonatkozó célkitűzések egyaránt

meghatározóak. A harmadik városrész esetében az iparterületek infrastrukturális fejlesztése, a negyedik városrész esetében a külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése támogatja leginkább a városrész problémáinak megoldását.

28. táblázat: A városrészi szintű területi célok és adottságok kapcsolatai

Városrészi szintű területi cél: V1 városrészi cél: A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése				
Városrészi szintű adottságok	V1.1 Turisztikai vonzerő fejlesztése	V1.2 Városközponti funkciók megerősítése	V1.3 Közigazgatási és közszolgáltató funkció fejlesztése	A kapcsolódások összesített erőssége
Gyógyfürdő és a kapcsolódó turisztikai szolgáltatók jelenléte	3	3	2	8
Kiépített és vonzó városközpont	3	3	2	8
A közigazgatási és közszolgáltatói funkciók területi koncentrációja	2	2	3	7
A kapcsolódások összesített erőssége	8	8	7	
Városrészi szintű területi cél: V2 városrészi cél: A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása				
Városrészi szintű adottságok	V2.1 Lakókörnyezet és közösségi terek megerősítése	V2.2 Kereskedelmi és szolgáltató funkció fejlesztése	V2.3 Turisztikai szolgáltatások kialakítása	A kapcsolódások összesített erőssége
Élhető kisvárosi lakókörnyezet, magas zöldterületi arány	3	1	2	6
A településközpont közelsége, jó megközelíthetősége	2	2	2	6

Kereskedelmi és szolgáltató egységek fejlesztésére vonatkozó potenciál	1	3	2	6
A kapcsolódások összesített erőssége	6	6	6	
Városrészi szintű területi cél: V3 városrészi cél: Az ipari övezet alapinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése				
Városrészi szintű adottságok	V3.1 Iparterületek infrastrukturális fejlesztése	V.3.2 Gazdasági szolgáltatások fejlesztése	V3.3 Élelmiszeripari komplex fejlesztések	A kapcsolódások összesített erőssége
Meglévő és jól működő ipari Park	3	3	2	8
Feldolgozóipari hagyományok és ezen a területen működő vállalkozások	2	2	3	7
Kedvező elhelyezkedés és szabad vállalkozási övezet minősítés	2	2	2	6
A kapcsolódások összesített erőssége	7	7	7	
Városrészi szintű területi cél: V4 városrészi cél: A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása				
Városrészi szintű adottságok	V4.1 Külterületi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	V4.2 Külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése	V4.3 Természeti értékek, helyi adottságok turisztikai hasznosítása	A kapcsolódások összesített erőssége
Kedvező mezőgazdasági adottságú területek	3	2	2	7
A külterületen élő lakosok magas aránya	2	3	2	7
Természeti értékek és látnivalók	1	2	3	6
A kapcsolódások összesített erőssége	6	7	7	

A városrészi szintű adottságok és a területi célok között egyrészt szintén erős tartalmi-logikai kapcsolat mutatható ki, másrészt pedig megfigyelhető az egyes adottságok kiegyensúlyozottsága is a városrészekben belül. Ez abból adódik, hogy a városrészi célok meghatározásakor a problémák kezelése mellett a városrész erősségeire való építés volt a vezérlő elv. Az első városrész esetén a Gyógyfürdő, a turisztikai szolgáltatások és a vonzó településközpont a legfontosabb adottságok, a második városrész esetén a lakókörnyezet, a városközponttal való kapcsolat egyaránt fontos tényezők voltak a célok meghatározásában. A harmadik városrész esetében kiemelkedik az Ipari Park, amely a jövőbeni fejlesztések bázisát jelenti. A negyedik városrész esetében a területi adottságok és az ott élők egyaránt meghatározóak a külterületi városrész fejlesztési céljainak meghatározásában.

Módszertan

6.2.2 A célok logikai összefüggései

Jelen fejezetben a stratégiában meghatározott városi és városrészi célok között azonosítható összefüggéseit mutatjuk be. Az alábbi összesítő táblában azt vizsgáljuk, hogy az egyes területi/városrészi célok teljesülése milyen mértékben segíti elő települési léptékű célok megvalósulását. Az alábbi táblázatban a tematikus és területi célok közötti összefüggések erősségét egy 0-3 skálán azonosítottuk, ahol a „0” a kapcsolódás hiányát, míg a „3” érték az erős kapcsolódást jelöli.

Az alábbi, a különböző célok logikai összefüggéseit összesítő ábra alapján a következő főbb megállapításokat tehetjük:

- Az egyes városrészekre vonatkozó célok a település egészének kiegyensúlyozott fejlesztését teszik lehetővé, a városfejlesztésre vonatkozó stratégia nem „fejnehéz”, azaz a fejlesztések nem döntően csak a településközpontot érintik.
- Az egyes városrészeken belüli részcélok is közel azonos mértékben kapcsolódnak a települési szintű egyes célokhoz.
- A városrészek fejlesztései közül a legnagyobb hatása az ipari övezetre tervezett beruházásoknak vannak a település egészére.
- A tematikus célok közül folyamatosan fejlődő turizmus, a megújuló és vonzó települési környezet kialakítása, valamint a fejlett helyi gazdaság céloknak van az összes városrészt tekintve a legnagyobb hatása.

29. táblázat: A települési célok logikai összefüggései

Városrészi célok	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
	V1 városrészi cél: A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése								
V1.1 Turisztikai vonzerő fejlesztése	2	3	2	2	2	1	1	2	15
V1.2 Városközponti funkciók megerősítése	2	2	3	2	2	2	2	1	16
V1.3 Közigazgatási és közszolgáltató funkció fejlesztése	1	1	2	2	1	3	2	2	14
A kapcsolódások összesített erőssége	5	6	7	6	5	6	5	5	
	V2 városrészi cél: A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása								
V2.1 Lakókörnyezet és közösségi terek megerősítése	1	2	3	3	2	2	2	1	16
V2.2 Kereskedelmi és szolgáltató funkció fejlesztése	3	2	2	2	2	1	1	2	15
V2.3 Turisztikai szolgáltatások kialakítása	2	3	2	1	2	1	1	2	14
A kapcsolódások összesített erőssége	6	7	7	6	6	4	4	5	

Városrészi célok	Városi szintű középtávú tematikus célok								
	T1. Fejlett helyi gazdaság	T2. Folyamatosan fejlődő turizmus	T3. Megújuló és vonzó települési környezet	T4. Energiahatékony és környezet-tudatos város	T5. Fejlett közlekedési infrastruktúra	T6. Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	T7. Erősödő helyi társadalom	T8. Aktív térségi és nemzetközi együttműködések	A kapcsolódások összesített erőssége
V3 városrészi cél: Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése									
V3.1 Iparterületek infrastrukturális fejlesztése	3	1	2	2	2	2	1	2	15
V3.2 Gazdasági szolgáltatások fejlesztése	3	2	2	2	2	2	1	2	16
V3.3 Élelmiszeripari komplex fejlesztések	3	1	2	2	2	2	2	2	16
A kapcsolódások összesített erőssége	9	4	6	6	6	6	5	6	
V4 városrészi cél: A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása									
V4.1 Külterületi gazdasági infrastruktúra fejlesztése	3	2	1	2	2	2	2	2	16
V4.2 Külterületi lakosság számára elérhető szolgáltatások fejlesztése	1	2	2	1	2	3	2	1	14
V4.3 Természeti értékek, helyi adottságok turisztikai hasznosítása	2	2	2	2	2	1	2	2	15
A kapcsolódások összesített erőssége	6	6	5	5	6	6	6	5	
Mindösszesen									

Megvalósíthatósági
tényezők

6.2.3 A stratégia megvalósíthatósága

A stratégia megvalósíthatósága számos külső és belső tényezőtől függ; ezek egy részét az önkormányzat közvetlenül biztosíthatja, más részére jelentős befolyása van, míg a tényezők jelentős része az önkormányzat tevékenységétől részben vagy egészben független adottságként jelentkezik. A legtöbb ilyen tényezővel kapcsolatban kockázatokat is azonosíthatunk, ezeket lásd részletesen a 7. „A stratégia megvalósításának főbb kockázatai” fejezetben. A megvalósítást befolyásoló legfontosabb tényezők:

- Partnerségi viszonyok: a megvalósítás alapfeltétele, hogy a város az összes érdekelt fél támogatását élvezze, és mind saját polgáraival, mind pedig járási, megyei és központi kormányzati partnereivel kölcsönös előnyökön nyugvó, a problémák megoldására koncentráció, kreatív párbeszédet folytasson. A partnerség kiépítése már a tervezés során megkezdődik, és a végrehajtás során a különböző ágazati partnerek bevonásával teljesebbé válik. A partnerségi kérdéseket a 8.2 „Az ITS megvalósításának szervezeti keretei” című fejezet fejti ki.
- Felelős vezetés: a stratégia megvalósításához – tekintettel a döntéshozói és operatív feladatok számosságára – felelős és aktív városvezetésre, és jól képzett, tájékozott operatív munkatársakra van szükség. A megfelelő szervezet és személyi állomány a biztosítéka annak, hogy a szükséges döntések megfelelő időben és megfelelő tartalommal megszülessenek, és a döntések alapján az operatív végrehajtó szervezet világos hatáskörökkel dolgozzon a megvalósításon. A vezetés és irányítás feladatait részletesen a 8.2 „Az ITS megvalósításának szervezeti keretei” tárgyalja.
- Nyomonkövetés, rugalmas tervezés: a változó társadalmi-gazdasági körülményekhez történő alkalmazkodás követelménye szükségessé teszi, hogy a stratégia elfogadása után is rugalmasan tudjon alkalmazkodni a lehetőségekhez, külső adottságokhoz. Ehhez monitoring és kontrolling rendszer működtetése szükséges, amely lehetővé teszi a megvalósulás nyomon követését, az akadályozó tényezők azonosítását és megfelelő intézkedések meghozatalát. A monitoring és kontrolling témakörét a 8.5 „Monitoring rendszer kialakítása” című fejezet tartalmazza.
- Pénzügyi tervezés, pénzügyi források: a megvalósítás alapvető feltétele a pénzügyi források megfelelő időben történő rendelkezésre állása. Míg az előkészítés feladatai során ezek elsősorban önkormányzati források, addig a megvalósítás – tekintettel a szűkös belső anyagi lehetőségekre – elsősorban külső forrásokra támaszkodhat. A források biztosításának körülményeit, ütemezését és azok nagyságrendjét a 4.5 „A fejlesztések ütemezése”, valamint a 4.6 „A fejlesztések összehangolt, vázlatos pénzügyi terve” című fejezet tartalmazza.

6.2.4 A célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása

Módszertan

Jelen fejezetben a stratégiában meghatározott, **az önkormányzat döntése értelmében a 2020-ig terjedő időszakban prioritást élvező fejlesztések** között azonosítható logikai összefüggéseit mutatjuk be. Az alábbi összesítő táblában azt vizsgáljuk, hogy az egyes beavatkozások milyen mértékben kapcsolódnak más beavatkozásokhoz, mennyiben segítik, vagy éppen rontják azok eredményességét. Az alábbi táblázatban a beavatkozások közötti összefüggések erősségét egy -2 – 0 - +2 skálán azonosítottuk, ahol a „0” a kapcsolódás hiányát, a -2 az erős negatív hatást, míg a „+2” érték az erős pozitív kapcsolódást jelöli.

Az alábbi, a beavatkozások logikai összefüggéseit összesítő ábra alapján a következő főbb megállapításokat tehetjük:

- Általánosan elmondható, hogy az egyes projektek között nincs olyan kapcsolódás, ami egymás megvalósítását akadályozná vagy gátolná. Ennek oka, hogy az egyes városrészi funkciók és célok egymástól elkülönülnek olyan módon, hogy a negatív hatások kizárhatók legyenek. A két legfontosabb projektcsoporthoz, a turisztikai fejlesztések és az ipari-mezőgazdasági beruházások területileg teljes mértékben lehatárolásra kerültek egymástól.
- A Gyógyfürdőt érintő fejlesztés kapcsolódik leginkább a többi fejlesztéshez. Ennek oka, hogy a város legnagyobb turisztikai attrakciójának számít, amely a lakosság és a gazdasági szereplők mellett a legtöbb városi fejlesztésre is pozitív hatással bír.
- A közlekedés fejlesztésére vonatkozó projektek szintén széles kapcsolódást mutatnak a többi fejlesztéshez, habár a kapcsolat nincs olyan közvetlen, mint a megújuló energetika területén.
- A turisztikai jellegű projektípusok erősen kapcsolódnak egymáshoz, a fejlesztések kiegészítik egymás szolgáltatásait, valamint az üzemeltetésük és a marketing területén szoros együttműködési lehetőségek vannak az egyes beruházások között.
- Az ipari és gazdasági típusú fejlesztések erős kölcsönhatásban vannak egymással, a többi projekttel nincs kapcsolatuk.

30. táblázat: A beavatkozások logikai összefüggései

Beavatkozások		Akcióterületi beavatkozások			Kulcs-projektek		Hálózatos projektek		Egyéb projekt		Össz.
		1.1 Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése	1.2 Ipari Park fejlesztése és inkubátorház létesítése	1.3. Szent János rekreációs terület kialakítása	2.1 Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	2.2 Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	3.1. Közlekedés fejlesztése	3.2. Megújuló energia program	4.1 Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	4.2 Kralleri Szabadidő központ kialakítása	
Akcióter. beavatk.	1.1 Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése		0	+1	+2	0	+1	+2	+1	+1	+8
	1.2 Ipari Park fejlesztése és inkubátorház létesítése	0		0	0	+2	+2	+1	0	0	+5
	1.3. Szent János rekreációs terület kialakítása	+1	0		+1	0	+1	+1	+1	+1	+6
Kulcs-projektek	2.1 Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	+2	0	+1		0	0	+1	+1	+1	+6
	2.2 Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	0	+2	0	0		+1	+1	0	0	+4
Hálózatos projektek	3.1. Közlekedés fejlesztése	+1	+2	+1	0	+1		0	0	+1	+6
	3.2. Megújuló energia program	+2	+1	+1	+1	+1	0		0	0	+6
Egyéb projektek	4.1 Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	+1	0	+1	+1	0	0	0		+1	+4
	4.2 Kralleri Szabadidő központ kialakítása	+1	0	+1	+1	0	+1	0	+1		+5
A kapcsolódások összesített erőssége		+8	+5	+6	+6	+4	+6	+6	+4	+5	

7 A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Kockázati tényezők

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020) teljesülésének, a jövőbeli projektek megvalósíthatóságának kockázatai azonosításra kerültek. A kockázati tényezők az alábbi tematikus bontásba kerültek meghatározásra:

- finanszírozási – pénzügyi – gazdasági kockázatok: pl.: lehet elégtelen finanszírozásból, bizonytalan vagy kedvezőtlen makrogazdasági tényezőkből adódó kockázati tényezők, saját forrás biztosíthatóság kockázata (saját bevételek, hitel, támogatások), támogatási lehetőségek elvárásai, előírásai.
- magánberuházások kockázatai: pl.: magánbefektetések elmaradása, önrész hiány, sikertelen pályázatok, csekély mértékű működő tőke, stb.
- jogi-intézményi kockázatok: szabályozó környezet változásaiból (törvények, rendeletek, határozatok, előírások) adódó kockázatok.
- műszaki kockázatok: megtervezett, műszakilag előkészített projektek kapcsán a vonatkozó szabványok változása, építési, technológiai, hatósági előírások megváltozása.
- társadalmi kockázatok: a stratégia és annak társadalmisításának, valamint a megvalósítás hatékony disszeminációjában, kommunikációjában rejlő kockázatok, a környezeti és műszaki kockázatokból adódó civil szervezetek és a lakosság tiltakozása.
- környezeti kockázatok: gyógyvízre, illetve az intenzív mezőgazdasági technológiára alapozott fejlesztések esetleges környezetkárosító negatív hatásai.
- gazdaságpolitikai kockázatok: változó célrendszerből és prioritásokból, valamint a helyi és térségi gazdasági szereplők alacsony fejlesztési, forrásfelvevő képességéből adódó kockázatok.
- szakmai, intézményi kockázatok: a projektgazda adott időintervallumra vonatkozó kapacitásában, humánerőforrásában, szakmai tapasztalatában rejlő kockázatok.

Az azonosított kockázatok strukturált formában, táblázatban összefoglalva kerülnek feltüntetésre. A kockázatok felmérését, azonosítását követően egyszerűsített kockázatkezelési stratégia készült az alábbi szempontok figyelembe vételével:

- kockázat megnevezése;
- bekövetkezési valószínűség (alacsony - közepes - magas);
- hatás (alacsony - közepes - jelentős);
- kockázatkezelés módja.

31. táblázat: A stratégia megvalósíthatóságának főbb kockázatai

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas; közepes; alacsony)	Hatás mértéke (jelentős; közepes; alacsony)	Kockázatkezelés módja
1. Forráshiány, önrész finanszírozási problémák – pénzügyi kockázat	magas	jelentős	Körültekintő számítások Optimista és pesszimista stratégia számbavétele Ésszerű, takarékos gazdálkodás A megvalósítás alakulásának folyamatos nyomon követése Alternatív forráslehetőségek felkutatása
2. A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányba változása – jogi kockázat	magas	jelentős	Az jogszabályi változások folyamatos figyelemmel kísérése Rugalmas, gyors reakció a megváltozó jogszabályi körülményekhez A vonatkozó előírások betartása A tevékenységek felülvizsgálata
3. Közbeszerzési eljárásokból adódó kockázatok (időbeli elhúzóhatások) - változása – jogi kockázat	közepes	közepes	Az eljárásrend szigorú betartása minden érintett részéről A közbeszerzési dokumentumok megfelelő szakmai előkészítettségének biztosítása A tevékenységek felülvizsgálata Reális piaci feltételekkel megfogalmazott közbeszerzési kiírás
4. Hatósági dokumentumok hiánya, késése - jogi/műszaki kockázat	közepes	közepes	A hatsági dokumentumok ügyintézési időkereteinek figyelembe vétele Esetleges késésre, csúszásra előre felkészülés már az előkészítés során
5. Hazai illetve Európai Unió fejlesztési források elmaradása – pénzügyi kockázat	alacsony / közepes	jelentős	A forrás lehívás késedelmeire való felkészülés Alternatív forráslehetőségek felkutatása
6. Beruházói oldalon fellépő forráshiány - gazdaságpolitikai kockázat	magas	jelentős	Ösztönző és támogató program kidolgozása Alternatív forráslehetőség ajánlása
7. A tervezett projektek megvalósítási költsége jóval meghaladja a tervezett mértéket – pénzügyi kockázat	közepes	közepes	Részletes projekttervek, átgondolt műszaki tervek, költségvetések készítése Tartalékkeret meghatározása Alternatív forráslehetőségek felkutatása Körültekintő számítások; Optimista és pesszimista eredmények számbavétele Piacelemzés Az eredmények alakulásának folyamatos nyomon követése
8. A megvalósításhoz szükséges szakemberek hiánya – szakmai/intézményi kockázat	alacsony	közepes	Az Önkormányzat feladata, hogy megfelelő szakmai háttérrel biztosítson A team körültekintő összeállítása;

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas; közepes; alacsony)	Hatás mértéke (jelentős; közepes; alacsony)	Kockázatkezelés módja
			A team tevékenységének folyamatos felülvizsgálata; Szükség esetén tag-csere, vagy csapabővítés Humánerőforrással szemben támasztott követelmények egyértelmű lefektetése
9. Előre nem látható műszaki problémák – műszaki kockázat	magas	jelentős	Részletes tanulmánytervek készítése, alapos helyzetfelmérés Gondos előkészítés Tartalékképzés, tartalékterv készítés
10. Nem megfelelő műszaki tervek vagy kivitelezés – műszaki kockázat	alacsony	közepes	A tervezők és kivitelezők kiválasztása során kiemelt figyelem fordítása a szakmai alkalmasság, megfelelő referenciák meglétére Közbeszerzés gondos kiírása A kivitelezői szerződésben garanciavállalás kikötés
11. Többletmunka felmerülése – műszaki/szakmai kockázat	közepes	közepes	Esetleges többletmunkára felkészülés már az előkészítés során Gondos előkészítés Pontos dokumentáció A kivitelezés során a megvalósulás rendszeres ellenőrzése, eltérések korrigálása
12. Az indikátorok teljesítése nem lehetséges – szakmai kockázat	alacsony	jelentős	Teljesíthető és mérhető indikátorok meghatározása Gondos előkészítés Pontos dokumentáció
13. A fejlesztési programokhoz szükséges befektetők, partnerek hiánya pénzügyi/ szakmai kockázat	közepes	közepes	Megfelelő marketing és promóciós tevékenységek, a befektetési lehetőségek kapcsán Gondos előkészítés Pontos dokumentáció
14. Fokozott környezetterhelés – környezeti kockázat	közepes	közepes	Körültekintő tervezés Pontos műszaki előírások és elvárások Jogszabályi előírások betartása
15. Társadalmi szempontok kockázata: lakossági ellenállás, negatív közvélemény – társadalmi kockázat	közepes	alacsony	Magas szintű partnerség biztosítása Folyamatos kommunikáció a lakossággal, helyi fórumok szervezése Kommunikációs stratégia meghatározása Jelentéstételi kötelezettség irányának tisztázása Érintettek tájékoztatása a változásokról; Pozitív reklám Gyors reagálás az esetlegesen felmerülő problémákra, igényekre

Kockázat megnevezése	Valószínűség (magas; közepes; alacsony)	Hatás mértéke (jelentős; közepes; alacsony)	Kockázatkezelés módja
16. Magánbefektetések elmaradása önrész hiány, csekély mértékű működő tőke miatt	magas	jelentős	Körültekintő számítások Optimista és pesszimista stratégia számbavétele Ésszerű, takarékos gazdálkodás Alternatív forráslehetőségek felkutatása
17. Magánbefektetések elmaradása sikertelen pályázatok	magas	jelentős	Gondos előkészítés Körültekintő számítások Ösztönző és támogató program kidolgozása Optimista és pesszimista stratégia számbavétele Ésszerű, takarékos gazdálkodás Alternatív forráslehetőségek felkutatása

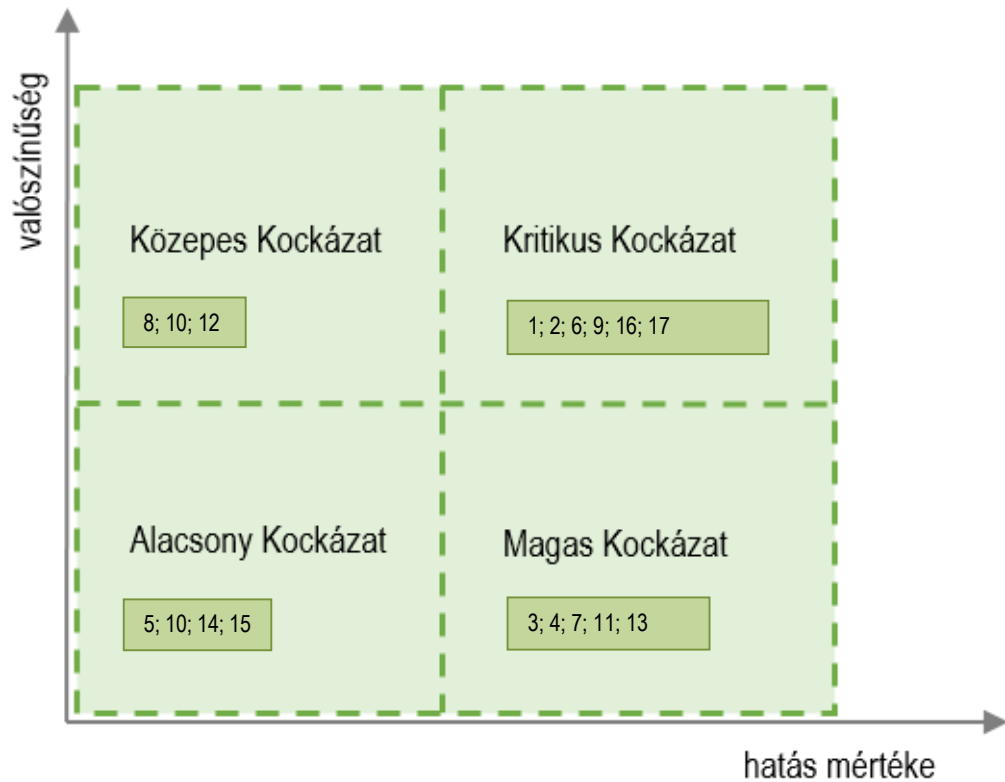
Az eltérő kockázatok, eltérő jelző indikátorokkal bírnak, ebből adódóan kezelési módjukban is eltérőek, melyeket részletesebben projektszinten szükséges vizsgálni.

Kockázatok
elemzése

A kockázat-elemzés célja az, hogy felállításra kerüljön egy prioritási sorrend az egyes kockázatok között, melyeket számszerűsítésével a kockázatokat pozícionálni lehet a bekövetkezési valószínűség és a hatás mértékének összevetése alapján. Ezek ábrázolására az alábbiakban kerül sor.

8. ábra: Kockázatelemzés eredményei

Projekt szinten kvalitatív módon célszerű értékelni a kockázatokat. A stratégia végrehajtása során a kockázatokkal kapcsolatban új információk merülhetnek fel, szükségessé válik a kockázatok folyamatos követése, melynek célja a kockázatok leírásának felülvizsgálata, a becslések pontosítása.

8 A megvalósítás eszközei és nyomon követése

Az alábbiakban az önkormányzat nem beruházási jellegű tevékenységei, továbbá a stratégia megvalósítást támogató szervezeti keretek kerülnek definiálására, amely magában foglalja a különböző egyeztetési mechanizmusok alkalmazásának lehetőségeit, és bemutatásra kerül az ITS készítése során alkalmazott partnerségi-egyeztetési struktúra is.

8.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

Önkormányzati tevékenységek

A fejlesztési célok elérésében, a stratégia megvalósításában az önkormányzat és funkcionális szervezeti egységeinek kiemelt szerepe és felelőssége van. Az ehhez kapcsolódó, támogató nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- transzparens és kiszámítható szabályozási környezet,
- hatékony erőforrás és kapacitás gazdálkodás,
- városmarketing,
- befektetés ösztönzés,
- interkulturális kapcsolatok erősítése,
- helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése.

Transzparens és kiszámítható szabályozási környezet

A stratégia sikeres megvalósításához elengedhetetlen az önkormányzat konzisztens és kiszámítható jogalkotói és jogalkalmazói magatartása, transzparens, támogató adminisztratív és szabályozási környezet biztosítása és fenntartása.

A helyi (gazdaságpolitikai, környezeti, humán és közszolgáltatási) célokat világosan meg kell fogalmazni, melyek megvalósításához szükséges támogató jogi, szabályozási lépéseket meg kell határozni, és tudatosan végre is kell hajtani azokat.

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát.

A szabályozási környezet kiemelt jelentőségű részét képezik a településfejlesztési és –rendezési eszközök, szerződések. A településfejlesztési célok megvalósítására az önkormányzat és a fejlesztésben érintett (ingatlan) fejlesztő, beruházó, tulajdonos településrendezési szerződést köt egymással, melyben a meghatározott célok közös elérése érdekében a felmerülő feladatokat és azok költségeit, kötelezettségeit, feltételeit, vállalásait lehet biztosítani.

Hatékony erőforrás és kapacitás gazdálkodás

Az önkormányzat másik feladata befektetőket, befektetéseket vonzó, a helyi lakosság vállalkozói képességeit növelő oktatási és infrastrukturális feltételek biztosítása, másrészt az ITS céljait kommunikálni tudó, a projekt tervezésében és menedzselésében, valamint monitorizálásában jártas, felkészült szakember gárda felállítása és működésének szervezése.

A felesleges, kihasználatlan kapacitásokat kezelni szükséges megszüntetéssel, jobb kihasználással, melyekkel gazdálkodnia kell az önkormányzatnak. Ilyen kapacitás lehet többek között egy funkcióváltás alatt álló, időlegesen vagy folyamatosan használaton kívüli ingatlan, továbbá olyan eszközök, erőforrások (pl. gépkocsi, hangtechnikai és informatikai eszközök stb.), amelyek időszakosan hasznosíthatóak, és úgy termelnek mások számára értéket, hogy az önkormányzat számára nem jelentkezik közvetlen költség. Ide sorolható még a pl. megszűnő feladatok hatására fellépő szabad humánerőforrás kapacitás is, melyet képzéssel, átképzéssel, új feladatok, területek felé történő orientálással lehet elérni.

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanokat céljai és feladatai megvalósításához alkalmazható eszközöknek kell tekintenie. Ennek tükrében lehetősége van eladói és szabályozói pozíciójával élve – de nem visszaélve – bizonyos ingatlanok eladását vagy hasznosításba adását olyan feltételekhez kötni, amelyek az önkormányzat által ellátandó feladatok megvalósítását garantálják (pl. játszótér építése a beruházó által használatba vett területen vagy más közterületen).

A hatékony erőforrás és kapacitás gazdálkodás nem nélkülözheti a pénzügyi erőforrások tudatos felhasználását.

Városmarketing

A városmarketing szempontjából a város olyan termék, amelyet a piacon értékesíteni lehet. A város fizikai létesítmények, szolgáltatások és élmények bonyolult összessége, így összetett fizikai megjelenésén túl a róla kialakult képzetek, szubjektív képek is részei a terméknek. A település fejlesztési célok elérését nagyban segíthetik a tudatos, következetes és hatékony marketing-kommunikációs tevékenységek, amelyek magát a várost, és azzal együtt az egyes fejlesztési elképzeléseket is képesek a tervezett célközönség felé közvetíteni, „eladni”.

A városról kialakult, kialakított arculat, illetve a városhoz kapcsolódó emocionális tényezők hatással vannak a befektetői döntéseiket meghozó üzletemberekre, a városba látogató turistákra, de magára a város lakóira is. A tudatos, célzott és differenciált városmarketing tevékenység ezért nagyban támogathatja a településfejlesztési célok megvalósítását többek között az egyes projektek végrehajtásának elősegítésén, de akár az egész stratégia városi lakosság körében való elfogadottságának növelésén keresztül is. A városfejlesztési stratégia céljainak kijelölésével párhuzamosan be kell azonosítani a fejlesztések potenciális érintettjeit, a kapcsolódó célokat, valamint a célok elérését segítő feladatokat, felelősöket.

Városmarketing tevékenység célcsoportjai, céljai, feladatok:

- belső lakossági célcsoport (településen élők): elégedettség fokozása, támogatottság szerzése, fő feladat: bevonás, meggyőzés,
- külső lakossági célcsoport (településen kívül élők): turisztikai látogatások ösztönzése, szimpátia megszerzése, fő feladat: tájékoztatás, meggyőzés,
- belső gazdasági célcsoport: elégedettség fokozása, támogatottság szerzése, fő feladat: megnyerés,
- külső gazdasági célcsoport: betelepülés ösztönzése, befektetések vonzása, fő feladat: tájékoztatás, meggyőzés.

A fentiekben megfogalmazott érintettek közül az alábbi célcsoportokra célszerű intenzív városmarketing-akciókat irányozni:

- városban befektetni szándékozó vállalatok és személyek,
- a városban gazdasági tevékenységet folytató szervezetek,

- turistaként a városba látogatók,
- a város és a környező települések lakossága.

A város, illetve a városban zajló bizonyos tevékenységek, a környezeti és/vagy társadalmi értékek, a gazdasági folyamatok szélesebb körben való megismertetése biztosíthatja Mórahalom (el)ismertségét, vagyis ezen információkat minél szélesebb társadalmi és szakmai kör számára kell kommunikálni. Tudatos és jól felépített marketing-kommunikációs stratégia mentén, megfelelő szervezeti háttér kialakításával kell a város speciális értékeit, adottságait és lehetőségeit szakmai fórumokon, befektetői körökben bevezetni és elterjeszteni. A gazdasági jellegű célokhoz elsődlegesen speciális ismertetőket érdemes készíteni, egységes adatbázist létrehozni, amelyből bármilyen időpontban előállítható aktuális adatszolgáltatás a befektetők, betelepülők felé, míg a városi életminőséghez kötődő programok esetén a civil szervezeteken és a városi médián keresztül történő népszerűsítés a célszerű. A sikeres marketing nem kizárólag egy-egy befektetés megvalósulásához járul hozzá, de a városban tevékenykedő gazdasági társaságok tevékenységét, ismertségét és az irántuk táplált bizalmat is erősíti aktuális és potenciális üzleti partnereik körében, ezzel közvetett módon hozzájárulva a helyi gazdaság fejlődéséhez is.

Mórahalom turisztikai, fűrdőhelyi kínálata segítségével ígéretes marketingtevékenységet folytat. A városi honlap folyamatosan frissülő marketingjellegű tevékenységét kiadványok és egyéb direkt reklámok egészítik ki. Mórahalom esetében a turisztikai-, és városmarketinggel kapcsolatos feladatok nem közvetlenül az önkormányzathoz vagy a Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdőhöz tartoznak, hanem azt a helyi TDM szervezet látja el. Ebből az is következik, hogy a kommunikációs tevékenység fókuszában alapvetően a turisztikai népszerűsítés áll, melynek keretbe foglalása a Desztinációfejlesztési stratégia, valamint hálózatfejlesztési és partnerségi cselekvési program című dokumentumoknak a MÓRA-TOURIST Nonprofit Kft., mint helyi TDM szervezet általi elkészítésével történt meg.

Mórahalom arculatának kialakítása, továbbá a városmarketing eszközeinek a különböző városi célcsoportok felé történő alkalmazása elősegítheti a város iránti lojalitás kialakulását – ez a helyi gazdaság és társadalom szereplői esetében a város problémáinak megoldásában való aktívabb közreműködést (pl. adományokkal vagy természetbeni segítségnyújtással) és üzleti partnerei körében a város image-ének továbbadását, a városmarketingbe való bekapcsolódását jelentheti.

Befektetés ösztönzés

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát, bizalmat épít a fejleszteni, befektetni szándékozóknál.

Különösen fontos továbbá az építési szabályok meghatározása, a területhasználat korlátainak felállítása a befektetői igényekhez igazítva és a helyi lakosok érdekeinek maximális érvényesítése mellett. A befektetői folyamatot szükség esetén adó- és illetékkedvezményekkel is ösztönözni, gyorsítani lehet.

A befektetés ösztönzéshez elengedhetetlen a megfelelő kompetenciával és szakmai felkészültséggel rendelkező feladatorientált szervezeti struktúra kialakítása, melynek kulcsa a több helyen is alkalmazott egy ablakos ügyintézés, többnyelvű tájékoztatás feltételeinek (kiadványok, weboldal) megteremtése és az információk frissen tartása, együttműködési lehetőségek feltérképezése, tapasztalatcsere, partnerkapcsolatok kiépítése a tudástranszfer megvalósulása érdekében, valamint az ott gyűjtött tapasztalatok hasznosítása.

Szervezési és adminisztratív eszközök mellett az infrastruktúra fejlesztés is ösztönző, ami Mórahalom esetében inkubátorház kialakítást jelenti.

Befektetés ösztönzés lehetséges eszközei:

- vállalkozásokat terhelő helyi adók felülvizsgálata, mérséklése;
- munkahelyteremtő, ösztönző program kidolgozása,
- rendszeres vállalkozói fórumok szervezése.

Interkulturális kapcsolatok erősítése

Az interkulturális kapcsolatok erősítése mind rövid-, mind hosszútávon hozzásegítheti Mórahalom városát saját erőforrásainak, tapasztalatainak minél szélesebb körű és lehető leghatékonyabb hasznosítására. Más területek, kulturális csoportok ismereteinek, tapasztalatainak és hagyományainak megismerése, ezen ismeretek kibővítése egyértelműen hozzásegítheti a települést a „legjobb gyakorlat”-ok átvétele révén egy gyorsabb fejlődési ritmus és irányvonal érvényesítéséhez, míg a kedvezőtlen tapasztalatok megismerése révén esetleges kellemetlen szituációk elkerüléséhez járulhat hozzá. Az interkulturális kapcsolatok erősítését a következő lehetséges területeken kívánjuk megvalósítani:

- már meglévő kapcsolatok élénkítése, új együttműködési formák felkutatása és elindítása,
- humán erőforrás-fejlesztés, képzés és foglalkoztatás - hazai és nemzetközi tapasztalatok feltérképezése,
- vállalkozásfejlesztés, a gazdasági ágazatok térségeken is átnyúló komplementer fejlesztését megalapozó kapcsolatok erősítése, kiépítése,
- energia-gazdálkodás, fokozott figyelemmel az alternatív és megújuló energia hasznosításának lehetőségeire,
- vízkezelés, szennyvíz- és hulladékkezelés,
- helyi kulturális hagyományok ápolása, erősítése és bemutatása, fókuszálva a helyi kisebbségek, valamint a határmenti nemzetek kulturális értékeinek és tradícióinak megismerésére és hagyományápolására.

Mórahalom Város testvérvárosi kapcsolatai:

- Temerin,
- Csíkszentmárton,
- Chamerau,

Az intézkedés célkitűzése a város helyzetéből adódó kulturális és gazdasági kapcsolatok élénkítése, a partnerség település-, járás-, régió- és országhatáron átnyúló terjesztése. A kapcsolatok fejlesztésének elsődleges célja a kulturális-és tudástőke cseréjének áramlásának biztosítása, a város számára fontos tapasztalatok megszerzése és adaptálása. Ennek megjelenési formája volt több nemzetközi programban való részvétel pl.: Magyarország-Románia és Magyarország-Szerbia és Montenegró Határon Átnyúló Együttműködési Program a határon átnyúló gazdasági, társadalmi együttműködés erősítése, vagy a Magyarország-Románia és Magyarország-Szerbia és Montenegró Határon Átnyúló Együttműködési Program az ökoturisztika területén.

Helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése

A helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése Mórahalom számára a közös hagyományok, tradíciók feltárását, erősítését jelenti. A város és lakosai közös múltjának bemutatását szolgáló akciók lebonyolítása révén erősödhet a közösségtudat és a városhoz kötődés. Kiemelt figyelemmel kell fordulni a fiatalok felé, ösztönözve őket a helyben maradásra, illetve tanulmányaikat követően a hazatérésre.

Közösségi ösztönző program elemei:

- ifjúsági egyesület létrehozása: a fiatalok számára tevékeny közösségi munka lehetőségének megteremtése, támogatása,
- önkéntes gyakornoki program elindítása az egyes városrészekhez kapcsolódóan: az egyes városrészekben élő fiatalok közösségi aktivitásának növelése,
- ösztöndíj programok a művészet, sport területén,
- már meglévő, jól működő helyi szerveződések tevékenységének támogatása, pl.: Helyi Értéktár.

8.2 Az ITS megvalósításának szervezeti keretei

A település fejlesztése a települési önkormányzatok törvényben rögzített feladata. E sokrétű feladat széles körű ismereteket, rátermettséget, felkészülést kíván meg a település irányítóitól. A települések fejlesztésének összehangolt, hatékony és eredményes gyakorlása – a folytonosan változó viszonyok között – tervszerűséget igényel.

A megalapozott településfejlesztés a települési önkormányzatok által készített fejlesztési koncepciók, a fejlesztési és a rendezési, illetve a települési és a területi tervek összhangja által valósítható meg.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósítása olyan szervezeti működést kíván meg a várostól, amely biztosítja egyrészt a stratégia egészének folyamatos nyomon követését, az elért eredmények visszacsatolását a stratégia tervezési folyamatába (stratégiai menedzsment), másrészt pedig biztosítja a stratégia által kijelölt fejlesztések professzionális és hatékony megvalósítását (operatív menedzsment).

8.2.1 A városfejlesztés jelenlegi szervezeti rendszere

Mórahalom városában a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a képviselő-testület rendelkezik. A **képviselő-testület** az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmenően a testület feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadása és/vagy módosítása. A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselő-testület különböző **bizottságai**, amelyek az alábbiak:

- Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság;
- Ügyrendi Bizottság;
- Szociális Bizottság.

Városfejlesztési
szervezet

A szervezeti rendszer működőképességének alapfeltétele, hogy az ITS megvalósítását irányító önkormányzati szervezet tagjai:

- vegyenek részt a dokumentum készítésében,
- legyenek tisztában annak tartalmával, tartalmi összefüggéseivel,
- lássák át a teendőket, kommunikáljanak a megvalósításban részt vállaló partnerekkel,
- legyenek naprakészek az érintett szakpolitikai változások tekintetében (városi és országos szinten),
- kövessék a finanszírozhatóságot meghatározó pályázati feltétel rendszereket,
- legyenek rugalmasak a tevékenységek prioritizálása tekintetében.

A városfejlesztés jelenlegi szervezeti kereteit javaslattevő, előkészítő, döntéshozó és végrehajtó mechanizmusainak rövid összefoglalását a fejezet végén szereplő szervezeti ábra szemlélteti.

Az önkormányzat szervezeti felépítéséből adódóan támogatja a stratégia szaktudáson és tapasztalaton alapuló megvalósulását.

A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása a 99 %-os önkormányzati tulajdonú városfejlesztő társaság feladata. A Mórahalmi Városfejlesztő Kft. tulajdonosa továbbá Zákányszék Község Önkormányzata 1 %-os részesedéssel.

A Mórahalmi Városfejlesztő Kft. önálló gazdálkodást folytat. A városfejlesztő társaság tevékenysége során szorosan együttműködik mindazokkal, akik a feladat meghatározásban, a koordinációban, a végrehajtásban részt vesznek: a polgármesteri hivatal érintett szervezeti egységeivel, az engedélyező szakhatóságokkal, a kivitelezőkkel, a pályázat kiíróval és közvetítő szervezetével, vagy éppen a városi közösséget képviselő szakmai és civil szervezetekkel.

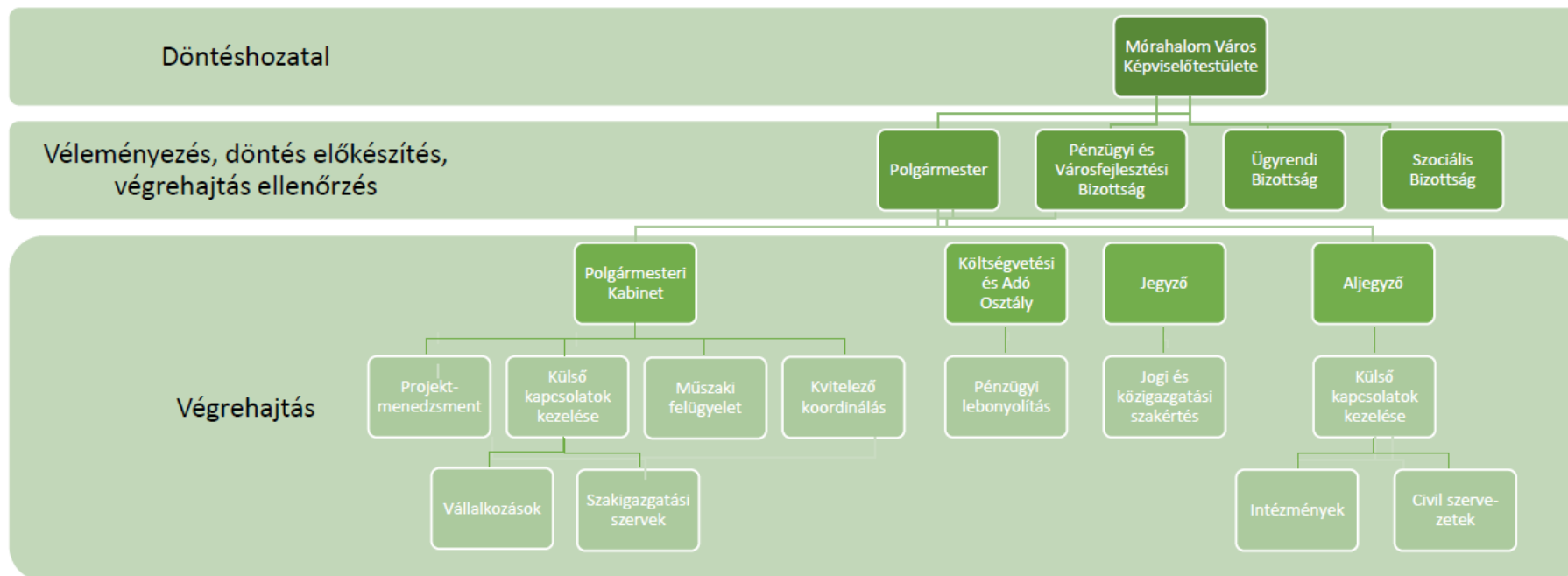
A Városfejlesztő Kft. tevékenységi köre:

- üzletviteli, egyéb vezetési tanácsadás,
- épületépítési projekt szervezése,
- egyéb m.n.s. építés,
- saját tulajdonú, bérelt ingatlan eladása, üzemeltetése,
- ingatlankezelés,
- PR, kommunikáció,
- piac-, közvélemény-kutatás,
- m.n.s. egyéb szórakoztatás, szabadidős tevékenység,
- számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenység.

Mórahalom Városi Önkormányzat kiemelten fontosnak tekinti a – Településfejlesztési Koncepcióban rögzített – hosszú távú stratégiai fejlesztési irányokkal összhangban végzett helyi-városi befektetés ösztönözési, gazdasági fejlesztési feladatok rendszer szintű megerősítését is. Ennek szervezeti és formai keretrendszerét természetesen a térségi szereplőkkel együttműködve szükséges kiépíteni.

9. ábra: A városfejlesztési intézményrendszer ábrázolása

Intézményi háttér

8.2.2 Az ITS megvalósításának intézményi háttere

Az ITS megvalósítására kialakítandó szervezeti háttérnek illeszkednie kell a 2014-2020-as időszakra kiépítendő országos és megyei szervezetrendszerhez, úgy hogy a források leihívhatósága és elszámolhatósága biztosítható legyen. Az önkormányzat jelenlegi településfejlesztési intézményrendszere, előkészítésért és megvalósításért felelős menedzsmentje alkalmas az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítására, a 2014- 2020 közötti fejlesztések szervezeti rendszerének biztosítására. A jelenlegi fejlesztési célok megvalósítása érdekében létrehozott struktúra, városvezetés és menedzsment tagok mögött több sikeresen megtervezett és megvalósított beruházás áll.

A 2007-2013-as időszakban egy jól működő, hatékony, gyorsan reagáló projektmenedzsment szervezetet sikerült létrehozni az önkormányzati projektek kivitelezésére, így a 2014-2020-as fejlesztési elképzelések megvalósításához szükséges kapacitások az önkormányzatnál, annak intézményeinél és gazdasági társaságainál már rendelkezésre állnak, a létszámbővítés nem indokolt.

A jelenlegi struktúra eredményességét és hatékonyságát mutatja az önkormányzat által benyújtott 50 db sikeres pályázat a 2007-2013-as támogatási időszakból, melyek keretében közel 6 milliárd forint támogatást használt fel Mórahalom sikeresen.

A fentiek alapján az önkormányzat nem tervez változtatásokat. Elégséges a rendelkezésre álló humán erőforrás, amely külsős szakértőkkel egészült ki az előző 2007-2013-as időszakban is, így hangsúlyos döntés előkészítési folyamatban és a megvalósítási fázisban is sikerült az esetleges kompetencia vagy kapacitás hiányokat pótolni. A közvetett kapcsolattartás a döntéshozókkal továbbra is biztosított. A korábbi stratégiában megfogalmazott, tervezett fejlesztések jelentős része megvalósításra került, ezért a városfejlesztő társaság további fenntartása indokolt:

- rugalmasabb, piaci szemléletű, gyakorlott menedzsment,
- saját bevételekkel rendelkezik, továbbá célzottan és hatékonyan használja fel a fejlesztési forrásokat, így az önkormányzati költségvetést tehermentesíteni képes,
- forrás és tervezési koordinációt valósít meg, mely révén a város fejlesztései, kapcsolódó tevékenységei tervezhetőbbek, és finanszírozásuk is kiszámíthatóbbá válik;
- a közsféra és a magánsféra strukturált együttműködését teszi lehetővé a városfejlesztésben,
- az önkormányzati, kormányzati és EU források pénzügyi szempontból hatékonyabb (nagyobb multiplikátor hatást biztosító), szakmai szempontból jobb koordinációval történő felhasználását teszi lehetővé a városfejlesztésben,
- képes hatékonyan lebonyolítani az integrált területi beruházási projektcsomago(ka)t,
- lehetővé teszi magántőke bevonását az önkormányzat irányításával és ellenőrzése mellett megvalósításra kerülő városfejlesztési akciók végrehajtásának finanszírozásába.

A városfejlesztő társaság olyan kiemelkedő szerepet betöltő szervezeti egység, amely

- részt vesz a városfejlesztés stratégiai és operatív tervezésében, a stratégia megvalósításához kapcsolódó operatív feladatok kidolgozásában és lebonyolításában,
- a fejlesztési célok megvalósítását elősegítő projekteket generál, készít elő és valósít meg,

- állami és magán finanszírozási forrásokat keres és szervez a fejlesztési tevékenységekhez, biztosítja a fejlesztések pénzügyi egyensúlyát, finanszírozhatóságát,
- előkészíti és menedzseli az Integrált Településfejlesztési Stratégia keretében megvalósuló projekteket (akcióterületi terveket),
- önállóan, vagy partnerek bevonásával menedzseli és/vagy teljes mértékben megvalósítja az akcióterületi tervek fejlesztéseit,
- koordinálja a fejlesztések eredményeinek fenntartását, biztosítva azok fenntarthatóságát,
- a fejlesztési feladatok ellátása során együttműködik a városfejlesztés és –üzemeltetés érintett önkormányzati szervezeteivel, egységeivel és feladatellátásra szakosodott cégeivel;
- társadalmassági és tájékoztatósi feladatokat lát el a fejlesztési tevékenységhez és az egyes projektekhez kapcsolódóan,
- szervezi és generálja a fejlesztések megvalósítását segítő partnerségeket állami, piaci és civil szervezetekkel, biztosítja a fejlesztések érintettjeinek (többek között az érintett lakosságnak) a bevonását a fejlesztések előkészítésébe,
- közreműködik az integrált területi beruházási projektcsomag(ok) megvalósításában.

A Városfejlesztő Társaság kulcsszerepet játszik az információáramlásban mind az előkészítő, mind a megvalósítási szakaszban. A szervezet az önkormányzat mellett kapcsolatban áll a közreműködő szervezettel és a szakértőkkel, civil szervezetekkel, szakmai megvalósítókkal, vállalkozásokkal.

8.3 A településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

Településközi együttműködések

A mórachalmi járásba 10 település tartozik, lakónépessége összesen 29.704 fő, így a járás lakosságának 19,54 %-a él a járásszékhelyen. Mórahalom az egyetlen városi jogállású település a járásban, a további, vonzáskörzethez tartozó települések: Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó. Mórahalom nincs nevesítve az OFTK-ban. A városhálózati térképen sem szerepel nevesítve, a térkép alapján Szeged vonzáskörzetébe tartozik.

A város a Homokhátsági térségben található, amely az itt található települések szoros és folyamatos együttműködésével funkcionál. Mórahalom jelenleg járásközponti szerepet tölt be, így közigazgatásilag a környező települések lakosait is kiszolgálja. Mórahalom, mint járásközpont kulturális téren is kiemelkedő a járási települések között. A város nem kíván versenyezni a megyeközpont által kínált lehetőségekkel, inkább azokat kiegészítve nyújt lehetőségeket.

Az önkormányzat az ITS tervezésébe bevont szakembereivel, valamint a dokumentáció társadalmatisítása kapcsán a járás érintett településeivel való egyeztetések, kapcsolattartások és véleményezések módszertana, az ehhez alkalmazott kommunikációs eszközök az alábbi eszközöket, formulákat alkalmazta és fogja alkalmazni:

- 2015. januárjában egyeztető fórumra, workshopra került sor az önkormányzat és a külső szakértők közreműködésével,
- 2015. márciusában a megalapozó vizsgálat munkaanyagának prezentálása workshop keretében történt, ahol meghatározásra került a város 13 pontból álló városfejlesztési stratégia,
- az ITS munkaanyagát első körben 2015. májusában az önkormányzat és munkacsoportjai véleményezik,
- államigazgatási eljárás keretében a járás valamennyi érintett önkormányzata a véleményezett, korigált dokumentációt írásbeli konzultáció keretében fogja véleményezni.

Az egyeztetések keretében a járás települései megismerték Mórahalom város településfejlesztési koncepciójának és integrált településfejlesztési stratégiájának célrendszerét, főbb fejlesztési irányait, és ezekhez kapcsolódóan ismertették saját fejlesztési elképzeléseiket. A települések képviselői egymás kölcsönös tájékoztatásán túl egyeztették a lehetséges együttműködési területeket. A Homokháti Kistérség Többcélú Társulási megállapodása rögzíti a települések közötti együttműködési területeket. A társulás célja a települési önkormányzatok összehangolt fejlesztésének biztosítása, a települések közötti szociális és egészségügyi ellátások megszervezése, a térségi közszolgáltatások biztosítása, fejlesztése, szervezése, intézmények fenntartása, és egyéb feladatok ellátása. A társulás összehangolja a területén a társadalmi, gazdasági és környezeti fejlesztés érdekében a fejlesztési tervekkel összhangban a helyi önkormányzatok, azok területfejlesztési társulásai és a Társulás területén működő gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.

A településközi koordináció a tervezésen túl az ITS megvalósítási szakaszában is megvalósul, egyeztetésre kerülnek a települések közötti együttműködések lehetséges területei. Összességében megállapítható, hogy a környező települések fejlesztései Mórahalom tervezett városfejlesztési elképzeléseivel és az azt megalapozó ITS-sel összhangban valósulnak majd meg, a hatások szinergikusan kiegészítik, felerősítik egymást, felesleges, párhuzamos kapacitásokat létrehozó, egymást kioltó fejlesztések nem valósulnak meg.

Vélemények
kezelése

A megvalósult egyeztetések dokumentációja (jelenéti ívek, emlékeztetők, prezentációk), valamint a kötelező államigazgatási egyeztetés keretében beérkezett észrevételek kezelésének dokumentációja elérhető az önkormányzatnál.

A partnerségi egyeztetési folyamat során beérkező vélemények kezelése egységes, előre rögzített módon történt, megtörtént a javaslatok, vélemények dokumentálása, nyilvántartása, majd szakmai feldolgozása. Az elfogadott vélemények beépítésre kerültek a megfelelő dokumentumokba, míg az el nem fogadott vélemények esetében megtörtént azok indoklása.

Az Képviselő testület által elfogadott Partnerségi terv elkészítésekor meghatározásra kerültek az alkalmazandó munkamódszerek, és az egyes munkacsoportokba bevonandó személyek és szervezetek köre, mely munkacsoportok a következők:

■ Irányító csoport (ICS):

Munkacsoport	Pozíció	Tagok megnevezése
Irányító Csoport (ICS)	Polgármester	Nógrádi Zoltán
	Alpolgármester	Csányi László
	Jegyző	Dr. Elekes Petra
	Főépítész	Talmácsi István
	Kabinetvezető	Balog László
	TS városi koordinátor	Szell Ilona
	Felelős tervező	Eröss Viktória
	Felelős tervező helyettese	Gömöri Gábor

■ Önkormányzati munkacsoport (ÖMCS):

Munkacsoport	Pozíció	Tagok megnevezése
Önkormányzati munkacsoport (ÖMCS)	Képviselő, pénzügyi és városfejlesztési bizottság elnöke	Vass Antal
	Vállalkozásfejlesztési konzultatív tanácsadó testület elnöke	Varga Ferenc
	Képviselő	Balog Miklós
	Tanácsos	Krisztin István
	Tdm menedzser, Móra-Tourist Kft.	Berta Zsolt
	Hatósági Osztályvezető	Dr. Bíró Mónika
	Aljegyző	Dr. Tóth Krisztián
	Építéshatósági ügyintéző	Maroster Emília
	Kabinet osztály, csoportvezető	Pataki Sándor

■ Helyi Egyeztető munkacsoport (HMCS):

Munkacsoport	Tagok megnevezése	Beosztás	Képviselt szervezet
Helyi Egyeztető Munkacsoport (HMCS)	Németh Attila	ügyvezető	MÓRAÉP N. Kft.
	Pásztor József	ügyvezető	Móra-Solar Kft.
	Stampf Mariann	ügyvezető	Móra-Tourist Kft.
	Dudás Kószó Katalin	ügyvezető	Mórahalmi Városfejlesztő Kft.
	Csóke Melinda	ügyvezető	Móra-Partner Kft.
	Bobár Gabriella	ügyvezető	Móra-Vital Kft.
	Farkas Gábor	intézményvezető	Szent Erzsébet mórahalmi gyógyfürdő
	Pataki Sándor	Ipari park fejlesztésével megbízott csoportvezető	
	Márkiné Bóka Zita	titkár	Esély Mórahalmi Közalapítvány
	Duka Félix	elnök	Egy-másért Egyesület
	Battancs Erika	elnök	Önvédelmi Csoport Közalapítvány
	Köles Attila	őrsparancsnok	CSMRFK mórahalmi rendőrőrs

Az ICS tagjai a tervezés során folyamatosan tartották a kapcsolatot főként e-mail-en és telefonon, szükség esetén személyes egyeztetésre is sor került. Az ÖMCS és a HMCS tagjai workshopok keretében véleményezik a dokumentumokat, amelyek megrendezésére a tervezési folyamat során kettő alkalommal kerül sor, a Megalapozó vizsgálat elkészítése, majd az ITS elkészítése után egy-egy alkalommal. A lakosság bevonása a város honlapján keresztül történik, amelyben közzéteszik a készülő dokumentumok elektronikus verziójának pontos elérhetőségét és a véleményezési lehetőség módját.

A partnerek tájékoztatásának módja és eszközei, a város partnerségi tervének összegzése:

- tájékoztatás és észrevételezés helye
 - az önkormányzat a honlapján (<http://www.morahalom.hu>) külön tárhelyet biztosít a partnerség keretében zajló társadalmi egyeztetéseknek,
 - a partnerség keretében tájékoztatást tölt fel a weboldalra, melynek megjelenéséről felhívást tesz közzé az önkormányzati honlap főoldalán és a polgármesteri hivatal hirdetőtábláján,
 - a tájékoztatás anyaga a Polgármesteri Hivatal (6782 Mórahalom, Szentháromság tér 1. Kabinetirodáján (II. em 212.) papír alapon is hozzáférhető,
 - a partnereket a polgármester bevonja a településfejlesztési koncepcióról, az integrált városfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 9. melléklet szerinti kötelező egyeztetési eljárásba, ennek keretében töltenek be partnerségi szerepet,
 - a közzétett tájékoztató alapján a partnerek a meghatározott határidőig írásos észrevételt tehetnek. Levelüket személyesen a Polgármesteri Hivatal (6782 Mórahalom, Szentháromság tér 1.) Kabinetirodáján (II. em 212.) adhatják át, postai úton a polgármesteri hivatal címére küldhetik meg, vagy elektronikus levélben továbbíthatják a megadott e-mail címre (info@morahalom.hu).
- észrevételek kezelése:
 - a beérkezett észrevételeket a polgármesteri hivatal Kabinetirodája (II. em 212.) a meghatározott tárhelyre feltölti és papír alapon tárolja az eljárás végéig,

- a beérkezett észrevételeket a véleményezési anyag szerzője a polgármesterrel egyeztetve írásban értékeli, az értékelés a meghatározott tárhelyen, valamint papír alapon a polgármesteri hivatal Kabinetirodáján (II. em 212.) irodájában elérhető,
- az értékelés az ügy aktájában irattári archiválásra kerül.
- az el nem fogadott észrevételek kezelése
 - az értékelésben szereplő el nem fogadott észrevételeket a véleményezési anyag szerzője a polgármesterrel egyeztetve írásban megindokolja. Az indoklás a meghatározott tárhelyen, valamint papír alapon a polgármesteri hivatal Kabinetirodáján (II. em 212.) elérhető, illetve megküldésre kerül a véleményező által megküldött módon (postai úton vagy elektronikusan),
 - az el nem fogadott észrevételek indoklása az ügy aktájában irattári archiválásra kerül.
- az elfogadott településfejlesztési dokumentumok és településrendezési eszközök nyilvánosságát biztosító intézkedések
 - az elfogadott településfejlesztési dokumentumok és településrendezési eszközök a meghatározott tárhelyen, valamint papír alapon a polgármesteri hivatal Kabinetirodáján (II. em 212.) a jóváhagyás kihirdetését követő 10 napon belül hozzáférhetővé válnak,
 - az intézkedésről a polgármester felhívást tesz közzé az önkormányzati honlap főoldalán és a polgármesteri hivatal hirdetőtábláján.

8.5 Monitoring rendszer kialakítása

8.5.1 Az ITS intézkedéseikhez kapcsolódó output és eredményindikátorok meghatározása

Az indikátorok a középtávú célok elérését mérik, így eredmény jellegűek. Célértékük meghatározása a várhatóan bevonható források nagyságrendi becslése alapján történt meg, melyet a következő táblázatok mutatnak. Ezzel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a stratégia megvalósításához rendelkezésre álló forrás mennyisége, valamint pl. a támogatásokból elérhető források tematikus (ágazati) összetétele sem ismert. Ennél fogva ezen indikátorok célértékei inkább a település törekvéseit szeretnék kifejezni, valamint az ITS végrehajtásának értékelését hivatottak segíteni, nem pedig „vállalásként” értelmezendő értékek. Azoknál az indikátoroknál, ahol nem sikerült bázis- és célértékeket azonosítani, azokat az ITS monitorozása (első éves felülvizsgálata) során kell majd pótolni/pontosítani.

Az alkalmazott indikátortípusok definíciója:

- **Hatásindikátorok:** A hatásindikátorok olyan következményekre utalnak, amelyek jellemzően közvetlenül és hosszabb időtávon belül, később jelentkeznek, ezért az átfogó célokhoz kerültek hozzárendelésre, sok esetben KSH mutatókat takarnak.
- **Eredményindikátorok:** Ezen indikátorokat a tematikus célok eredményeinek meghatározásához alkalmaztuk, meghatározásuk során az operatív programok eredményindikátorait vettük alapul. (A dőlt betűs indikátorok a beruházási prioritásokhoz kapcsolódó OP indikátorok).
- **Kimeneti (output) indikátorok:** Az egyes operatív programokban prioritástengelyenként kerültek meghatározásra az output jellegű mutatók. A tervezés során – amennyiben ezek illeszkedtek a megvalósításra tervezett beavatkozások (projektek) jellegéhez, a lehető legszélesebb körben beépítettük a monitoring mutatók közé.

32. táblázat: Tematikus célok eredményindikátorai

Tematikus cél	Eredmény indikátor	Bázis érték	Célérték	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
Fejlett helyi gazdaság, magasabb hozzáadott érték és jövedelem, bővülő foglalkoztatás	A KMR és a kevésbé fejlett régiók közszféra adatai nélkül számított foglalkoztatási rátáinak (20-64 évesek) különbsége	2.470	nem nő	fő	KSH	évente
	Vállalkozói aktivitás		nő	db/1000 lakos (2010. év regisztrált vállalkozások)	KSH	évente
	KKV-k nettó árbevétele		nő	millió Ft	KSH	évente
Folyamatosan fejlődő turizmus, bővülő szolgáltatási kör, magas szolgáltatási színvonal	Külföldi és belföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák száma	66.000	5 %-os növekedés	fő	KSH	évente
Megújuló és vonzó települési környezet	Érintett lakosság szám	5.804	nem csökken	fő	KSH	évente
	Települési környezettel való elégedettség		növekedés	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Energiahatékony és környezettudatos város	Csökkenő energiafelhasználás			J/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség a teljes bruttó energiafogyasztáson belül	n.a (SEAP)	növekedés	PJ/év	Kedvezményezetti adatszolgáltatás	évente
Fejlett közlekedési infrastruktúra	Megépített, korszerűsítéssel érintett infrastruktúra hossza	0		fm	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya			%	Kedvezményezetti adatszolgáltatás	évente

Tematikus cél	Eredmény indikátor	Bázis érték	Célérték	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
Magas színvonalú humán és közszolgáltatások	Érintett lakosságszám	5.804	nem csökken	fő	KSH	évente
	<i>A közösségi, szabadidős, közszolgáltatást nyújtó terekkel és létesítményekkel való lakossági elégedettség</i>		növekedés	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Egyéni fejlődésen és közösségi együttműködésen alapuló erősödő helyi társadalom	Érintett lakosságszám	5.804	nem csökken	fő	KSH	évente
	<i>Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma</i>		növekedés	fő	Kedvezményezett adatszolgáltatás	évente
Aktív és eredményes térségi és nemzetközi együttműködések	Együttműködések száma	4	5	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	<i>A program befejezését követő 6 hónappal a szervezetek közötti aktív együttműködések száma</i>			db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

33. táblázat: Területi (városrészi célok) eredményindikátorai

Területi (városrészi) cél	Eredmény indikátor	Bázis érték	Célérték	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
A turisztikai fejlesztéssel érintett terület városrész városközponti funkcióinak megerősítése és a turisztikai vonzerejének növelése	<i>Külföldi és belföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák száma</i>	66.000	5 %-os növekedés	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
A kereskedelmi és szolgáltató terület lakóövezet lakóépületeinek, közösségi tereinek és a szolgáltató funkcióinak fejlesztésével minőségi lakókörnyezet kialakítása	Érintett lakosság szám	5.804	nem csökken	fő	KSH	évente
	<i>Települési környezettel való elégedettség</i>		növekedés	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Az ipari övezet alpinfrastruktúrájának és gazdasági szolgáltatásainak fejlesztése	Vállalkozások számának növekedése	61	5 %-os növekedés	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	<i>KKV-k nettó árbevétele</i>		nő	millió Ft	KSH	évente
A külterületen élők életkörülményeinek javítása, a mezőgazdasági területek eredményesebb hasznosítása	Fejlesztéssel érintett infrastruktúra, szolgáltatások száma	0	5	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	<i>Települési környezettel való elégedettség</i>		növekedés	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	évente

34. táblázat: Az akcióterületi fejlesztések (beavatkozások) output indikátorai

Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
I. Akcióterület - Városközponti akcióterület				
Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő terápiás részlegének bővítése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Gyógyhely fejlesztés	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő attrakció és szolgáltatás fejlesztése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Úszómedence lefedése és oktatási célú hasznosítása a Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Szent Erzsébet Gyógyfürdő energetikai rendszerének hőszivattyús fejlesztése	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség	kwh/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Határtalan sokadalom - fesztivál infrastruktúra fejlesztése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Az óvoda épületének teljes akadálymentesítése	Akadálymentesítéssel érintett szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Egészségügyi ellátás fejlesztése	Fejlesztéssel érintett szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Egynapos sebeszet kialakítása	Fejlesztéssel érintett szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Egészségügyi gép-műszer beszerzés a diagnosztikai feltételek javításáért	Fejlesztéssel érintett szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Rehabilitációs szolgáltatások fejlesztése Mórahalmon	Fejlesztéssel érintett szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
A Szent László Király Templom és Plébánia külső felújítása	Felújított épület száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Házi szociális ellátórendszer fejlesztése	Érintett lakosság szám	fő	KSH	évente
Közigazgatás fejlesztése, egyablakos ügyintézés	Érintett lakosság szám	fő	KSH	évente
Rendőrség - rendőrkapitányság fejlesztése	Érintett lakosság szám	fő	KSH	évente
Közüntézmények épületenergetikai beruházásai	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség	kwh/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Alkony gazdaság feltételeinek fejlesztése és alkony turizmus	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Térrekonstrukció	Felújított közterület nagysága	m ²	Önkormányzat	évente
Szociális városrehabilitáció és Zöld város program	Érintett lakosság szám	fő	Önkormányzat KSH	évente
I. világháborús emlékhely fejlesztése	Felújított közterület nagysága	m ²	Önkormányzat	évente
Mozgásterápiás egészségügyi és pedagógiai szakszolgálati központ	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente

Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Madárkert, nyugdíjas üdülőházak fejlesztése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Termál hotel és étterem kialakítása a mórahalmi termálfaluban.	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Szent János rekreációs terület kialakítása	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Móra-dombi kalandpark	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Járási katasztrófavédelmi központ fejlesztése – Tűzoltó laktanya fejlesztése	Felújítással/új építéssel érintett épület alapterülete	m ²	Önkormányzat KSH	évente
II. Akcióterület - Gazdasági akcióterület				
A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park nagy-középnymású gázvezetékének fejlesztése	Fejlesztéssel érintett terület nagysága	m ²	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Móraép Kft. telephelyfejlesztése és Ipari Park működtetési eszközállományának bővítése	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Inkubátorház-fejlesztési program	Teremtett munkahelyek száma	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Élelmiszeripari program - Szegedi Fűszerpaprika revitalizációja	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Fűszernövény feldolgozás, biomalom	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Biobrikett gyártás és kommunális hulladék brikettálás Mórahalmon	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Fűszerpaprika szociális földprogram	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Őshonos állat- és vadhús feldolgozó üzem	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
Termelési ágazat-bázis szélesítése a Mórahalmi Ipari Parkban	Új eszközök, technológia száma	db	Befektető Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente

35. táblázat: Az ITS keretében tervezett fejlesztések output indikátorai

Projekt típusa	Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
Kulcsprojektek					
	Vízpótlás és öntözésfejlesztés a Homokhátságon	Fejlesztéssel érintett terület nagysága	m ²	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Zöldség-gyümölcs logisztikai központ, tőzsde és hitelszövetkezet	Teremtett munkahelyek száma	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
	Smart City program	Fejlesztéssel érintett lakosság száma	fő	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Hálózatos projektek					
	Közösségi közlekedés feltételrendszerének integrált fejlesztése 14 településen	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Közúthálózat fejlesztési projektek	A Mórahalom – Ruzsát összekötő földút aszfaltburkolattal történő kiépítése	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Mátyás király körút déli szakaszának szilárd burkolattal való ellátása	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	A Kerek Iskolához vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

Projekt típusa	Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
	A Madarász tóhoz vezető út aszfaltburkolatú kiépítése Mórahalmon	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Külterületi gyűjtő és összekötő utak kimérése, javítása, karbantartása	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Önkormányzati utak karbantartása - eszközpark bővítéssel	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Kerékpáros úthálózat projektek	Mórahalom és Zákányszék közötti kerékpárút építése	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Kerékpárút építése Mórahalom külterületén az Ipari Parktól a Nagyszéksósi Kulcsosházig	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Mórahalom István király úti kerékpárút rekonstrukciója	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Mórahalom és a Backi Vinogradi határátkelő közötti kerékpárút építése	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
Csapadékvíz hálózat fejlesztési projektek	Csapadékvíz elvezető rendszer kiépítésének befejezése - Bástya sori főgyűjtő II. üteme	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Csapadékvíz-csatorna rekonstrukció	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

Projekt típusa	Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
	Járdarekonstrukciós program	Kialakított létesítmények hossza	km	KSH Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Villamosvezetékek kiváltása földkábelrel	Kialakított létesítmények hossza	km	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH	évente
	Biztonsági kamerahálózat fejlesztése	Fejlesztéssel érintett terület	m ²	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Játszótér program	Új eszközök száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH	évente
	Víztározó építés a Halászka-csatornán	Fejlesztéssel érintett terület nagysága	m ²	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Hulladékszállítás korszerűsítése, fejlesztése a tudatosabb és hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés érdekében	Új eszközök, technológia száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH	évente
	Szent János telki termálfalubeli termálkút és a város geotermikus rendszerének összekötése és csatlakoztatása a gyógyfürdővel, valamint a visszasajtolható termálvíz hővisszanyerésének megteremtése és a termálvíz kísérőgáz hasznosítása	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség	kwh/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Megújuló energia program - naperőművek, biomassza erőművek létesítése	A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség	kwh/év	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Helyi termékekre épülő gasztronómiai hagyományok életben tartását segítő látvány és bemutatókonyha kialakítása	Új szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente

Projekt típusa	Fejlesztések (beavatkozások) megnevezése	Output indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja),	Mérés gyakorisága
	A turizmus kulturális, ökoturisztikai és gasztronómiai értékeinek összekapcsolása szerb-magyar együttműködésben	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Területi TDM fejlesztése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Homokhát határok nélkül - foglalkoztatási paktum	Érintett lakosság száma	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
	Mobiltelefon és internet elérést szolgáló tornyok	Érintett lakosság száma	fő	Befektető Önkormányzat; KSH	évente
	Turisztikai útvonalak – Bejárható Magyarország	Létesített útvonalak hossza	km	Önkormányzat; KSH	évente
Egyéb projektek	Helyi termék piacra jutási feltételeinek javítása (Homokháti Portéka védjegy)	Érintett termékek száma Új szolgáltatások száma	db	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Futó-Dobó Lovasközpont fejlesztése	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
	Focisuli létrehozása	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
	Kralleri Szabadidő központ kialakítása	Látogatások várható számának növekedése	fő	Önkormányzat Városfejlesztő Kft. KSH Munkaügy Hivatal	évente
	Temető felújítása	Fejlesztéssel érintett terület nagysága	m ²	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente
	Szikes tó rehabilitációja	Támogatott élőhely területe	ha	Önkormányzat Városfejlesztő Kft.	évente

Monitoring
mechanizmusok

8.5.2 A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása

A monitoring tevékenység alapvetően az önkormányzat belső feladata, és a végrehajtásért felelős szervezeti egység (Polgármesteri Hivatal és az önkormányzati munkacsoport ÖMCS) felelősségi körébe tartozik. A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 5. pontjában meghatározottak alapján a stratégia készítése során – a kormányrendelet 1. mellékletében meghatározott tartalmi követelmények alapján – készült megalapozó vizsgálatokat szükség szerint aktualizálni kell. A stratégia végrehajtásáról szóló beszámolóról a helyi önkormányzat képviselő-testülete évente dönt. A kormányrendelet előírja a stratégia legalább négyévente történő ellenőrzését is, amely során az önkormányzat dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazza, módosítja, vagy új dokumentumot készít. Az időközi értékelésből származó javaslatok beépülhetnek az aktuális programok végrehajtásába. A stratégia monitoring feladatai és működési mechanizmusai, a végrehajtáshoz szükséges kapacitások meghatározása nem választható el az EU támogatások végrehajtási rendszerétől. A monitoring és értékelési rendszer előfeltétele az EU és hazai tervezési dokumentumok véglegesítése, ezekből vezethető le a kötelező indikátorok rendszere (vagyis elfogadásra kerültek a végleges Operatív Programok), illetve ehhez a stratégiában megfogalmazott projektek műszaki és tartalmi előkészítettsége eljut abba a fázisba, hogy a hozzájuk kapcsolódó eredmények, hatások és outputok pontosan azonosíthatók és számszerűsíthetők legyenek.

Amíg a fent leírt feltételek nem teljesülnek, addig elsősorban az alapelvek tisztázására és a főbb monitoringmutatók – javaslati szintű – meghatározására kerülhet sor a dokumentum készítése során rendelkezésre álló európai uniós dokumentumok (jogszabályok és útmutatók) figyelembevételével:

- az Európai Parlament és a Tanács 1304/2013/EU RENDELETE
- az Európai Regionális Fejlesztési Alapról (ERFA)
- az Európai Parlament és a Tanács 1301/2013/EU RENDELETE
- az Európai Szociális Alapról (ESZA) The Programming Period 2014-2020 – Guidance Document on Monitoring and Evaluation – European Regional Development Fund and Cohesion Fund – Concepts and Recommendations
- Regionális Operatív Programok indikátor definíciós lapjai

A monitoring az a programalkotást követő nyomon követési folyamat, amely a program végrehajtásának eredményességét kíséri figyelemmel és visszacsatol a végrehajtás folyamatába, illetve indokolt esetben a program felülvizsgálatát eredményezheti. A monitoring célja, hogy elősegítse a stratégia hatékony megvalósítását, és biztosítsa, hogy változó külső és belső körülmények mellett is megfelelő erőforrások álljanak rendelkezésre a megvalósításhoz. A monitoring elválaszthatatlan a kontrolling fogalmától, amely a monitoring eredményeit felhasználva, szükség szerint és tervezett módon a stratégia megvalósítási folyamataiba, vagy magába a stratégiába avatkozik be.

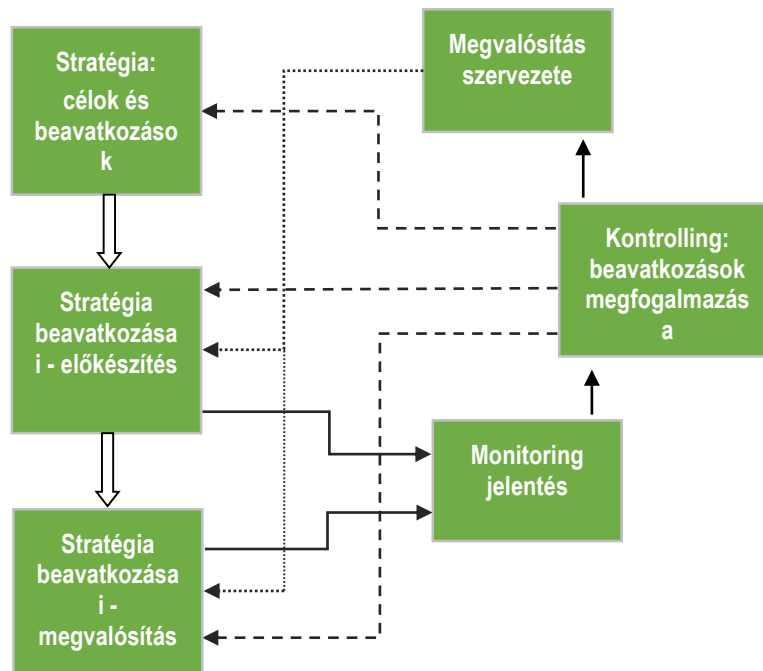
Fontos, tehát a stratégiában kijelölni a program monitoring

- felelősét:
- kivitelezőjét
- gyakoriságát
- formai elvárásait
- a visszacsatolás módját: elektronikus

A monitoring jelentések rendkívül fontos adalékok a program ütemezett (7-éves) felülvizsgálatának megalapozásához, illetve indokolt esetben rendkívüli módosításokat is eredményezhet egy-egy éves jelentés tartalma a programban. A monitoring jelentések az évente készülő akciótervek fontos háttérdokumentuma is, az ott megfogalmazott javaslatokat az akciótervekben is figyelembe kell venni. A monitoring folyamatát az alábbi ábra összegzi:

10. ábra: A monitoring folyamatának összefoglalása

Monitoring
szervezete

A monitoring folyamat szervezete:

- Képviselő-testület: a képviselőtestület a monitoring folyamatokkal javaslatokat fogalmaz meg és meghozza a folyamatokkal, illetve a konkrét beavatkozásokkal kapcsolatos döntéseket,
- Szakmai Bizottságok: javaslatot tesz a képviselőtestület felé a stratégia megvalósítását érintő folyamatokra és konkrét beavatkozásokra,
- Monitoring bizottság: negyedéves rendszerességgel felülvizsgálja a stratégia megvalósításának folyamatát és javaslatokkal él az érintett bizottságok, illetve képviselőtestület felé; megtárgyalja és elfogadja a negyedéves, illetve az éves rendszerességgel készülő monitoring jelentést, valamint javaslatokat fogalmaz meg annak kapcsán; a monitoring bizottság tagjai:
 - Polgármester
 - A testületi bizottsági elnökök:
 - Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság,
 - Ügyrendi Bizottság,
 - Szociális Bizottság,
 - Főépítész
 - A településen működő civil szakmai támogató csoport vezetője
 - Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet: kabinet.
- Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet – monitoring felelős: a végrehajtó szervezeten belül a monitoringért felelős munkatársat kell kijelölni. A munkatárs feladata, hogy negyedéves, illetve éves rendszerességgel elkészítse a megvalósítás folyamatáról szóló

jelentést, azt az operatív szervezet vezetőjével egyeztesse, aki a jelentést a monitoring bizottság vezetője felé továbbítja.

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentumok:

- Negyedéves monitoring jelentés: a jelentést az operatív végrehajtó szervezet monitoringért felelős munkatársa készíti és egyezteti a szervezet vezetőjével. A Monitoring Bizottság a jelentést minden esetben elfogadja, és saját hatáskörében döntéseket hoz a megvalósítással kapcsolatban. Szükség szerint – a monitoring bizottság javaslatai alapján – a jelentést az illetékes szakbizottságok, illetve a képviselőtestület is megtárgyalják, és meghozzák a szükséges döntéseket. A jelentés tartalma kiterjed:
 - a beavatkozások előkészítő feladatainak előrehaladására,
 - a beavatkozások megvalósításának előrehaladására,
 - a stratégia megvalósításának előrehaladására; célok megvalósulása,
 - a különböző folyamatokkal kapcsolatos problémák, esetleges szűk keresztmetszetek azonosítására,
 - javaslatok megfogalmazására, amelyek tartalmazzák a felelősök és határidők meghatározását is.
- Éves monitoring jelentés: az éves jelentés elkészítéséért, hasonlóan a negyedéves jelentésekhez, az operatív végrehajtó testület felel. Az éves jelentést a Monitoring Bizottság javaslatai alapján az érintett testületi bizottságok, valamint a képviselőtestület minden évben megtárgyalja, elfogadja, illetve meghozza a szükséges intézkedésekkel kapcsolatos döntéseket. Az éves jelentés tartalma:
 - A megvalósítás szervezeti keretei
 - A megvalósítással kapcsolatos tevékenységek, azok előrehaladása és értékelése
 - A megvalósítás folyamatainak javítása érdekében fogantatott intézkedések leírása és értékelése
 - A stratégiában azonosított számszerűsített indikátorok
 - A megvalósításra fordított pénzügyi források
 - A szervezettel, célokkal és beavatkozásokkal kapcsolatos javaslatok, amelyek tartalmazzák a felelősök és határidők meghatározását is
 - A következő periódusra tervezett tevékenységek és a szükséges szervezeti erőforrások és pénzügyi források meghatározása
 - Melléklet: A negyedéves jelentések összefoglalása és értékelése
- Értékelő lapok: a különböző értékelő lapok szerepe, hogy az egyes tevékenységek kapcsán a tervezett beavatkozások előrehaladása, az azokkal kapcsolatos problémák a lehető legobjektívebb módon megítélhetők legyenek. A formalizált értékelő lapok le kell fedjék a célokat, a beavatkozásokat, valamint az indikátorokat is. Az értékelő lapok a negyedéves és éves jelentések mellékletét képezik.

A monitoring tevékenység során keletkező adatokat a település rendszeresen megjelenteti saját honlapjának azon részén, amelyet a településfejlesztéssel kapcsolatos információk számára tart fenn. Emellett, a monitoring adatokat célzottan megküldi az ITS kialakításában aktívan közreműködő partnerek részére és számukra negyedéves rendszerességgel konzultációs lehetőséget biztosít az ITS előrehaladása tárgyában.

Mellékletek

1. számú melléklet: A partnerségi egyeztetés lépései

Előrehaladására
vonatkozó
információk

Mikor került elküldésre a megalapozó vizsgálat első teljes változata az Önkormányzat számára véleményezésre?	2015. március 4.
Mikor kerültek átvezetésre a megalapozó vizsgálat utolsó észrevételei?	2015. április 21.
Mikor tartották a SWOT workshopot/workshopokat?	2015. március 9.
Mikor került kiküldésre az ITS államigazgatási egyeztetésre?	2015. május 22.
Antiszegregációs program elkészítésével kapcsolatos információk.	Az Antiszegregációs Program a helyi szereplők véleményeit figyelembe véve elkészült.
A BM szakmai megfelelőségi ellenőrzésre történő benyújtáshoz az ITS tervezetről az önkormányzati egyetértési nyilatkozatot kell csatolni. Az egyetértési nyilatkozat kiadásának feltétele-e az ITS tervezet testületi elfogadása. Ha igen, akkor az önkormányzat mikor nyújtotta be képviselői testületi döntésre a tervezetet?	A nyilatkozat aláírásához nem szükséges a képviselő testület hozzájárulása. Az utólagos képviselő testületi ülés időpontja: 2015. június 25.

Partnerségi
egyeztetés lépései

Időpont	Egyeztetés megnevezése	Érintett partneri kör	Célja / Tartalma
2015. január 22	Projektindító egyeztetés	ICS, város koordinátor	Bemutakozás, a munka várható kereteinek, feltételeinek, ütemezésének egyeztetése Települési adatszolgáltatás keretében várt információk egyeztetése, Partnerségi Terv elveinek, bevonandó szereplők körének, bevonás módjainak és eszközeinek egyeztetése; átfogó települési helyzetkép, városvezetői elvárások a készülő ITS-sel kapcsolatban; korábbi IVS, ATT értékelése, városrészi lehatárolások, szegregátumok
2015. január 23-2015. április 21, (majd azt követően 2015. május 23-ig is folyamatos)	ÖMCS, HMCS adat és információszolgáltatása, szakmai segítség nyújtása a tervezők számára a megalapozó munkarészekhez	ICS, ÖMCS, HMCS	A jogszabály által előírt tartalmi követelmények teljesítése, a fejezetek mind teljesebb körű szakmai tartalmának kidolgozása érdekében helyi adat és információszolgáltatás

Időpont	Egyeztetés megnevezése	Érintett partneri kör	Célja / Tartalma
2015. január 27 - 2015. március 8.	Munkacsoport tagjainak felkérése	ICS, ÖMCS, HMCS	A Partnerségi Tervben rögzítettek alapján a munkacsoport tagok felkérése az ITS készítési munkában való részvételre
2015. március 9.	I. Workshop – Megalapozó vizsgálat eredményeinek prezentálása és letisztázása	ICS, ÖMCS, HMCS	A Megalapozó vizsgálat megállapításainak ismertetése. Az elkészült SWOT analízisek bemutatása, a megalapozó tanulmány fő megállapításainak pontosítása. A település legfontosabb fejlesztési céljainak meghatározása.
2015. május 15.	II. Workshop - Fejlesztési célok és megvalósítást szolgáló projektek ismertetése, megvitatása	ICS, ÖMCS, HMCS	Az ITS-ben meghatározott főbb irányok ismertetése és megvitatása – jövőkép, átfogó célok, középtávú tematikus célok, városrészi szintű területi célok, akcióterületek és kapcsolódó fejlesztések, kulcsprojektek, hálózatos projektek és egyéb projektek.
2015. május 26.	Megalapozó vizsgálat és ITS társadalmasítása	Helyi lakosság	A 314./2012. Korm. rendelet alapján meghatározott társadalmasítás megvalósítása – Megalapozó vizsgálat és ITS egyeztetési anyagának települési honlapra történő feltöltése és az elkészült anyag lakosság előtti prezentációs jellegű bemutatása véleményezés céljából

